לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

יום ו', ג' בכסלו תשמ"ז, 5 בדצמבר 1986 / שנה מ"ד מס' 13209 / המחיר 1.20 שקל כולל מע"מ

האוצר מתכנן מיתקפת שיכנוע למען התוכנית הכלכלית החדשה

קיסר: אינני קונה תוכנית שמעשירה העשירים

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

שר־האוצר משה נסים, נגיד בנק־ישראל מיכאל ברונו ואנשי הפקידות הבכירה באוצר ייפגשו בימים הקרובים עם שרים נוספים בממשלה כדי להשיג את תמיכתם לתוכנית הכלכלית המתגבשת באוצר. (סוף בעמוד 2)

שני סטודנטים נהרגו בביר־זית — אחד־עשר נפצעו

ראשי האוניברסיטה: ירי ללא התראה מוקדמת
צה"ל: אש לרגליים — כשנשקפה סכנה לחיילים

גירסות שונות על השתלשלות העניינים אתמול שהובילו לשפיכות הדמים ● צה"ל: אש"ף עומד מאחורי האירועים וכוונתו לעורר תסיסה ● הסטודנטים: זה ימים אחדים מוצבים מחסומים – כוונת השלטונות לסגור האוניברסיטה ● גוויות ההרוגים נחטפו מצד לצד – השלטונות מעוניינים בלוויה לילית, הסטודנטים בלוויה פומבית ● מפקד האיזור: אירוע מצער וחריג ● מונה קצין בודק

תובעים דיון באירועי ביר־זית

מוחמר ותד (מפ"ם) יגיש הצעה רחופה לסדר־היום של הכנסת בעניין האירועים בביר־זית, והשימוש המופרז באש חיה. נגד המפגינים. לדברי ח"כ ותד תקופתו של שר הבטחון רבין מצטיינת. בניגוד להכרזותיו, בריבוי ההרוגים והמגורשים מן הגדה. „הגברת התסיסה בשטחים נוגדת את הדיבורים הרמים על שיפור איכות החיים והרגיעה היחסית, שהושגה כביכול, בשנה האחרונה" — אומר ותד.

ר"צ דורשת לחקור

סיעת ר"צ תובעת משר הבטחון לחקור את נסיבות האסון (סוף בעמוד 2)

מאת פנחס ענברי, כתב „על המשמר" וסוכנויות הידיעות

בהתנגשות בין כוחות צה"ל לבין סטודנטים מפגינים באוניברסיטת ביר־זית נהרגו שני סטודנטים. שלישי נפצע פצעים אנושיים ויותר מעשרה אחרים סובלים מפציעות שונות. שמות ההרוגים סאיב סולימאן אבו־דהב מעזה, וג'וואד אבו־סלמה מחאן־יונס. הפצוע קשה הוא מוסטפה עטארי מן הכפר עראבה שליד ג'נין. קליע פגע בחזהו.

השתלשלות האירועים

על נסיבות האירועים מסרו מקורות צבאיים כי אתמול כ־ (סוף בעמוד 2)

פתיחה באש — לפי איזה הוראות?

אלוף פיקוד המרכז, האלוף אהוד ברק, אמר אתמול בראיון בטלוויזיה כי החיילים ירו רק לאחר שהיו בסכנה, וכי מתחקיר ראשון התברר כי המפקדים נהגו באיפוק רב. הוא הביע צער על כל הרוג ופצוע, גם ערבי, ואמר כי בתנאים של תנועה, ייתכן שגם יריות המכוונות לרגליים עלולות להרוג.

כתבנו מעיר כי בדברים אלה יש שינוי ברוח תקנות הפתיחה באש, הנהוגות זה חמש שנים בשטחים. תקנות אלה הן על פי נוהלי פתיחה באש למאסר עציר. על פי הנהלים הללו יש היתר לפתוח באש גם במצב שבו חייל צה"ל אינו נתון בסכנת חיים ממש, אלא כאשר עליו להבטיח שחשוד לא יימלט. התקנות הנוכחיות החליפו, לפני חמש שנים, את תקנות הפתיחה באש להגנה עצמית, שעל פיהן היו חיילי צה"ל רשאים לירות רק כשהועמדו חייהם בסכנה. נראה כי דברי האלוף ברק עתה, מציינים, אולי, חזרה לרוח ההוראות הישנות.

פנחס ענברי

ההוכחה: מטבע איראני — בשק של פיסטוקים

המטבע, בשווי 5 ריאל, שהוטבע לאחר ההפיכה בטהראן, נתגלה ע"י הנער רן מירב מקיבוץ יד־מרדכי

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

ההוכחה הראשונה המוצקה ליחסי „בשק תמורת פיסטוקים", שפותחו בין ישראל ואיראן, נתגלתה השבוע באופן מפתיע (סוף בעמוד 2)

מטבע בשווי של 5 ריאל (צילום: רחל דביר)

ועדה בראשות ראש השב"כ חוקרת פרשת הקשר האיראני

מגלה הבוקר העתון הבריטי „אינדפנדנט" ● לדברי העתון מונתה הוועדה בעקבות ישיבת הממשלה לפני כ־10 ימים ● הוטל עליה לחקור מי אחראי להדלפת דבר המעורבות הישראלית במשלוחי הנשק לאיראן — לאן נעלם חלק מהכסף ששילמו האיראנים — ומה היו מהות הקשרים המיוחדים בין עמירם ניר לקולונל אוליבר נורת

מאת עוזי מחנאימי, כתב „על המשמר" בבריטניה

לונדון. — ועדת חקירה סודית, בראשות ראש השב"כ, מונתה לאחרונה כדי לבדוק את המעורבות הישראלית בשערוריית משלוחי הנשק לאיראן. מגלה הבוקר העתון „אינדפנדנט".

מטרתה הראשונית של הוועדה היא לגלות מי אחראי להדלפת דבר המעורבות הישראלית בפרשה לתקשורת העולמית. ייתכן כי הוועדה תחקור גם לאן נעלם חלק מהכסף שהתקבל מהאיראנים וכן תבדוק את מהות הקשרים המיוחדים (סוף בעמוד 2)

לחקור האירועים ברמאללה

האירועים החמורים ליד אוניברסיטת ביר־זית ברמאללה, שהסתיימו בהריגת שני סטודנטים ופציעתם של עוד אחד־עשרה מחייבים חקירה ללא משוא פנים לגבי רקע האירועים ונוהל הפתיחה באש לעבר המפגינים הפלשתינים בשטחים. אמש נתפרסמו גירסות אחרות על מה שהתרחש ברמאללה. על פי הגירסה הרישמית ממקורות צבאיים מדובר על שתי הפגנות בשעות שונות שבהן הסטודנטים הבעירו צמיגים, יידו אבנים על כוחות הבטחון וכו'. על פי אותה גירסה אנשי הבטחון ביקשו לעצור את אחד המתפרעים (אחד מאנשי הסגל של האוניברסיטה) ולשם ביצוע משימה זו נהגו, כך המקורות הצבאיים, בהתאם ל„נוהל עצירת חשוד": ירייה באוויר ולאחר מכן לרגלי החשוד. התוצאה ידועה – שני סטודנטים הרוגים ועוד מספר פצועים. גירסת אנשי האוניברסיטה היא אחרת – לטענתם הסטודנטים נתקלו במחסומים בדרך לקמפוס ועל כך הגיבו בהפגנה ואולי אף ביידוי אבנים.

אך אפילו נקבל את הגירסה של כוחות הבטחון מתעוררת השאלה האומנם מותר להמשיך באותו „נוהל" של עצירת חשוד. אנו יודעים, כי כוחות בטחון שלנו יודעים מידה רבה של איפוק עד אשר באים לפתיחה באש, אפילו ביריות באוויר. ההפגנה האלימה של אנשי „כך". לא מזמן, בירושלים העתיקה זכתה לטיפול בכפפות משי למרות שהמפגינים הרסו רכוש ואף תקפו את השוטרים. אז לא נורתה אף ירייה אחת באוויר.

על פי תיאור האירועים מרמאללה נראה, כי לחיצה על ההדק הרובה נעשה בקלות רבה. ללא נסיבות חמורות המחייבות זאת ו„היריות ברגליים": בשלב השני, בנוהל זה, הסתיימו בהרג של סטודנטים. חובה, איפוא, לחקור כיצד הפגנה, מן הרגילות באיזור זה, הפכה לשפיכות דמים. האין לשנות את נוהלי הפתיחה באש רק למקרי חירום מובהקים.

אין אנו מאמינים, כי אפשר לחנוק את ההתנגדות הלאומית של האוכלוסיה הפלשתינית הנתונה לכיבוש ישראל כמעט 20 שנה. התנגדות זו תבוא לידי ביטוי גם אם „מימשל הישראלי ינקוט במדיניות ליבראלית". אך היד החזקה שי. פגנת אתמול תגביר את התסיסה עד כדי הפיכת הגדה לשדה אלי... ית בלתי פוסקת. הכיבוש הישראלי טומן בחובו את הסכנה של עימותים אלימים. אך כל עוד לא הגענו להסדר שישחרר אותנו מנטל הכיבוש חובה להתרחק מנקודות חיכוך. שאחת מהן היא אוניברסיטת ביר־זית. אנו מצפים, כי ייחקרו גם האשמות של אנשי אוניברסיטת ביר־זית בדבר ההפרעה מצד כוחות הבטחון להגיש עזרה לפצועים.

שריר שיחרר את נקש המורשע ברצח

החליט שלא להסגירו לצרפת שם נדון למאסר עולם על רצח ערבי ● נקש ישתחרר הבוקר ממעצרו ● פרופסור פלר: דוגמה טובה לשימוש פסול בסמכות ● היועץ המשפטי מסתייג, אך שותק ● סיעת מפ"ם תעלה הנושא לדיון בכנסת ● רובינשטיין: קשה להבין שר־המשפטים

מאת בצלאל עמיקם, כתב „על המשמר"

ויליאם נקש — הוא אזרח חופשי. שר המשפטים אברהם שריר הכריע אתמול כי נקש, בן ה־24, רוצחו של עבדאלה הבר בעיר בנסון שבצרפת, שנידון למאסר עולם שלא בפניו על־ידי בית הדין הצרפתי, לא יוסגר לידי הצרפתים ויוכל להנות מחירות מלאה מבלי שירצה את עונשו.

נקש שהמתין עד כה בכלא ישראלי להשלמת הליכי ההסגרה נגדו יצא ממנו הבוקר כאזרח חופשי לכל דבר.

„נימוקים כבדי משקל"

שר המשפטים אברהם שריר אמר אמש כי הייתה זו הכרעה קשה ביותר בהיותה החלטת יחיד והיו לו נימוקים כבדי משקל לקבלתה.

„זהו צער קשה. גם אם יש שמץ של אמת שיאונה לו רע בחו"ל, הרי חיין באירופה חרורות הטרור הם בסכנה". שריר ציין כי לו היה נקש מוסגר, נבצר היה מאישתו, אותה נשא בארץ, לבקרו שם. (סוף בעמוד 2)

נקש (צילום: קמינסקי / באדיבות „חדשות")

ישיבת הוועד הפועל של ההסתדרות הכללית

תתקיים ביום א', ה' בכסלו, 7.12.86, בשעה 10.00, באולם ישיבות הוועד־הפועל בקומה 7.

סדר היום:

מושב א': מינהלת חברת העובדים
1. חברת העובדים והמשק הישראלי
2. דרכי הביקורת במפעלי חברת־העובדים – מבקרים פנימיים
3. שונות

מושב ב': הוועד הפועל של ההסתדרות
1. דרכי הביקורת בהסתדרות – מבקרים פנימיים
2. שונות

כרטיסי הצבעה/הזמנה נשלחו בנפרד

בב"ח

עדי קידר, מזכיר הוועד הפועל

100 טונות של עגבניות יובאו מספרד כדי למנוע עליית המדד

וייצמן פורש מתפקידו כמ"מ שר־החקלאות במחאה על ההחלטה ● החקלאים מכינים קבלת פנים חמה ל„עולות" מספרד

מאת חיים מרגלית, יוסף גלילי וכתבנו הכלכלי בירושלים

100 טונות עגבניות ייובאו בשבוע הבא מספרד. על כך סיכמו אתמול בשיחה טלפונית ביניהם שר־האוצר, משה ניסים ושר־החקלאות, אריק נחמקין, השוהה בארה"ב.

בעקבות זאת הודיע אתמול עזר וייצמן למזכיר הממשלה, כי הוא פורש מתפקידו כממלא מקום שר־החקלאות.

בעקבות הסיכום שהושג הורה אתמול השר נחמקין למנכ"ל משרדו לפתוח בהכנות ליבוא העגבניות. בשלב זה מדובר על יבוא 100 טונות בלבד, למרות שבסיכום הראשוני שהושג בין השרים נחמקין וניסים בשבוע שעבר דובר על יבוא 300 טונות עגבניות.

100 טונות עגבניות הן רק 5 אחוזים מהצריכה השבועית, שהיא כאלפיים טונות. אולם ההערכה היא, שגם כמות קטנה יחסית של עגבניות יכולה לסייע בהורדת המחירים, משום שגם מחסור קטן בעגבניות גורם לא פעם לעלייה תלולה במחירים.

יצויין, כי הגשמים שירדו לאחרונה בלמו את העלייה שהחלה להיות מורגשת באספקת העגבניות — וזו כנראה הסיבה להחלטה לייבא עגבניות. ההערכה היא שיבוא העגבניות מספרד יביא לירידת מחירי הירקות בכלל, משום שהעגבניה היא הירק המוביל בתנודות המחירים של סעיף הירקות כולו.

החקלאים זועמים

מנכ"ל אירגון מגדלי הירקות, יעקב מוסקוביץ', מסר לכתבנו, כי כבר היום יתכנסו מגדלי העגבניות באזורים השונים בארץ ויחליטו על פעולות התנגדות ליבוא. לדבריו, מחכה לעגבניות העולות מספרד קבלת־פנים חמה מאוד.

לכתב „על המשמר" נמסר, כי מזה שבועיים מתנהל מאבק בעניין יבוא העגבניות, כאשר משרד־האוצר דורש לייבא עגבניות מספרד כדי להוריד את מחיר העגבניות בשוק המקומי ולהקטין בכך את השפעת העגבניה על האינדקס של חודש נובמבר שיתפרסם בדצמבר. שר־החקלאות נחמקין התנגד בהתחלה ללחץ האוצר וקיבל את דעת מגדלי העגבניות שהמחסור הוא זמני. אולם לפני צאתו לארה"ב נכנע נחמקין ללחץ האוצר והורה לייבא עגבניות.

„נתנגד בכל דרך שהיא ובכל האמצעים שברשותנו לייבא עגבניות מספרד. יתרה מזו, אנו מתנגדים לכוונת האוצר לסבסד את החקלאים הספרדיים במקום לסייע לחקלאי חבל אשכול, הערבה ובקעת הירדן", אמר מוסקוביץ' והוסיף, כי החלטת שר־האוצר אינה מקובלת עלינו נוכח העובדה שהמחירים בשווקים יורדים ודובר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אמר שהמצב בעגבניות לא משפיע על המדד".

שלמה רייזמן, מנכ"ל התאחדות האיכרים בישראל, פנה לחברת „קאל" וביקש לכנס בדחיפות את מועצת המנהלים כדי להחליט שלא להטיס את העגבניות המיובאות מספרד. רייזמן אמר בפגישה עם נציגי המגדלים מכל הארץ שהתקיימה בתל־אביב, כי החקלאים ימנעו את פריקתן ושיווקן של העגבניות בשווקים אם וכאשר תיובאנה לארץ.

חברי הדור הצעיר של מפ"ם ביקרו אתמול אצל משפחות ערביות השוכנות במעלות חלדיה, למרגלות הישיבה „שובו בנים" בה למד אליהו עמדי שנרצח, שנפגעו בהתפרעויות האחרונות (צילום רחמים ישראלי)

שצ'רנסקי ומנדלביץ' קוראים לפעול נגד תקנות ההגירה החדשות בבריה"מ

מאת אתי רונאל, כתבת „על המשמר"

אנטולי שצ'רנסקי ויוסף מנדלביץ', מן המרכז למידע, מחקר והסברה בענייני יהדות בריה"מ, התריעו אתמול על תקנות ההגירה החדשות, שייכנסו לתוקפן ב־1 בינואר 87' בבריה"מ ועל שתיקתה של ממשלת ישראל ביחס לתקנות אלה.

במסיבת עתונאים הזהירו שני אסירי ציון לשעבר, כי התקנות החדשות גרועות בהרבה מן התקנות הישנות, משום שהן שוללות לחלוטין את זכותם של יהודי בריה"מ להגירה חפשית בכלל ולשיבה למולדתם בפרט. במקום זאת הן מציעות ליהודי בריה"מ את איחוד המשפחות כעילה היחידה להגירה. אלא שזו מוגבלת רק ליהודים שיש להם בני משפחה בקרבה ראשונה והורים, אחים, ומה יעשו האחרים המבקשים לעלות? עתה לא תהיה להם אפילו האפשרות להגיש בקשה לעלייה. מה גם שלפי התקנות החדשות יוכלו שלטונות בריה"מ לנמק את סירובם בשורה של נימוקים, שלא נכללו בחוק הקודם.

„אתמול נודע לנו, שלמשפחות קוזאק ואיזראלסקי, שבקשו איחוד משפחות, נאמר: אל תדאגו, עוד מעט תהיינה תקנות חדשות או יוכלו הילדים שלכן, שנמצאים בישראל, לחזור לבריה"מ" — סיפר מנדלביץ'. אנטולי שצ'רנסקי סיפר, כי בנסיעתו הקרובה לושינגטון, לרגל „יום זכויות האדם" אליו הוזמן על־ידי הבית הלבן, יסביר לממשל האמריקני את משמעותן האמיתית של תקנות ההגירה החדשות.

ביקורת על הממשלה

„התגובה על התקנות חשובה מאוד ואינני מבין מדוע אין ממשלת ישראל עומדת בראש המאבק נגד קבלתן. כיצד ניתן לדרוש מהאמריקנים להתגייס לנושא זה אם ממשלת ישראל איננה עושה זאת?" — אמר שצ'רנסקי.

ביקורת קשה נמתחה גם על מדיניות הממשלה ביחס למתן דרכונים ישראליים ליהודי בריה"מ המבקשים אזרחות ישראלית. „פנינו למשרד־הפנים הישראלי בבקשה להנפיק לאסיר ציון צ'רנוביליסקי ולמשפחתו דרכון ישראלי. התשובה השלילית שקבלנו מעידה על כפיפותה של ממשלת ישראל לתכתיבים סובייטיים" — טען מנדלביץ'.

יצויין, כי במכתב התשובה מנמק מנהל מינהל האוכלוסין, יהושע כהנא, את הטעמים לסירוב להנפקת הדרכון, הנובעים מן החשש לנזק העלול להיגרם למקבלי הדרכונים והחשש לפגיעה במגעים המתנהלים בתקופה זו בין ישראל לבריה"מ, והנמצאים כעת במצב רגיש.

קורס מנקרי־בשר לאסירים לשחרור אגרסיות...

מאת יצחק שור, כתבנו בכנסת

80 אסירים משוחררים נקלטו בישיבות, לעומת 60 שנקלטו בקיבוצים כך מסר אתמול מנהל הרשות לשיקום האסיר אברהם הופמן.

כ־20 אסירים משוחררים עברו קורסים לסופרי סת"ם (ספרי תורה מזוזות) ועתה עומד משרד העבודה והרווחה לממן קורסים מנקרים, שההכנסה ממנו גבוהה. מקצוע זה, סבור א. הופמן, משחרר אגרסיביות. לפי הסכם עם התנועה הקיבוצית מועברים מדי חודש שני אסירים משוחררים לקיבוצים.

● „בישראל עובדות 400 אלף נשים שהן 39% מכח העבודה בישראל ו־29% מהן מקבלות שכר מינימום", אמרה עליזה תמיר — יו"ר המחלקה לעובדת השכירה בהסתדרות ויו"ר מטה התעסוקה — בכנס נשים שהתקיים במלון זוהר בבירה.

שידורי הטלוויזיה חודשו אבל ה„בלגאן" חוגג

מאת אתי רונאל, כתבת „על המשמר"

שידורי הטלוויזיה חודשו אתמול בעקבות פשרה שהושגה בין הנהלת רשות השידור ונציגי העובדים בטלוויזיה בדבר תנאי העבודה בזמן המו"מ שיתנהל בין הצדדים במהלך השבועיים הבאים.

הפשרה הושגה בתיווכו של נשיא בית הדין הארצי לעבודה, השופט מנחם גולדברג, אשר העדיף לפשר בין הצדדים במקום להוציא נגדם צווי מניעה נוספים.

לפי ההסכם יעבדו העובדים בטלוויזיה מהיום ועד מתן פסק־הדין בערעור שהגישה הנהלת רשות השידור לבית־הדין הארצי לעבודה, בהתאם למתכונת העבודה שהיתה קיימת בחודש האחרון.

אולם חוסר הידיעה בדבר חידוש השידורים נתן את אותותיו בשידורי אתמול. זאת מאחר ועובדי הטלוויזיה, שהוזעקו בשעות אחה"צ המאוחרות, לא הספיקו לערוך את התכנות שצולמו בשעות הבוקר. גם „מוקד" בוטלה מאחר ולרה"מ שמיר, שהיה אמור להופיע בה, נמסרה בשעות הצהרים הודעה על ביטול התוכנית בגלל אי־חידוש השידורים. (כאשר הודיע לו עורך „מוקד", יורם רונן, שהתוכנית תשודר בכל זאת, סירב כבר שמיר לבוא לאולפן). גם שר־התיירות אברהם שריר, סירב להגיע לאולפן בהתראה של הרגע האחרון, ולמגזל על „מיזו יהודי" שביקשו לעשות בבר לא היו מספיק מועמדים.

בטלוויזיה צופים כי במו"מ שיחל ביום ראשון, יושג הסדר בדבר הפיצוי על נוהלי העבודה החדשים. אבל גם אז צפוי עדיין אי־שקט ביחסי העבודה, כולל האפלת מסך נוספת, בגלל מאבקם של עתונאי רשות השידור על תוספות השכר בנות 6 אחוזים ו־15 אחוזים, שקיבלו עמיתיהם בעתונות הכתובה ואשר הנהלת הרשות מסרבת לאשרן.

ביקורת חצות

מגיטרה קלסית לפלמנקו

בפסטיבל הגיטרות השלישי בבית לסין מחליפים אווירה מהגיטרה הקלאסית לערב שכולו פלמנקו. שני נגנים וירטואוזים על הבמה. באלדי אוליבר — מלחין, מעבד וגיטריסט ואהר'לה קמינסקי — מתופף. יחד הם מנגנים קטעים שבאלדי כתב. סוגים שונים של פלמנקו מכל רחבי העולם. אוליבר פותח את הערב בבמה קטעים מהירים וקיצביים. קמינסקי מצטרף, וממלא את המנגינות בתיפוף סוחף.

באחד הקטעים הוא מחקה את מחיאות הכפיים שמצטרפות בדרך כלל לנגינת גיטרת הפלמנקו. השימוש בכלי הקשה שונים ומשונים מעניין. הרבה חוש הומור על הבמה, מופע חד־פעמי שכטח יזכה להמשך. התיאום בין השניים טוב. האולם מלא בקהל מפרגן. באלדי הצליח לסחוף אותם.

מי שפלמנקו זורם בעורקיו — אין לו כנראה בעיה לחמם את הקהל.

יוסי ונונו

השביתה לא אושרה — ו„אגן כימיקלים" משותק

מאת רפאל גאון, כתב „על המשמר"

השביתה ב„אגן כימיקליים" באשדוד נמשכת. לא מתנהלים בינתיים שום מגעים לחידוש העבודה, שכן הנהלת המפעל מוכנה לנהל מו"מ רק בהשתתפות מועצת הפועלים, וזו אינה מוכנה להיפגש עם הפועלים עד לאחר חידוש העבודה במפעל על אף נסיונות שני ועדי העובדים במפעל — הועד הכללי וועד המהנדסים והטכנאים להיפגש עם אנשי האיגוד המקצועי במועצה אשדוד.

השביתה פרצה גם בניגוד לדעתם של הוועדים אחרי שערכו הצבעה ניסיונית בקרב עובדי המפעל אם לממש את סכסוך העבודה שהוכרז לפני שבועיים. ו־93 אחוז מהעובדים תמכו בכך. הוועדים הציעו לעכב את השביתה עד לאחרי ההידברות עם מועצת הפועלים — אך העובדים סירבו לחכות והוועדים קיבלו בלית־ברירה את ההחלטה.

החלפת רכב לנכים — רק אחת ל־4 שנים

מאת חיים מרגלית, כתב „על המשמר"

הממשלה החליטה להגביל את החלפת הרכב לנכים, כולל נכי צה"ל. על כך נמסר למנהלי הסניפים של המוסד לביטוח לאומי. החלטת הממשלה קובעת כי החלפת רכב למוגבלים בניידות הנוהגים בעצמם תתאפשר רק אחת ל־48 חודשים, ולא לאחר 33 חודשים, כפי שהיה נהוג עד כה. לפיכך, ההלוואה להחלפת רכב למוגבל בניידות תנתן רק אם חלפו 48 חודשים מיום רישום הבעלות על הרכב. החלטה זו פוגעת במוגבלים בניידות ומשווה אותם לאלה שאינם נוהגים בעצמם, שהם במצב קשה יותר־שכן לרוב הנוהגים בעצמם המכונית היא כלי שמוליכה אותם לעבודה ומחזירה אותם ממנה. החלטת הממשלה עוררה זעם רב בקרב הנכים הרואים בה פגיעה קשה.

כהנא קרא „הומואים" ועזב את רמתיים

מאת ניצה רימון, כתבת „על המשמר"

כהופעתו בהוד השרון לפני כשנתיים סחף חבר הכנסת מאיר כהנא קהל שומעים שנאמר אז בכמחצית מהתושבים. יתכן שזכרון אותו מעמד דירבן אותו למשש שוב את הדופק ברמתיים, שהיא כדרך כלל מושבה רדומה. אל מול רחבת הסופרמרקט של המושבה עצר את רכבו — רכב מסחרי מצוייד ומאורגן היטב להופעות מסוג זה — וממנו פורקה במה ורמקולי ענק. הרב כהנא וכ־10 אוהדים חברי תנועתו ציפו לקהל השומעים.

קהל לא היה שם, אבל כ־100 מצעירי מפ"ם וחברי תנועות נוער הכינו לחבר הכנסת כהנא קבלת פנים „חמה": „מאשיסט לך הביתה" הם קראו לו והפריעו למהלך דבריו בשירת ההמנון. תגובתו של הרב לא אחרה לבוא, והוא זרק לעברם: „הומואים". רבע שעה הספיקה לו להבין שזה לא היום ולא המקום שלו. מוקף בכח משטרה גדול הוא עזב את המקום.

צה"ל 1986: צבא בלי שיניים?

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

מידי שנה משקיע צה"ל סכום של 3.7 מיליון דולרים לצרכי טיפול שיניים. ד"ר גורדון, עוזר קצין רפואה ראשי לרפואת שיניים, אומר בראיון ל„במחנה" כי כל חייל מתגייס לצה"ל עם ממוצע של לפחות 8 שיניים שנוגעו במחלת העששת וטופלו או שנוגעו וטרם טופלו.

שליש מן החיילים המתגייסים לצה"ל זקוקים לעשר סתימות ויותר ורק שני אחוזים מהמתגייסים פטורים לחלוטין מבעיות שיניים. מהשוואות שנערכו בצה"ל מתברר כי חלה החמרה קיצונית במצב השיניים של בני הנוער המתגייסים לעומת שנים קודמות.

ב־1966 היו לכל מתגייס כ־3 שיניים נגועות ב־1971 המספר עלה ל־4 שיניים וב־1985 יותר מ־5 שיניים פגועות. שיעור העליה הוא 86 אחוזים — זאת בשעה שברוב ארצות המערב חלה לירידה תלולה בשיעור המחלה, אמר ד"ר גורדון.

הקיבוץ הארצי השומר־הצעיר הוועד הפועל

ישיבת הוועד הפועל

תתקיים ביום ראשון, 7.12.86, בשעה 08.30 בגבעת־חביבה

על סדר היום:
1. תקציב הוועד־הפועל לשנת 1987.
2. דו"ח תקופתי של ועדת הביקורת.
3. מינויים: בחירת רכז המחלקה לכלכלה — הצעת ו. המינויים: גיורא ינאי (עין־השופט).

חומר נשלח לקיבוצים

נא לדייק!!! מזכירות הקיבוץ הארצי

4.12.86

ראשי האוניברסיטה: ירי ללא התראה מוקדמת

(המשך מעמוד ראשון)

8.30 בבוקר החליט אחד המרצים להזנות את מכוניתו באמצע הכביש ליד הכפר אבו־קש, שבדרך מרמאללה לביר־זית. ככל הנראה מפני שקצרה רוחו להמתין במחסום שהציב צה"ל מסיבות של בטחון שוטף. כוונתו היתה להסעיר את הרוחות. חיילי צה"ל שבאו לעצור אותו זכו למטר אבנים מן הסטודנטים בסביבה. הסטודנטים פוזרו בגז מרמיע.

פתיחה באש

מאוחר יותר בסביבות השעה 11 התקהלו כמה מאות סטודנטים ליד הקמפוס הישן וכוח של צה"ל חש לפזר אותם. הסטודנטים המטירו על החיילים אבנים גדולות ומטילי ברזל ולאחר שניסו להדוף את הסטודנטים ללא הועיל בגז מרמיע ובכדורי גומי, ניתנה הוראה לפתוח באש. תחילה ירו באוויר אחר־כך ברגליים, ומן הירי הזה נהרגו כאמור שניים ונפצעו 11. הם אושפזו בבית־החולים ברמאללה, ובינתיים ארבעה שולחו לבתיהם. מקורות הצבאיים טוענים כי הסטודנטים מנעו מאמבולנס במשך שעה ארוכה להגיע למקום התקריות כדי לאסוף את הפצועים. אחר־כך התפרצה קבוצה של סטודנטים לבית־החולים ברמאללה כדי להפריע לטיפול בפצועים.

גירסה שונה

ואולם כתבנו מציין כי לסטודנטים גירסה שונה לגמרי לגבי התפתחות האירועים ולגבי הסיבה שבגללה נמנע טיפול מהיר בנפגעים. הסטודנטים אומרים כי הם אשר הפצירו בחיילי צה"ל לפנות את הנפגעים, אבל החיילים הם אשר מנעו את התקרבות האמבולנס לאתר. הם גם נוקבים במספר שונה של פצועים — לדבריהם 15 נפצעו.

הסטודנטים אומרים כי המתיחות באוניברסיטה גאתה בימים האחרונים משום שהצבא הציב מחסומים, ללא כל סיבה נראית לעין, זה כמה ימים ומפריע למהלך התקין של הלימודים. אתמול עצר הצבא אוטובוס במחסום אבו־קש והורה לסטודנטים לרדת. הדבר עורר תסיסה, והמרצה איבד את השליטה על עצביו ואז נעצר. מאוחר יותר התארגנה הפגנת מחאה על מעצרו שהוליכה לירי על הסטודנטים.

צה"ל: אש"ף מתסיס

המקורות הצבאיים אומרים כי בכל הנראה חוגים קיצוניים באש"ף עומדים מאחורי האירועים האלה ומטרתם היתה לגרום למתיחות לאחר תקופה ממושכת יחסית של רגיעה.

כתבנו מעיר כי מחסומים דומים של צה"ל מוצבים מזה זמן, מידי יום, גם לפני אוניברסיטת נג'אח בשכם. הנוהג להקים מחסומים איננו חדש והוא ננקט כל אימת שמגיעות ידיעות על כוונה של הסטודנטים לערוך עצרות פלשתיניות באוניברסיטאות. לפני שלושה ימים פירסמה אוניברסיטת ביר־זית הודעת מחאה על המחסומים היזומים שהניח צה"ל באחרונה בדרך לאוניברסיטה.

תפיסת הגוויות

ראשי אוניברסיטת ביר־זית האשימו את חיילי צה"ל כי פרצו לבית־החולים ברמאללה, השתלטו עליו תוך ירויות באוויר, כדי לחטוף את גוויותיהם של שני ההרוגים ולמנוע עריכת לוויות פומביות לקורבנות.

פתיחה ללא התראה

הם האשימו את כוחות צה"ל, שפתחו באש במהירות רבה, תוך שימוש באש חיה מטווח קצר ביותר ללא התראה, כאשר הסטודנטים הפגינו כדי להביע את מורת רוחם ששוב לא נותנים להם להגיע לאוניברסיטה ביום ה' בבוקר.

ראשי האוניברסיטה טענו, כי כוחות צה"ל פעלו במידה רבה של ברוטאליות כלפי הסטודנטים, וזאת במסגרת ההכנות לסגירת המוסד להשכלה גבוהה. עוד אמרו, כי מאז התחלת הלימודים באוניברסיטה ב־20 באוקטובר, זו הפעם התשיעית שאנשי צבא ישראלים מונעים גישה למוסד להשכלה גבוהה בביר זית.

הגופות הוברחו

גופות שני הסטודנטים הערביים שנהרגו בתקרית בביר זית הוברחו אמש מביה"ח ברמאללה על־ידי חבריהם שביקשו למנוע קבורתם בחשאי.

אנשי סגל האוניברסיטה אמרו ביום חמישי לעתונאים בירושלים, כי הסטודנטים ביקשו להעבירם ל"קבורה מכובדת".

ירי בשעת סכנה

מפקד האזור הצבאי בביר־זית אמר ביום חמישי, כי המחסומים הוצבו באורח שיגרתי והם נועדו לבדוק את הנכנסים למקום ולמנוע החדרת חומר הסתה.

הקצין שלל את טענת אנשי המכללה, כי הצבא מנע מהם להכנס ללימודים.

הוא הבהיר שנסיבות מותם של שני הסטודנטים, טרם נחקרה עד הסוף. עם זאת הוא הבהיר, כי לחיילים ישנן פקודות לירות לעבר הרגליים בשעת סכנה.

"אבל כשיורים לעבר מתפרעים שמסכנים את חיילי צה"ל ומאחוריהם עוד כמה מאות סטודנטים, כנראה שהכדור פגע במישהו אחר, הסביר.

מפקד האיזור ציין, כי היה זה ארוע חריג וההרוגים הם דבר מצער ושלא בכוונה.

לדעתו, לא היתה ההפגנה קשורה במה שהתרחש במחסום בשעות הבוקר. היא היתה כאות סולידריות במלחמת המחנות בלבנון. לדבריו, אין העניין קשור לארועי כ"ט בנובמבר.

קצין בודק

אבי בניהו כתבנו הצבאי מוסר:

צה"ל ימנה היום קצין בודק שיבחן את השתלשלות העניינים שהביאו להריגתם של 2 סטודנטים מאוניברסיטת ביר־זית אתמול.

מתחקיר ראשוני שערך אתמול אלוף פיקוד המרכז אהוד ברק עולה כי רק מספר קצינים ירו לעבר האנשים לאחר שנשקפה סכנה לחיילי צה"ל מן ההמון המתפרע.

מקורות צבאיים מסרו אמש לכתבנו כי הקצין הבודק ימונה על פי נוהלים קבועים בצה"ל לאחר הריגת אזרח ע"י כוחות הבטחון.

אשרת יציאה לד"ר טרנופולסקי

מאת יוסף גלילי, כתב "על המשמר"

שלטונות בריה"מ החליטו להעניק אשרת יציאה לאסיר ציון לשעבר ומסורב העליה במשך 7 שנים, ד"ר יורי טרנופולסקי, מהעיר הארקוב באוקראינה. ידיעה מהימנה על כך נתקבלה ממוסקבה ביום חמישי בערב במשרדי המועצה הציבורית למען יהודי בריה"מ בתל אביב. פעילי המועצה מציינים כי פייר מורואה, ראש ממשלת צרפת לשעבר, התערב אישית בעניינו של טרנופולסקי.

ועדה בראשות

(המשך מעמוד ראשון)

בין עמירם ניר והאמריקנים, במיוחד אוליבר נורת.

ועדה של שלושה

"אינדפנדנט" הבריטי אומר כי בוועדת החקירה הסודית שלושה אנשים בלבד, ובראשם ראש השב"כ החדש. לדברי העתון הבריטי מונתה הוועדה בעקבות ישיבת הממשלה לפני עשרה ימים, בה הוטחו בפני עמירם ניר דברים קשים.

לדברי העתון הבריטי הכחיש ניר כל קשר למליונים החסרים.

שעיר לעזאזל מתוכנן

"אינדפנדנט" טוען כי אמריקה תיכננה להפוך את ישראל ל"שעיר לעזאזל" במקרה שהמבצע ייחשף כפי שאכן קרה. מסיבה זו לחצו האמריקנים להפסיק את מעורבותם של אנשי עסקים ישראלים במבצע המשותף, והפכו למבצע בין ממשלות בלבד. מסיבה זו מונה ניר, בעקבות הלחץ האמריקני, במקום אנשי העסקים הישראלים.

תובעים דיון

(המשך מעמוד ראשון)

באוניברסיטת ביר־זית. חבר הסיעה יוסי שריד דורש דיווח מיידי ומלא מוועדת חוץ ובטחון.

חברי הכנסת מוחמד מיעארי ומתי פלד מהרשימה המתקדמת לשלום, הגישו הצעה דחופה לסדר־היום בכנסת על הריגת הסטודנטים באוניברסיטת ביר־זית. שני חברי הכנסת אומרים, כי ההתייחסות לשפיכות הדמים בביר־זית מהווה מבחן לכל חברי הכנסת ואנשי הציבור, אשר אך לפני זמן כה קצר הרימו קולם על מותו של אליהו אמדי ז"ל בעיר העתיקה.

אחריות הממשלה

סיעת חד"ש בכנסת שיגרה מברקים לראש הממשלה ולשר הבטחון ובהם היא מטילה את האחריות לארועים בביר־זית וברמאללה על הממשלה והמימשל הצבאי ומדגישה שבכך יש ביטוי לקו הנוקשה של הממשלה.

לסגור ביר־זית

בהצעה דחופה לסדר היום, טען אתמול עוזי לנדאו (ליכוד־חירות) כי לאוניברסיטת ביר־זית אין תקנה אלא סגירה, לא כאזהרה ולא לזמן קצר, אלא לתמיד בבחינת סגירה וחתימה טובה.

האוצר מתכנן

(המשך מעמוד ראשון)

אמש נפגשו שר האוצר ונגיד בנק־ישראל עם ממלא־מקום ראש הממשלה שמעון פרס והציגו בפניו את עיקרי התוכנית — וזאת לאחר שהציגו את עיקריה גם בפני ראש הממשלה השבוע.

לשכנע ההסתדרות

בכוונת שר האוצר להפגש בקרוב גם עם צמרת ההסתדרות כדי לשכנעה לתת יד לביצוע התוכנית הכלכלית תוך הדגשת העובדה כי כח הקנייה של השכירים לא ייפגע כתוצאה מן ההתייקרויות הגלומות במסגרת התוכנית — וזאת משום הרפורמה במס שתגדיל את שכר הנטו שבידי השכירים.

לא יהיו פיחות

שר־האוצר משה נסים אמר אתמול לכתבנו הכלכלי בירושלים כי אין בכוונת הממשלה "לפעול בצורה שתגרום לערעור היציבות במשק". הוא אמר זאת בתשובה לשאלה האם יש בכוונת הממשלה לבצע פיחות במסגרת המדיניות הכלכלית המתוכננת.

השר נסים הדגיש כי במסגרת תוכניתו ירוסן התקציב וירוסן גם השכר — אולם הוא אמר כי תוספת שכר לעובדים, בשעה זו לא תביא להם כל תועלת משום שהיא תביא לחידוש האינפלציה אשר תשחק את שכרם. היום עומד להפגש שר האוצר עם שר הכלכלה והתיכנון גד יעקבי כדי לדון אתו בתוכנית הכלכלית.

קיסר: רפורמה פסולה

מזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר הגיב אמש לראשונה על הרעיונות שהועלו באחרונה במשרד האוצר להמשך התוכנית הכלכלית שעיקריהם רפורמה במיסוי הישיר על חשבון ביטול כולל של פטורים והנחות מקובלות במס. קיסר שדיבר בכנס ועדי עובדים שהתקיים במועצת פועלי־קריית מלאכי הודיע חד משמעית: "רפורמה כזו שתכליתה להעשיר את העשירים פסולה ואיננה מקובלת כלל בעיקר על ההסתדרות". המזכ"ל הוסיף ואמר "אינני 'קונה' את הרפורמה הזאת שהרי ברור לנו מי ישלם אותה בסופו של דבר ואף ידוע לנו שאלה שלא ייהנו מהרפורמה יהיו דווקא אלה שממילא הכנסתם היא כזו שאינם מגיעים לדרגת המס השולי של 60 אחוזים ואילו בביצוע הרפורמה יוטלו עליהם התשלומים עבור השרותים שהם זכאים להם כאזרחי המדינה". להלן התיחס קיסר בחומרה יתרה לרעיון נוסף שהועלה באוצר ושלפיו לא תשולם תוספת יוקר או שיעקרו מהמדד מרכיבים מסויימים כדי למנוע תשלום תוספת־יוקר במועד. "זו אשלייה להעלות רעיון כזה", הזהיר קיסר.

(עתי"ם)

ההוכחה: מטבע איראני

(המשך מעמוד ראשון)

בקיבוץ יד־מרדכי בדרום, רן מירב, בן הקיבוץ מצא בתוך שקית פיסטוקים, שקנתה אמו יוכבד בכלבו הקיבוצי, מטבע איראני חדש בערך של 5 ריאל.

עד תחילת השבוע חשב גם רן מירב בן ה־17 כי הסיפורים על אוניות שטענו באילת נשק לאיראן ופרקו בחזרה משלוחים גדולים של פיסטוקים הם עוד סיפור מליצי של העיתונות. השבוע מצא את המטבע האיראני. שנפל: כפי הנראה מידו או כיסו של אחד מאורזי הפיסטוקים בטהרן, והבין כי העסק אכן רציני.

אתמול סיפר רן מירב ל"על המשמר" את הסיפור הבא "אמא שלי, יוכבד, קנתה השבוע בכלבו שקית פיסטוקים שנארזה מתוך שקים גדולים של פיסטוק שהגיע בתפזורת. במקרה, הסבתא שלי אתקה, היא גם שאורזת אותם בכלבו של הקיבוץ, בבית ביקשה אמא לקלות את הפיסטוק בתנור ואז גיליתי בתבנית מטבע עם כתובת בערבית. אני אוסף מטבעות ותיק ומייד לקחתי את המטבע למחנך שלי, מרקו לוי שהוא יליד מצרים ושולט היטב במספר שפות שמיות — מספר הן.

5 ריאל איראניים

לשניים התברר כי על המטבע כתוב "אל־גומהוריה, אל־אסלמיה, אל־איראן" (הרפובליקה האיסלמית האיראנית) — שמה החדש של אירן לאחר המהפכה. בצד השני טבוע הערך הכספי — 5 ריאל.

הבהלה לפיסטוק

רן רץ מיד עם התגלית לחבריו בקבוצת "אופק". "חלק מאוד התלהבו וחלק אחר אמר שזה סתם שטויות". בקיבוץ "יד מרדכי" פשטה השמועה על גילוי המטבע האיראני במהירות, וכולם החלו לנבור בפיסטוקים שלהם. בשיחזור שערכו אמש עם סבתא אתקה בכלבו, מתברר כי הפיסטוק מגיע אליה מ"תנובה". עכשיו כולם יתחילו בוודאי לקנות פיסטוק "לי הספיקה פעם אחת" — אמר לנו אתמול רן.

"על המשמר" עתון יומי
על המשמר جريدة يومية
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה סער
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב, טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3-43360-4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR" (The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341662
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנסור חדרים 102–121 טל' 225125־6. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33154 רח' מבוגרי 17 טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

מזכיר אגודת העתונאים, י. שמשי, חזר בו מהתפטרותו

מאת אפי לנדאו, כתב "על המשמר"

מזכיר אגודת העיתונאים בתל־אביב, יונה שמשי, חזר בו מהודעתו על כוונתו להתפטר מתפקידו, נוכח המשמעות שניתנה להודעתו זו. לפני שבוע פורסם, ששמשי התפטר על רקע פירסומים על הצטרפותו למסע הנשיא למזרח הרחוק מטעמו של שבתאי הימלפרב, מנהל העיתונים הלוויים השייכים למפלגת העבודה. כל זאת, בעיצומו של סיכסוך עבודה בעיתונים אלה, בו מייצג שמשי, על־פי הפירסום, את העובדים.

עתה תובע שמשי שהוועדה לבדיקת העניין שהוחלט על הקמתה בישיבת הוועד האחרונה, תוקם ותוציא את מסקנותיה — ואז ישקול את צעדיו.

ביום ב' הקרוב תיערך ישיבת ועד ב"בית סוקולוב" בתל־אביב, כשעל סדר־היום, בסעיף הראשון: נסיעתו של שמשי. הוועדה לבדיקת האשמות נגדו.

שריד שיחרר את

(המשך מעמוד ראשון)

שר־המשפטים מתח ביקורת חריפה על גורמים פוליטיים שמנעו חקיקה מהירה לפיה ניתן יהיה לפושעים ישראלים שנידונו בחו"ל לרצות את עונשם כאן. שריד טען כי לא יכול היה להבטיח לעצמו שנושא ההסגרה לא יתפתח לויכוח בין המערך לבין הליכוד, כפי שהדבר הסתמן בממשלה.

מוותר על הצעת החוק

שר־המשפטים ציין כי אין בדעתו להביא בימים הקרובים את הצעת החוק, שמטרתה לאפשר ביצוע בארץ של עונש מעצר שהוטל בחוץ־לארץ, אלא ישלב זאת בהצעת החוק בעניין חילופי אסירים, כאוסף חומשי ומנותק מעניין זר כלשהו. "מקווה אני שהחלטתי ושיקול דעתי יעמדו במבחן העתיד ומקווה אני שויליאם נקש ידע לנצל את ההזדמנות שניתנה לו להיות אזרח מועיל בחברה", אמר שריד.

כתבנו מעיר כי זמן קצר לאחר שברח לארץ הסתבך נקש בניסיון שוד של חלפן כספים ערביים במזרח ירושלים אולם הוא נמלט מעונש בעקבות עיסקת טיעון.

חריש מסתייג ושותק

היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש ששלל את ביטול הליכי ההסגרה נמנע אתמול ממתיחת ביקורת על שר המשפטים. הוא הסתפק באומרו כי הוא שמח שלפחות החוקים נשארים על כנם. "זוהי החלטת השר, ולא לי לבקר את החלטתו. אין זה סוד שאינני מרוצה מכך ודעתי הבעתי בכתב ובעל פה בישיבות הוועדות השונות".

מנכ"ל משרד המשפטים משה גבאי הגיב על החלטת השר שריד באומרו כי חקיקה היתה מאפשרת ריצוי העונש בישראל. אדם שנידון למאסר עולם — אין ספק כי רצוי שירצה את עונשו.

עידוד לפושעים

המשפטן פרופסור ש.ז. פלר, מומחה עולמי לדיני ההסגרה אמר כי יש בהחלטה משום עידוד לפושעים למצוא מקלט בארץ. האם נקבל את כל הפושעים אצלנו משום שהם יהודים? — היקשה. פרופ' פלר תמה אם זהו מקרה של שוורצבד חדש שהרג את פטליורה הוא סבור כי החלטת שר־המשפטים היא דוגמא טובה מתי אסור להשתמש בחוק.

מפ"ם תגיש בג"ץ

סיעת מפ"ם תעלה הצעה לסדר היום של הכנסת לדון בסירובו של שר־המשפטים למלא את תפקידו כדין ולחתום על צו הסגרה של ויליאם נקש. לדעת סיעת מפ"ם זוהי פגיעה גסה בעקרונות החוק והמשפט והפיכתה של ישראל למקלט לפושעים ומפירי חוק. שר־המשפטים גילה במעשה זה התחמקות וחוסר אחריות מאחר שהיה מודע לכך שאין לו רוב להעביר את הצעת החוק בממשלה. שר־המשפטים עשה שימוש כפול בסמכותו, תוך הסתרת העובדות לאמיתן, אומרת סיעת מפ"ם.

רובינשטיין: קשה להבין

שר התקשורת פרופ' אמנון רובינשטיין, גינה אמש את החלטתו של שר־המשפטים שלא להסגיר את נקש לצרפת. שר התקשורת פרופ' רובינשטיין אמר: "קשה להבין מה פשר אהדתו היוצאת דופן של שר־המשפטים לאדם שביצע רצח על רקע מלחמת כנופיות נתעבת ואף בארץ מייד עם בואו נתפס לפני ביצוע פשע". שר התקשורת אמר עוד כי לישראל יש אינטרס בהרחבת דיני ההסגרה שכן מכוח דינים אלה הוסגרו לישראל טירוריסטים ואנשים שחשודים בביצוע פשעים נגד העם היהודי ואילו החלטת שר המשפטים מונעת מישראל הסגרות ממדינות אחרות לארץ.

כתב עתי"ם דוד פרידמן מציין כי בעשר השנים האחרונות שלוש פעמים החליטו שרי משפטים שלא להסגיר אנשים לארצות אחרות, למרות שבתי המשפט בארץ הכריזו עליהם כברי הסגרה. עם זאת מציין כתב עתי"ם כי זאת פעם ראשונה בתולדותיה של המדינה שלא הוסגר אדם למדינה שבה הוא הורשע ברצח.

התחיה מברכת

ח"כ הרב אליעזר ולדמן מ"התחיה" בירך את שר המשפטים אברהם שריד "על אומץ לבו".

שיחת היום

פעולת תגמול או ויליאם נקש לכנסת?

מאת יעל לוטן

הלילה התכנסו בחשאי נציגים של משרד המשפטים של המדינות החברות בשוק האירופי המשותף ומדינות מערביות אחרות, כדי לדון בשאלה "כיצד להגיב על החלטת ממשלת־ישראל שלא להסגיר את הרוצח ויליאם נקש לשלטונות צרפת?"

ההצעה הראשונה היתה לבטל לאלתר את כל הסכמי ההסגרה ההדדיים שבין מדינות אלה לבין ישראל. אולם, המשתתפים דחו הצעה זו בטענה שיש להם די והותר פושעים משלהם ואינם זקוקים לתגבורת.

לבסוף נתקבלה ההצעה הצרפתית וזו לשונה: "כל עבריין ממוצא יהודי שיישפט ליותר משנת מאסר בפועל, בכל אחת מן המדינות החותמות מטה יישלח מייד לישראל, כדי להבטיח שלא יוכל לשוב, יישללו ממנו אזרחותו או זכות ישיבתו — בארץ בה הורשע, וכל המדינות החתומות מטה מתחייבות שלא להתיר לו — או לה — להיכנס לתחומן".

הכנס הסתיים בשביעות רצון כללית. בכל המדינות הללו יושבים עבריינים יהודים (וחלק לא מבוטל מהם ישראלים, "ילידי הארץ"). יש ביניהם רוצחים, אנסים, גנבים, רמאים, מוכרי סמים, זונות וסרסורים, "יצרני" סרטים פורנוגרפיים, זייפני כסף ועוד, כל אחד מאלה, אם לא יהיה ספק ביהדותו (ולשם כך מתכוונים השלטונות במדינות הללו להשתמש בשירותיהם המעולים של בתי־הדין הרבניים במקום), יישלח מייד ארצה עם כרטיס חד־סיטרי.

וזכר, בשבועות הקרובים, נחזה במחזה מרהיב שלא היה כמותו מאז שנות החמישים. מטוסים מלאי בחורים ובחורות מצויינים מגזע אברהם, יצחק ויעקב ונוסעיהם ינשקו את אפר ארצנו ברננה.

במשרד הקליטה נערכים עתה לעליה המונית זו, וכבר נראה שיהיה צורך להקים למענם מספר התנחלויות חדשות.

ויליאם נקש, יצטרף, בינתיים לישיבה "שובו בנים" אשר ברובע המוסלמי בעיר העתיקה בירושלים. שם הוא ימצא אנשים כלבבו ושלטון נוח שאינו מתרגש יתר על המידה כאשר הורגים ערבים.

ובא לציון גואל.

קמחי ניסה לארגן משלוחים לאיראן דרך זאיר — וינברגר; הנשיא קיבל עצות גרועות

רשת אי.בי.סי: ישראל התנתה השתתפותה בתוכנית לאספקת הנשק לאיראן בכך שהנשיא ושולץ יידעו עליה ושהצדדים המעורבים יתכחשו לה אם תיוודע ■ מקפרליין שכיהן כיועץ לענייני בטחון לאומי הבטיח שהבית הלבן מקבל תנאי זה ורק אז הוחל במשלוחים

מאת חנה אישיהורביץ, כתבנו בארה"ב

ניו־יורק. — ב־27 במאי, המריא מישראל מטוס בואינג 707, שהיה חכור על ידי הסי.אי.אי. במסמכי המטוס נרשם, כי יעד הטיסה הוא מומבסה, קניה. בפועל, היו פני המטוס מועדות לאירן, והוא נשא נשק מתוצרת אמריקנית, תחמושת וציוד רפואי.

"הוול סטריט ג'ורנל" מספר, כי בראשית השנה ניסה הסי.אי.אי. להקים צינור להובלת נשק מתוצרת אמריקנית מישראל לאירן דרך זאיר. דוד קמחי, מי שהיה מנכ"ל משרד החוץ הישראלי, פנה אל ידידו, איש עסקים בריטי בשם רולנד רוואולנד, בבקשה שיעזור במשלוח סודי של נשק אמריקני ומטען אחר מזאיר לאירן. קמחי אמר לרוואולנד, כי הפעולה תוכננה בחלקה על־ידי הסי.אי.אי. אולם רוואולנד סרב לשתף פעולה, לאחר שפקידים בשגרירות האמריקנית בלונדון אמרו לו, שאין ביכולתם לאשר, שהשלטונות האמריקנים תומכים בו. כתוצאה מכך, הוטס המטען, כאמור, ישירות מישראל, עם מסמכים המציינים שהוא מיועד למומבסה. לדעת המקורות, זאיר נבחרה כארץ מעבר, מפני שהיא מקבלת משלוחי נשק גם מישראל וגם מארצות הברית, וכך קיוו לטשטש את סיומם של המשלוחים הסודיים.

לדברי המקורות, כאשר בירר רוואולנד עם פקידי השגרירות האמריקנית את דבריו של קמחי, פנה השגריר האמריקני צ'רלס פרייס אל מי שהיה היועץ לבטחון לאומי, ג'והן פוינדקסטר. פוינדקסטר הציע לשגריר שלא להתעסק בעניין זה.

ועדת דוגמת ווטרגייט

ראשי הסנט הודיעו אמש, כי הגיעו לידי הסכם על הקמת ועדה מיוחדת בת 11 חברים לפי המתכונת של ועדת ווטרגייט, שתחקור את המכירות הסודיות של נשק אמריקני לאירן והעברת התמורה למורדים בניקרגואה.

וויינברגר: יעוץ גרוע

שר ההגנה קספר וויינברגר אמר אתמול, כי הנשיא אישר מכירת הנשק לאירן בעקבות "ייעוץ גרוע ביותר" שקיבל מעוזרים, וביניהם מי שכיהן כיועץ לבטחון לאומי רוברט מקפארליין.

כשנשאל אם קיבל רייגן עצה רעה גם מג'ון פוינדקסטר, שהתפטר בשבוע שעבר מתפקידו כיועץ לענייני בטחון לאומי, סירב וויינברגר להשיב באומרו, כי אין הוא יכול להתייחס לנושאים הנמצאים בחקירה.

רשת אי.בי.סי. פירסמה אתמול ידיעה, לפיה ישראל הציגה תנאים קשים ביותר להשתתפותה, אך הם לא כובדו.

בהסתמכה על מקורות ישראליים מציינת רשת אי.בי.סי. כי ירושלים הציגה שלושה תנאים מוקדמים: שהתוכנית תזכה להסכמת הרשויות הגבוהות ביותר בארה"ב, היינו הנשיא; ששר החוץ שולץ יקבל מידע מלא ושהצדדים המעורבים בפרשה יתכחשו לה, אם תתגלה ברבים. המקורות שעליהם מסתמכת רשת זו מציינים; כי רוברט מקפרליין שכיהן אז כיועצו של הנשיא לענייני בטחון לאומי. הבטיח לישראלים שהבית הלבן מקבל את התנאים ושהנשיא מסכים, ורק אז החלו במשלוחים.

סוכל קשר להפלת מובארק

קהיר. — התובע הכללי של מצרים הודיע אתמול, כי 4 קציני צבא ו־29 אזרחים, כולם חברי האירגון המוסלמי הקיצוני "ג'יהד", יעמדו בקרוב למשפט באשמת קשירת קשר להפלת הנשיא חוסני מובארק והממשלה המצרית.

מעצרם של הקצינים, בדרגות מסגן־משנה עד רב־סרן, הוא הסימן הראשון להסתננות "ג'יהד" לשורות הצבא, מאז נרצח הנשיא סאדאת בידי חברים של אירגון זה, שהוצא אל מחוץ לחוק ב־1981.

בהודעה על הגשת כתבי האישום, אמר התובע הכללי מוחמד אל־ג'ינדי, כי כל הנאשמים צפויים למאסר־עולם עם עבודת פרך אם יורשעו. מנהיג הקשר הוא מהנדס, אחמד מוחמד עלי.

ירידה של 9% בהשקעות שאישר התמ"ס

עודד שמיר ימונה למנהל מרכז ההשקעות

מאת אודי נחשון, כתבנו הכלכלי בת"א

היקף ההשקעות שאושרו על־ידי מרכז ההשקעות במשרד התעשייה והמסחר ירד בעשרת החודשים הראשונים של השנה בכ־9 אחוזים לעומת התקופה המקבילה אשתקד — אמר אתמול המנכ"ל בפועל של משרד התמ"ס, יורם בליזובסקי.

מרכז ההשקעות אישר בעשרת החודשים הראשונים של 1986 167 תוכניות הקמה והרחבה של מפעלי תעשיה בהיקף של 476 מיליון דולר.

לדברי בליזובסקי, הירידה בהיקף ההשקעות המאושרות נובעת מתוכניות הרחבה גדולות יותר שהוגשו ב־1985 לעומת השנה, ולא ממספר התוכניות. לדבריו, התוכניות שאושרו השנה יביאו לתוספת של 6,100 עובדים ולתוספת יצוא בהיקף של 725 מיליון דולר.

נודע כי בקרוב יאושר מינויו של עודד שמיר, יועצו של שר התמ"ס אריאל שרון, למנהל מרכז ההשקעות במשרד. שמיר יחליף את יורם בליזובסקי, שימונה למנכ"ל המשרד. דובר המשרד סירב לאשר או להכחיש את הידיעה על המינויים החדשים. כן זכה למינוי מקורב אחר של שרון. ישראל כל.

מיליון תלמידים הפגינו בפאריס נגד הרפורמה

מאת ארנון יפה, כתבנו בצרפת

פריז. — כמיליון סטודנטים ותלמידים צעדו אתמול בלב פריס בהפגנת ענק נגד תוכנית הממשלה הימנית להשליט את אידיאולוגיית העילית הפיננסית על מערכת החינוך הצרפתית.

ההפגנה חסרת התקדים, בממדיה התנהלה בשקט וכמעט ללא אלימות. כשמונה שעות עברו סטודנטים, תלמידי תיכון, מורים, ומצוידים הורים בשדרות ראספיי. הם לא נשאו סיסמאות פוליטיות, אלא רק את סיסמת המהפכה הצרפתית "חירות, שיוויון, אחווה" נגד הממשלה השמרנית המשווה את פעולתה על סיסמת המרשל הבוגד פטן "משפחה, מולדת, עבודה".

ז'ק שיראק מתעקש על תוכנית הרפורמה, אך מנסה להרוויח זמן כדי להניח לתנועה לגווע.

הסטודנטים הבהירו שלא יסתפקו בפחות מאשר ביטול הצעת הרפורמה. הם נתמכים ע"י המפלגות הסוציאליסטית והקומוניסטית, וגם ע"י האיגודים המקצועיים הראשיים של הפועלים והמורים.

השמטה

בכתבתנו מאתמול, בעמוד 6, נשמט שמו של כתבנו, אשר שילוני, מחבר הכתבה על דו"ח מבקר השלטון המקומי שפורסם ב"על המשמר".

בסופו של דבר אתה הוא צרכן המים הגדול ביותר במדינה

לא החקלאות צורכת הרבה מים — אתה הוא שצורך אותם. בכל תפוז שאתה אוכל ובכל כוס חלב שילדך שותה יש הרבה מים — כל המים שהיו דרושים כדי לגדל את התפוז ולהצמיח את הירק שאכלה הפרה החולבת.

האם ידעת שכדי לגדל אבטיח אחד (כן, אבטיח אחד) זקוק החקלאי ל־200 ליטר מים. ואם תפוח עץ, הפרי הטעים, הבריא והפופולרי, צורך 22 ליטר מים, נסה לחשב כמה מים צורך עץ שלם של תפוחים.

המים שהחקלאות מקבלת — עוברים אליך בסוף הדרך. אם לא ייעשה מה שצריך להיעשות כדי לפתח את מקורות המים בישראל, כדי לאגור את מי שטפונות וכדי לטהר את מי־הקולחים — החקלאים יהיו בצרה צרורה ואתה אתם יחד.

מוכרחים לשנות את סדר־העדיפויות הלאומי.

מוכרחים לפתח את מקורות המים.

אל תתן לחקלאות למות!

החקלאים בישראל

חיל הים התערב ב„מלחמת המחנות" — הפגיז מטרות באזור צידון

פלשתיני אחד נהרג ו־3 נפצעו בהפגזה ■ נמשכים הקרבות הקשים בין „אמל" לפלשתינים במחנות בדרום לבנון ובעיבורי ביירות ■ 15 נהרגו אתמול בקרבות ■ „אמל" ניסה לפרוץ למחנה הנטוש שתילה, אולם הפלשתינים מגלים עמידה עיקשת

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי וסוכנויות הידיעות

ספינת הטילים של חיל הים הפגיזו אתמול בבוקר מטרות מחבלים הרומות לצידון שבלבנון, כך מסר דובר צה"ל. המטרות שהותקפו כללו עמדות וביצורים של ארגוני מחבלים שונים. הפגזת ספינת חיל הים היתה באיזור הנתון לקרבות מרים בין „אמל" לפלשתינים.

המטרות שהפגיז חיל הים התקפו בעבר מספר פעמים על ידי חיל האויר. מלבנון נמסר כי 3 ספינות תותחים ישראליות הפיגזו בונקרים ושוחות אותם כבשו מחבלים פלשתינאים מידי המליציה השיעית „אמל" בקרבות עקובים מדם שהתנהלו שם לאחרונה.

סוכנויות הידיעות מדווחות, כי ישראל התערבה זו הפעם השניה תוך 8 ימים בקרבות בין השיעים לפלשתינאים וכי ספינות חיל הים ירו יותר מ־60 רקטות לעבר מוצבים פלשתיניים הנשקפים על מחנות הפליטים עין אל־חילווה ומיה־מיה.

כזכור הפציץ חיל האויר ב־27 בנובמבר מחנה מחבלים פלשתינים בעיירה מעדושה ממזרח לצידון.

התנגדות עיקשת

אתמול התנהלו קרבות טנקים ונורתה אש מרגמות ותותחים סביב שני מחנות הפליטים בבורג' אלברג'נה ושאתילה, נהרגו לפחות 15 אנשים ונפצעו 34.

מקורות של המחבלים אמרו כי אנשי „אמל" תקפו מספר פעמים את שאתילה, מחנה שבו 6000 פלשתינים, וניסו לפרוץ אליו תחת חיפוי של הפגזת טנקים כבדה.

מחבלים פלשתינים בהרים מדרום־מזרח לביירות, בשטח הדרוזי, הפגיזו אזורים שבשליטת „אמל" בביירות, בטילי גראד מתוצרת בריה"מ. פעולה זו נועדה כנראה להקל הלחץ מעל הפלשתינים במחנות, אך משקיפים אמרו כי פעולה כזו עלולה לגרור התערבות הן מצד הדרוזים והן מצד סוריה, התומכת ב„אמל" בקרבות אלה.

בביירות צעדה קבוצה של כ־20 נשים פלשתיניות אל השגרירות הסובייטית כדי למחות נגד הקרבות. הן מסרו איגרת עבור המנהיג הסובייטי גורבאצ'וב בה קראו לו להתערב כדי לשים קץ להתנגשויות. נשים אחרות צעדו לעבר מטה של המשקיפים הצבאיים הסוריים, עם פניה דומה. סוכנות הידיעות הצרפתית מוסרת כי המחבלים הפלשתינים שהתחפרו בחורבות מחנה הפליטים שאתילה ממשיכים לגלות התנגדות עזה לכל והחטיבה הה־6 של צבא לבנון, שרוב חייליה שיעים.

מחבל פלשתיני בתוך בית במחנה מיה־מיה שליד צידון שנפגע מהפגזת ספינות חיל הים (תצלום: אי. פי.)

מעלימי מס רבים נלכדים בשבת; „לא מצפים שנבוא בסופי שבוע"

כ־8 אחוזים מהנישומים שנבדקו נתפסו בהעלמות ■ בסופי שבוע נתפסים על חם כ־17% מהנישומים ■ בקרוב יהיה הסילבסטר — מס הכנסה יבוא להשתתף בשמחה...

מאת אודי נחשון, כתבנו הכלכלי בת"א

כ־8 אחוזים מהנישומים (עצמאים וחברות) שנבדקו על־ידי מבקרי מס הכנסה בשמונת החודשים האחרונים נתפסו בהעלמת הכנסות. בסופי שבוע הגיע שיעור המעלימים ל־17 אחוז. נתונים אלה מסר אתמול המשנה לנציב מס הכנסה, אברהם צרפתי, בפגישה עם כתבים כלכליים בתל־אביב.

לדבריו, השיעור הגבוה של העלמות בסופי שבוע נובע מכך שאנשים אינם מאמינים שעושים ביקורות בימים שישי ושבת. „וזה מלמד מדוע צריך להפתיע אותם דווקא בשעות בלתי צפויות", אמר צרפתי. בשמונת חודשים האחרונים ערכו מבקרי מס הכנסה כ־79 אלף ביקורות.

לדברי צרפתי, תגבור „קומנדו מס הכנסה" בכ־300 עובדים לפני כשנה (בינתיים פרשו כ־100 מהם) איפשר לטפל ביערים כמו אולמי חתונות, שירותי אנטנות ושווקים פתוחים, ולאחרונה החלו המבקרים לפעול גם בתחום הטלוויזיה בכבלים. „ב־31 בדצמבר תחית חגיגת הסילבסטר, ואנו לא נשב בשקט באותו יום", הבטיח המשנה לנציב מס הכנסה.

מעריפים תיקי אישות

על־פי נתונים נוספים שמסר צרפתי, ערכה מחלקת החקירות של מס הכנסה 106 מבצעי חקירה בתקופה זו (מאפריל 86'), והנחקרים הצטרפו לתיקים הנמצאים עתה בטיפול משפטי בשלבים שונים — בסך הכל 410 תיקים.

בתקופה זו ניתנו רק 48 פסקי דין, ואברהם צרפתי קבל על כך, שבתי המשפט נותנים היום עדיפות בולטת לתיקים שעוסקים בדיני אישות ונוקטים בסחבת בעניין תיקי מס הכנסה.

בתשובה לשאלה אמר צרפתי, כי כל הערכה בדבר היקף העלמות המס במדינה מתבססת על אומדנים, „ובמקום להקצות משאבים לבחון את הנושא, צריך להקצות משאבים כדי ללחום בו".

„פנתרים שחורים" — גם בלבנון

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

ארגון חדש, למאבק חברתי הוקם באחרונה בלבנון. הארגון אימץ לעצמו השם „הפנתרים השחורים".

אלמוני שהתקשר לפני מספר ימים למערכת העיתון הלבנוני „אלספיר", הודיע על הקמת ארגון „הפנתרים השחורים — כוחות העם", והוסיף אמר: „מטרתנו היא חיסול המונופולים, חיסול ספסרי המטבע הקשה הגדולים. ותקפנים והוצאתו להורג של כל מי שיוכח לגביו שיש לו קשר להתרוששותם של האזרחים".

בסיום הודעתו אמר האלמוני: „כי הארגון מבטיח לעמנו הלבנוני כי שום בוגד או מי שזומם לפגוע בפרנסתם של האזרחים לא יצליח לחמוק מידיו".

לאגודת „לב אל לב ישראל"
דרושים
רופאים
להרצאות על גורמי סיכון ולהדרכת החייאה בכל חלקי הארץ, במיוחד באזור רחובות, חיפה והסביבה, ירושלים והסביבה, עפולה וטבריה.
המעוניינים יפנו אל ת.ד. 38 כפר סבא 44102 או לטלפונים 052-31580, 052-24758.
— תנאים טובים וסודיות מובטחת —

סין־העממית שוב בישראל!
מה מתרחש במדינה הסוציאליסטית עם מיליארד ומאה מליון תושביה?
מתקבלות חתימות על כתבי־עת לשנת 1987
מחיר החתימה בשקלים:

	לשנה	לשנתיים	שלוש שנים
BEIJING REVIEW שבועון	40.–	68.–	93.–
CHINA PICTORIAL ירחון	33.–	55.–	76.–
CHINA RECONSTRUCTS ירחון	25.–	43.–	60.–

מבחר כתבי־עת נוספים בנושאי חברה, מדע, ספורט, רפואה, בישול וכו'.
נתקבל להפצה הספר:
CHINA'S SOCIALIST ECONOMY
305 עמודים * 24.– ש"ח
מבחר תמונות קש, סימניות, כרטיסי ברכה
לוטוס
רח' אלנבי 101 תל־אביב, טל. 03-295130

מבקשים שתפטרי את המורה הערבייה... אחרת נפגע בה

לכבוד מנהלת בית ספר ע"ש יגאל אלון אשקלון. 30/9/1986

גברת נכבדה,

הנדון: העסקת מורה ערביה בבית ספרכם.

הגיעו אלינו שמועות שבבית ספרכם מעסיקים מורה ערביה דבר [illegible] ציוני קורא למנוע אותו, מטעמים לאומיים. אנו קוראים לך [illegible] מייד את עבודת הערביה הנ"ל, כדי למנוע מגע בין ערבים ויהודים, וגם כתגובה על הרצח שבוצע ע"י ערבים בעזה.

אנו מבקשים למלאי את הבקשה הנ"ל, אחרת נפעל בשיטת [illegible] וכו' [illegible] לדרדר את המצב, ויתכן ליפגע בה בצורה פיזית.

אנו מזהירים אותך ואת כל הממונים עליך להפסיק את עבודתה בין כותלי מוסד חינוכי יהודי שכל המטרה שלנו לנקות ארצנו מכל דבר שיהרוס את בנינו ובנותינו.

לפי [illegible] ידיעותנו יש הרבה מורים באשקלון ובאיזור שיכולים ללמד את הבנים שלנו, והם יושבים בלי עבודה.

בכבוד,

הוועד לבנין אשקלון [illegible]

מאת רפאל גאון כתבנו בדרום

אלמונים שיגרו מכתב איום נגד המשך העסקתה של חנאן נאסר (28), תושבת אחד הכפרים במשולש, המלמדת בבית־ספר תיכון למינהל ע"ש יגאל אלון באשקלון ובמכתב זה הם מזהירים כי המורה עלולה להפגע פיזית.

המכתב נכתב ב־30 בספטמבר השנה, וסמוך לתאריך זה עזבה חנאן את בית הספר אך טענה, כי עזבה לא בשל מכתב האיום, אלא מפני שהגדילו לה את שעות ההוראה בבית־ספר „אורט" חניכים, מקום עבודתה העיקרי, ואין לה שעות פנויות.

ליוני אין בית

מאת חיה יוסף

בבית החולים „השרון" במחלקת הילדים מחפשים משפחה אומנת עבור יוני בן השנתיים וחצי. הוא נולד בבית החולים „השרון" וכשנודע להוריו שהוא נולד עם תסמונת דאון (מונגולואיזם) נטשו אותו ומאז לא באו לבקר. אחרי שפניות רבות למוסדות ממשלתיים העלו חרס החליטו עובדי מחלקת הילדים לפנות לציבור בתקווה שתמצא משפחה שתסכים לאמצו. הצוות מטפל בו אמנם באהבה ונאמנות, אך אין בכך די. קוראים המעוניינים במידע נוסף על יוני יפנו לבית החולים „השרון", פתח־תקווה, טל' 03-9222099. (תצלום: אורון מאיר / „חדשות")

לקחי הפוגרום
הכיבוש השחית ערכינו.
גזענות ולאומנות קיצונית הפכו לתופעות מקובלות.
קבוצות טרור יהודיות מקבלות הכשר ומשתוללות, שעה שצה"ל והמשטרה עומדים מנגד.
נשבענו להגן על שלומה ובטחונה של מדינת ישראל
ולא על עורכי פוגרומים.
בואו לבטא סלידה ומחאה.
בואו לסמן את הקו הירוק.
שבת 6.12.86 בשעה 10.30 בבוקר
מקום מפגש: תחנת הרכבת בירושלים
מפגש רכב פרטי: 9.30, הבימה — ת"א
ר"צ יש גבול
יש קו ירוק!

על הפרק

מארק גפן

ישראל על ספסל הנחקרים

השלישייה הישראלית המובילה — ראש הממשלה, שר החוץ ושר הבטחון — עדיין משחקת ב„לא ואיתי, לא ידעתי". מי שאשם (כמו תמיד), זו העתונות. ועדת חקירה לא תצא מזה

בכל אשמה העתונות. לולא להיטותה לנבור במעשים אפלים של שליטים ועוזריהם אפשר היה לעשות עסקים לטובת המדינה, על־פי הבנתם של המחזיקים בהגה השלטון. אומנם המנהיגים, הפוליטיקאים בכל הדרגות, אוהבים את העתונות ככלי פרסומי, הבונה את תדמיתם כמובן. אך זו למרבה הצער אינה מסתפקת בתפקיד הקונסטרוקטיבי הזה. לכן יצא השבוע הנשיא רונלד רייגן מגדרו ובינה את העתונאים ב„שישים צמאי דם", הגדרה שבוודאי זיכתה אותו בנקודות זכות אצל האמריקנים, הזוכרים את המצגות המפחידות מן הסרט „מלתעות".

הנשיא רייגן נתון במצוקה ומתחיל לכעוס, ואומנם, אם גם לגלגל את האחריות לעבר ידידתו הגדולה, ישראל. רייגן מתחיל להידמות לניקסון בהודעותיו הסותרות, המטילות ספק לגבי אמינותו, לפי הסקר האחרון ירדה אמינותו בעיני הקהל האמריקאני ב־20 אחוזים! האזרח האמריקאני, השומע בימים אלה את רייגן, שואל את עצמו האם הנשיא דובר אמת, או שאינו שולט במעשה תחת אפו בבית הלבן, או שאינו מבין בנושאים הרגישים העומדים עתה במרכז הסערה הציבורית. עד היכן תגיע הנפילה שלו עדיין אין לדעת. ייתכן שיצטרך ללכת בעקבות ניקסון ולהתפטר מתפקידו.

לעומת זאת ראש הממשלה, שר החוץ ושר הבטחון, אותה שלישיה ישראלית המקבלת את ההחלטות הסודיות על דעת עצמה, מנסה ליצור רושם בציבור, כי מצבה של ישראל בדעת הקהל האמריקאנית, לא זו בלבד שלא נפגע, אלא כנראה גם משתפר. האמריקאנים, כך הם טוענים, יאהבו את הכוונות הישראלית לסייע לידידתה האמריקאית מבלי לקבל כל תמורה. כיצד אמר שמעון פרס בכנסת? — לא קיבלנו אפילו אגורה שחוקה... מי ששומע את הסבריהם של שמיר ופרס עשוי להתרשם, כי מדובר במלאכה נקייה לגמרי, אומנם חשאית, אך ללא סיבוכים. אבל עדיין לא נמצא האחראי להעברת הכספים (שאיראן שילמה תמורת הנשק) לקונטראס באמריקה הלטינית. הודעתו של רייגן, כי הדבר נעשה על־ידי מדינה שסיפקה את הנשק לאיראן, מתפרשת כרמז ברור לעבר ישראל.

שכר ה„עצמאות"

ראש הממשלה יצחק שמיר עדיין „רגוע" ומבטיח לציבור, כי „לי ברור כשמש, כי בקרוב הכל יהיה ברור ובהיר ויהיה ידוע לכל, שישראל פעלה כהלכה". לא כן שמעון פרס, היוצא מגדרו ודוחה כל ביקורת. הפעם תקף בסיעת המערך את „על המשמר" „על הטון" שעתוננו נוקט. אנו רגילים כבר להתפרצויות אלו של פרס, שמענו אותן בראשית פרשת השב"כ, כאשר האשים את עתוננו ש„כבר הרשיע את ראשי השב"כ", אותם אנשים שפרס טען שהם ללא רבב, ושהוא אישית רוחש להם אמון מלא. אבל לפרס יש בעיית ושורה: מצד אחד הוא מבטל כל ביקורת בעניין הספקת נשק לאיראן בטענה „שלא יכולנו שלא לענות לפניית נשיא ארצות הברית", אך עתה אותו נשיא מגלגל על ישראל את אשמת הסיוע ל„קונטראס". פרס „מוכה תדהמה" כדבריו, מן האשמה הזאת, אך אינו מבין עדיין, כי זהו השכר של מידת ה„עצמאות" של ישראל ביחסיה עם ארצות הברית.

בינתיים מתחילים להתפרסם סיפורים על הספקת נשק ישראלי גם למורדים באפגניסטאן, דבר שעל־פי הבנתי קשה לתרץ — אם יש שמץ של אמת בידיעה זו — בנימוקים מוסריים או באינטרסים ישראלים כלשהם.

למען האמת איני דורש יותר מן הממשלה לפרסם דברי אמת על כל הפרשיות הללו. אני מפקפק אם נדע על כך ממקורות ישראליים, גם כעבור עשרים שנה, אלא אם־כן ייחקרו על־ידי האמריקאנים, שכנראה מתייחסים לחוקים שלהם ברצינות רבה, ולא יהיו מוכנים לחוס על הצמרת הפוליטית שלהם, גם לא על נשיאם. ספק אם יירתעו לפרסם גלויים מפתיעים ומרשיעים על ישראל, אם יגיעו אליהם בחקירתם.

למה שאני עדיין מצפה הוא, כי לפחות הממשלה שלנו תהיה בסוד העניינים, ותיטול אחריות על המעשים המבוצעים בשמה. לא שאני מעריך כל־כך את 25 היושבים על הכורסאות המיניסטריאליות, אך אם אלה שרי ממשלתנו, מן הדין, כי כולם יהיו שותפים לידיעה, להכרעה ולאחריות. העתונות ובאמצעותה הציבור ממילא לא יידעו את האמת, אם באמתלה של אינטרס בטחוני, ואם משום הרצון של האחראים לעיסקות השונות להבטיח את בטחונם העצמי. יש מי שיטען, כי דיסאינפורמציה נמנית עם סוגי הלוחמה נגד האויב. אז לא זו בלבד שמותר לשקר, אלא לעתים זוהי „חובה בטחונית".

האמת כבר פורסמה

נזכרתי בטענה זו בקשר עם פרשת ועננו. העתונות רשאית עתה, אחרי „דיאטת פרסום צנזוראלית" בתקופה הראשונה, להאכיל את הציבור בספורים אין סוף, החל מהביוגראפיה של ועננו, דרך פרסום יומנו, ועד להערכות של גרפולוגים, פסיכיאטרים וכו'. אשר לנושא אשמתו של ועננו, כלומר אותו פרסום ב„סנדיי טיימס" אודות העוצמה האטומית של ישראל, הדבר עדיין נתון תחת מעטה של סודיות מוחלטת. נכון, מותר לחזור ולצטט מחדש בפרטי פרטים את הסיפור של „סנדיי טיימס".

והרי לפני 26 שנה פורסמה האמת כולה על הכור בדימונה. ואני מייעץ לעתונאים או לסתם אורחים לקרוא בעתונים ישנים. לעתים ימצאו בהם „חדשות ישנות", אך משכילות ומאלפות גם היום. אני קורא, אפוא, בעתוננו מ־22.12.1960, כותרת ראשית בלשון זו: „ראש הממשלה: כור אטומי לצרכי שלום מוקם בנגב". וכותרות משנה: „הידיעה על פצצה גלעינית — כוזבת". ראש הממשלה דאז, דוד בן־גוריון, מופיע בכנסת ומשיב לשאילתות של שני חברי הכנסת — ש. יוניצ'מן מחירות וג. בן־ישראל ממפא"י. הללו ביקשו לדעת מה האמת בפרסומים בעתונות חו"ל כאילו ישראל הקימה כור אטומי בנגב לייצור פצצות גרעיניות. בימים ההם עדיין לא ידעו את הנוסחה המקובלת כיום, כי „ישראל לא תהיה ראשונה אשר תכניס נשק אטומי לאזור". בן־גוריון גם לא סירב לדון בנושא בכנסת, אלא החליט „לגלות את האמת", וכך אמר לחברי הכנסת ולעם בישראל: „כור אטומי מוקם עתה בנגב; הוא יושלם בעוד כשלוש־ארבע שנים ויהיה בעל הספק של 24 אלף קילוואט; כור זה נועד למטרות שלום ובעקבותיו אפשר יהיה לבנות תחנת כוח אטומית בארץ". עם זאת הוסיף בן־גוריון, כי „הידיעה על ייצור פצצה אטומית בישראל היא כוזבת".

על־פי הידיעות מאותם הימים, הדיפלומאטים המערביים הגדירו את הודעתו של בן־גוריון כ„מרגיעה", אך הביעו תמיהה על הסודיות שאפפה עד כה את הקמת הכור האטומי השני, סודיות שלדעתם לא היה כל צורך בה אם אומנם הכוונה היא למיתקן לצרכי שלום בלבד.

1960 בדצמבר 22 / THURSDAY 22 DECEMBER 1960 / שנה י"ח / XVIII. No. 5309

המחיר 15

ראש־הממשלה: כור אטומי לצורכי שלום מוקם בנגב

הידיעה על פצצה גלעינית - כוזבת"

ירושלים, יום ד'. — כור אטומי מוקם עתה בנגב; הוא יושלם בעוד כשלוש־ארבע שנים ויהיה בעל הספק של 24 אלף קילוואט; כור זה נועד למטרות שלום ... יהיה לבנות תחנת־כוח אטומית בארץ. — דברים אלה גילה ... בן־גוריון. ראש הממשלה הדגיש, כי ...

השגריר באר... מסר ...

איפה תחנת הכוח?

ובכן, דוד בן־גוריון אמר „את כל האמת" על הכור בדימונה, אך איש לא טרח לשאול כעבור שלוש־ארבע שנים היכן אותם 24 אלף הקילוואטים המובטחים, ומה עם תחנת הכוח שאמורה היתה לקום לדברי בן־גוריון כעבור 10־15 שנה. ומכיוון שמאז חלפו 26 שנים, מותר אולי לשאול לא על הפצצות שעליהן סיפר ועננו „בסנדיי טיימס", אלא על גורל תחנת הכוח האטומית, שאמורה היתה לדברי בן־גוריון „לשרת את צרכי התעשיה, החקלאות הרפואה והמדע".

עד היום לא קראתי הכחשה לאותה הודעה של בן־גוריון, ועל כן אני נוטה לראותה כאמינה. מה שמדאיג אותי הוא שעד היום לא הוקמה אותה תחנת כוח אטומית, עד היום לא שמענו על הספקת אנרגיה שתשרת את התעשיה בנגב. שמא יש כאן מחדל גדול וסיפורו של ועננו על ייצור פצצות אטומיות בא לחפות על המחדל הזה?...

צריך להתרגל למחשבה, כי המושג דמוקראטיה נעשה ערטילאי מאד במדינה, שמרבים בה להשתמש בנימוקי הבטחון לצרכי סודיות או דיסאינפורמאציה, ושבה לכאורה אין האזרח הפשוט להוט לדעת (בניגוד לסיסמת העתונות, כי הציבור חייב לדעת) ומוכן לסמוך על מקבלי ההחלטות שיסדרו לו את כל העניינים הבטחוניים על־פי מומחיותם וידיעתם את הסודות. אך נסיון של שנה אחת מוכיח, כי הטיעון הבטחוני, אותה חשאיות שמוציאה מכלל יודעי דבר אפילו את שרי הממשלה, כרוכה בפרשיות מכוערות הפורצות ממילא החוצה. פרשת השב"כ ופרשת ועננו ועתה הקשר האיראני — לכולן מכנה משותף אחד: „הטיפול בכל הנושאים האלה היה במסגרת המצומצמת של „השלישייה המובילה", וכאשר הדברים פרצו החוצה נעשו נסיונות כושלים להחניק את האמת. לא היתה שום סיבה למנוע בירור פומבי על שיטות העבודה הפסולות של צמרת השב"כ, כמו שאין עד היום סיבה למנוע את הדיון על האופציה הגרעינית. הנה, דוד בן־גוריון באותו דיון בכנסת (בשנת 1960) אמר דברים מעניינים מאד בסוגיה זו: „כידוע הציעה ממשלת ישראל פירוק נשק כללי בישראל ובארצות ערב השכנות, תוך פיקוח הדדי של ישראל בארצות ערב ופיקוח ארצות ערב בישראל". אם לנסות לממש את הנוסחה הישראלית האומרת היום, כי ישראל לא תהיה ראשונה אשר תכניס נשק אטומי לאזור, הרי הצעתו של בן־גוריון בדבר פיקוח הדדי למניעת חימוש גרעיני עשוייה היום לשמש סיסמה, שאולי תפתה את ארצות ערב. איני בטוח, כי ממשלת ישראל מוכנה היום לאמץ הצעה כזאת, אך האין הנושא שווה דיון ציבורי?

מוסריות מפוקפקת

אשר לאותן עסקות נשק עם איראן, הרי אפשר היה לצפות, כי לפחות בממשלה יתקיים בירור מקיף, תוך שיתוף מומחים, דיון בקונספציה האומרת, כי האינטרס הבטחוני־הלאומי של ישראל מצדיק את חיזוקה של איראן במלחמתה עם עיראק. לי ברור, כי מעבר לעסקי הנשק שהסתבכו מאד, מישהו החליט להמר על איראן, ועל נצחונה במלחמה, כמשרתים טוב יותר את האינטרסים של ישראל. לא אכנס כעת לסוגיה זו עצמה, אך הכרעה איסטראטגית זאת אינה בסמכותם של שלושה חברי ממשלה בלבד, אפילו יחשבו את עצמם כבעלי הכישורים המעולים ביותר.

ואם אין מהמרים על נצחון איראן, הרי לחילופין סבורים, כי מוטב שמלחמה זו תימשך שנים רבות, ושני העמים ישחטו זה את זה. יש שם כבר מיליון קורבנות, ואם ההרג יימשך, מה טוב. השר עזר וייצמן צדק, כאשר התריס נגד „המוסריות" של הקונספציה הזאת, אך נראה, כי שמעון פרס לא התרגש מן הטיעון הזה, פרס הסוציאליסט לא חייב להתרגש מן העובדה שאלפים ורבבות נהרגים במלחמה חסרת שחר, הרי מדובר לא יותר מאשר בהרג של ערבים ומוסלמים.

לא, אצלנו לא תקום ועדת חקירה כדוגמת זו שהחלה בעבודתה בארצות־הברית. אין מה לחקור, שהרי שמעון פרס טוען כי רוב העם מבין ותומך בהחלטות שנתקבלו על־ידי השלישייה בפרשת אספקת הנשק לאיראן. אצלנו לא תקום ועדת חקירה, אבל ייתכן שאישים ישראלים ייחקרו על־ידי חוקרים אמריקנים. נופך נוסף למידת עצמאותה של ישראל. ■

נשק כימי / תשובת הרפואה

אבי בניהו

חד וחל"כ

קצין רפואה ראשי של צה"ל, תת־אלוף משה רווח, טוען כי ניתן לעמוד מול לוחמה כימית על־ידי התגוננות נכונה. הוא מנסה להגיע לטיפול־מקדים בעזרת גלולה משולבת במסיכה

צה"ל עוקב בדריכות אחר השימוש ההולך וגובר בחומר לחימה כימי באזורנו. העיראקים השתמשו בחומר זה נגד האיראנים. בתחילת השבוע נחת טיל עם חומר כימי במחנה הפליטים בורג' אל־ברג'נה, והעתונות מרבה לדווח על הצטיידות סורית מאסיבית בחומרי לחימה כימיים (חל"כ).

בראיון ל"על המשמר" מעריך קצין רפואה ראשי של צה"ל תת־אלוף ד"ר משה רווח, כי באם תיכפה עלינו מלחמה יתקל גם צה"ל בסוג נשק זה, ההולך ומקבל לגיטימציה במזרח־התיכון. בקיץ הקרוב יסיים תא"ל רווח את תפקידו כקצין רפואה ראשי ויקבל את הניהול של בית־החולים רמב"ם בחיפה.

מהי הערכת צה"ל ומערכת הבטחון לגבי אפשרות שהסורים יפעילו נגדנו חומר לחימה כימי?

תא"ל רווח: הנשק הכימי הוא נשק פוטנציאלי זה שנים רבות אצל מדינות שכנות, שביניהן עיראק ואולי אף איראן. עובדת הימצאותו גורמת לנו להניח כי הן לא יירתעו מלהשתמש בו. צריך לקחת בחשבון שבעת לחימה עם הסורים או עם קואליציה ערבית אחרת, עלול הנשק הכימי להיכלל בארסנל הנשק שיופעל נגד צה"ל ומדינת ישראל.

מה ידוע לישראל על השפעת החל"כ לאחר השימוש שנעשה בו במלחמת עיראק־איראן?

תא"ל רווח: אנו מקווים מאוד שנשק כזה לא יופעל נגדנו — זהו נשק שלא התנסינו בו בעבר. למרות שיש לנו נתונים מעטים אודותיו ממלחמת עיראק־איראן. אין לנו ידיעות ברורות מה קורה בהפעלת גז עצבים. זהו, גז קטלני ביותר. נשק־שטח שיכול לפגוע באנשים רבים תוך זמן קצר. הנשק הזה עלול לגרום לנו אבידות רבות.

שלוש גלולות ביום

מה עושה צה"ל כדי למנוע מקרים כאלה?

תא"ל רווח: יש דבר אחד שעשוי לשנות את מאזן האיום. בעוד שבלחימה קונבנציונלית, שתכלול את יתר סוגי הנשק, נשלם מחיר כבד כמו האויב, הרי במקרה של לחימה כימית אפשר לצמצם את המחיר על־ידי מיגון, נשק חכם ועוד. תמיד ייפגעו אנשים, אבל זה עניין שתלוי בהתגוננות. אני מבקש לומר, שנגד נשק כימי ניתן להתגונן בצורה הטובה ביותר. מי שיעשה כך בצורה נכונה, לא יפגע, ומי שבכל זאת ייפגע, ייפגע במידה קלה. מסיכת האב"כ יעילה ביותר נגד גז חרדל וגז עצבים. הימצאות בתוך חדר סגור עם מסיכת אב"כ מבטיחה הגנה כמעט מלאה.

כיצד נערך לכך צה"ל?

תא"ל רווח: צה"ל — מצוייד באמצעים לטיפול מתאים, שיש בהם כדי לספק מקדם־הגנה עוד לפני החשיפה. כמו כן יש לנו טיפול אישי לנפגע, במידה שהמיגון לא עזר לו והתגלו אצלו סימני הרעלה. בשונה מכדור רובה, המרסק את הרגל וגורם לנכות, הרי במקרה החל"כ, גם אם תבוא פגיעה, הסיכוי של הנפגע להרפא הוא טוב מאוד. אם ננהג נכון בצבא ובעורף, ולא נמעיט בערכו של הנשק הכימי, כי אז איננו צריכים להרגיש חסרי־אונים.

איך נעשית ההיערכות שלנו בהשוואה למדינות אחרות בזירה?

תא"ל רווח: מסיבות שונות אנו מקדימים בתחום זה רבים מידידינו במערב. אנחנו עורכים מחקרים בשיתוף משרד הבטחון ורוצים להגיע לטיפול מקדים. אנחנו משקיעים בכך מחשבה רבה. חיל הרפואה מפתח עתה גלולה ופרידוסטיגמין, שיחד עם המסיכה תיתן תשובה טובה לגז העצבים. בשעה שתינתן התראה על תקיפה בחומרי לוחמה כימיים — יקחו החיילים את הגלולה שלוש פעמים ביום. הגלולה היא פרי פיתוח בלעדי של צה"ל.

מערכת חדשה לערוי נוזלים

— במהלך מלחמת לבנון עלה לכותרות נושא "בנק העור" והתנגדות הדתיים. יש התקדמות בתחום זה?

תא"ל רווח: הרבנות אישרה לאחרונה הקמת מאגר עור בישראל. המאגר (בנק העור) נמצא תחת אחריותי, כקצין רפואה ראשי, ותחת אחריותו של הרב הצבאי לצה"ל, כדי להבטיח שלא ייעשה בו שימוש לצרכי שיגרה. סוכם שמאגר העור ישמש אותנו רק במקרים של פיקוח נפש. המאגר משותף לצה"ל ולמחלקה הכירורגית ב"הדסה" ירושלים, ולשמחתי, מאז הקמתו לא השתמשנו בו.

— כיצד נערך חיל הרפואה למלחמה הבאה, אם זו תיכפה עלינו? מה נעשה בתחום ההצטיידות והכשרת כוח האדם?

תא"ל רווח: בשנים האחרונות שמנו דגש על תחום הכוננות: דהיינו, להיות במצב הטוב ביותר בכל נקודת זמן. עלינו על מסלול נכון של גיוד דרגי הרפואה בשדה, ומיסרנו את הגדודים הרפואיים של האוגדות. כל אלה ועוד יאפשרו לנו פעילות נכונה בשדה הקרב. תפיסתנו היא שעלינו להיות חלק מתכנית הלחימה, בצמידות לכוחות, ללא פער זמן ומרחק, כדי לתת סיוע רפואי מהיר וטוב עד לפינוי לבתי החולים ועד להחלמה ולשיקום.

חיל הרפואה החליט להצטייד במערכת חדשה לעירוי נוזלים, שתאפשר מתן עירויים תחת לחץ, ללא צורך לתלות את בקבוק העירוי ומבלי שיהיה סיכון של כניסת בועות אוויר. מערכת זו פותחה בישראל על־פי הדרישה שלנו. ואנו כבר נמצאים בשלב הצטיידות ראשון. בתחום זה אנו בלעדיים בעולם. ואני מניח שעוד יחקו אותנו.

ספר הרפואה הדחופה

— מה נעשה בתחום הכשרת חובשים ורופאים?

תא"ל רווח: אנחנו עומדים להוציא ספר ראשון מסוגו, בהוצאת משרד הבטחון, שידגיש את נושא העזרה הראשונה. אנחנו מאמינים בשיקול דעתו של הרופא, אבל אנחנו סבורים שבעת מצוקה יש להדגיש את העיקר בכל שלב. טיפול לא נכון ואפילו בפציעות קלות, עלול לגרום למורכבות.

רופאי המילואים שלנו זקוקים להרבה רענון, והדבר נעשה במסגרת אימונים ביחידות הרפואה. זה כמה שנים הפסקנו לראות את ההכשרה לקצונה אצל הרופא הצבאי כדבר ראשון במעלה ואנחנו מדגישים יותר את המיומנות המקצועית.

— איך נעשה הקשר השוטף שלכם עם בתי־החולים, בתי־הספר לרפואה ומוסדות הרפואה האזרחיים?

תא"ל רווח: בשנים האחרונות יש לנו שיתוף פעולה פורה עם בתי־הספר לרפואה. בעניין מוסדות הרפואה — נושא "הרפואה הדחופה" אינו מטופל היטב. אני מניח שהנושא יטופל בעתיד, כמו שקורה בלא מעט מדינות במערב.

— למה אתה מתכוון?

תא"ל רווח: נושא ההחייאה, הטיפול הראשוני בנפגעי תאונות הדרכים ועוד. כל חובש ורופא בישראל חייבים להיות מוכנים ומאומנים לכך. יש מקומות בעולם, שכדי לחדש רשיון רפואה צריך להציג אישור על ביצוע החייאה ראשונית.

— וזה לא נראה לי מיותר. כרגע, להוציא את חיל הרפואה, אין גורם שעוסק בכך במדינת ישראל. אני מקווה שנזכה בקרוב להקים מרכז לרפואה דחופה גם בישראל. בתחומים האחרים, אנו זוכים לשיתוף פעולה טוב מאוד מכל הגורמים, וזה נובע בעיקר מתחושת השתייכות ברורה.

— לא אחת אנו שומעים כי צה"ל שולח רופאים ותרופות לארצות שנפגעו. מי מוספק על כך ומי המממן?

תא"ל רווח: לעתים קרובות פג תוקפו של ציוד רפואי לאחר זמן קצוב. לא נעשה בו שימוש הוא מושמד. כשאנו נדרשים לסייע למדינה במצוקה, מצביע חיל הרפואה על ההיקף והעלות — ומי שמחליט, מחליט. לא תמיד הסיוע הוא אפשרי, אבל לאחרונה היתה לנו הזדמנות בלתי־חוזרת בקמרון. מיד עם הדיווח על האסון כבר הבנו את היקפו, וכשהתקבלה ההחלטה העקרונית תוך שעות מעטות צוות טוב שצוייד בציוד המתאים. האנשים שלנו עשו שם עבודה טובה לכל הדעות. חיל הרפואה מסוגל להתארגן מהר וטוב ולהוציא צוותים גדולים לסיוע מדינות במצוקה.

— מדי קיץ אנו מתבשרים על מחלות זיהומיות אצל חיילי צה"ל ביחידות השדה. מה נעשה בתחום זה?

תא"ל רווח: גם בעניין זה אנחנו פועלים בשיתוף האמריקנים. לדיזנטריה ולמחלות המעיים יש משמעות רצינית: הן משפיעות קשה על האימונים ועל התכנון. אנחנו שוקדים על הכנת חיסון יעיל. כדי למנוע את המחלה, מדובר במאות חיילים חולים מדי שנה. בישראל אין חינוך מספיק להיגיינה אישית, במיוחד אצל חיילי המילואים. כל נושא המטבחים בשדה וכלי האוכל הוא צרה צרורה.

רוב המתגייסים מתאימים ללחימה

— חיילים רבים, במיוחד ביחידות החי"ר, סובלים משבר הליכה כתוצאה ממאמץ במסעות.

תא"ל רווח: אנחנו נלחמים במטה"ר ובמחלקת ההדרכה במטכ"ל כדי לצמצם את

תא"ל ד"ר משה רווח — פטור לחולי איידס

צילום: הרצל כנסארי

הפגיעות באימונים — כולל שבר ההליכה. זה מחייב אימון מדורג יותר כבר בשלבי הטירונות. יש צורך לבקר יותר את הנעשה ולהקפיד בתכניות האמונים על־ידי אכיפת פקודות מטכ"ל בנושא. מספר שעות שינה מספיק בכל לילה, ועוד. אגב, מדובר ב־20 אחוז (!) מכלל חיילי החי"ר הסובלים מהבעיה.

— מה מצבו הרפואי של הנוער המתגייס לצה"ל?

תא"ל רווח: כ־90 אחוז מהמתגייסים נמצאים מתאימים ללחימה. אצל היתר יש מקרים של אסטמה ברמות שונות, סכרת־נעורים ועוד. קשה להצביע על שינויים בשנים האחרונות כי לא בקרנו את הנושא. אני מבקש לציין לטובה חיילים רבים הזכאים לפטור משירות, בגין מצב רפואי, שבכל זאת מבקשים להתגייס לצה"ל. אנחנו מאוד מרוצים מהתופעה הזו. כיום, רוב הפטורים אינם מוותרים על הזכות לשרת בצה"ל.

— בקיץ האחרון חלה עליה גדולה בתאונות הדרכים בישראל. מה עושה חיל הרפואה?

תא"ל רווח: המלצנו באחרונה לאגף האפסנאות במטכ"ל להתקין מיזוג אויר בכל רכב קטן, החל ממנוע 1300 סמ"ק. מתוך תצפית ולימוד הנתונים התברר לנו שעומס החום והעייפות, אובדן הנוזלים, אי־השקט והעצבנות גורמים לתאונות רבות. מזג אוויר יביא לנסיעה רגועה ובטוחה יותר. ויש לכך השלכה ישירה על התפקוד הכללי בצבא.

— העולם עומד חסר אונים מול מגיפת ה"איידס". האם יש בצה"ל חיילים שנושאים את הנגיף?

תא"ל רווח: בינתיים זו בעיה שולית. בישראל ננקטו צעדים על־ידי שלטונות הבריאות. הוקם מערך מעבדתי לזיהוי המחלה ויש מערך רפואי שמכיר אותה. חייל צה"ל בסדיר או במילואים, שמזוהה עם המחלה, עובר ועדה רפואית ומקבל פטור מהשירות. בניגוד לצבא ארצות־הברית, הרי אנו, בצה"ל, לא יוזמים בדיקה כוללת של כל המתגייסים לצבא.

— בקיץ הקרוב אתה מסיים את שירותך בצה"ל. מה תעשה?

תא"ל רווח: פורסם כבר שאני הולך לנהל את בית־החולים רמב"ם בחיפה ואני לא מכחיש זאת.

תרגיל בצה"ל — פינוי מצוע משטח נגוע בחומרי לוחמה כימיים

צילום: יחידת דובר צה"ל

חילופי תפקידים בשב"ס

זהבה מוזס

המלך מת, יחי המלך

הנציב החדש של שירות בתי־הסוהר, דוד מימון, קיבל השבוע את דרגת הגונדר. בטקס שנערך לכבודו אמר בר־לב על מודחי סוויסה שהושבו לתפקיד: "הבג"צ לא קבע כי יישארו בתפקידם עד סוף הדורות". עושה רושם שיהיו עוד כמה שינויים

מימין: דוד מימון, חיים בר־לב, רפי סוויסה: "יש חברים של לקחת, יש חברים של לתת..."

צילום: רחמים ישראלי

מיד לאחר ענידת דרגת הגונדר לאלוף במילואים דוד מימון, בטקס שנערך בתחילת השבוע בלשכת שר המשטרה בירושלים, הזדרז רפי סוויסה להיפרד ממדיו ולחזור אל חליפתו הבהה. במתנת פרידה השאיר סוויסה ליורשו שיר ידוע, הרומז על זהירות ומהווה תזכורת לאשר אירע לו עצמו: "יש חברים ויש חברים. יש חברים של יום יום. יש חברים של שבת. יש חברים של פתאום. יש חברים של תמיד. יש חברים של לקחת. יש חברים של לתת. וכשיש מזל — יש חברים באמת".

המסיבה לחילופי הנציבים נערכה מספר ימים לאחר שהתקבלה פסיקת הבג"צ אודות המודחים משרות בתי־הסוהר. אך נראה כי דוד מימון התעלם מן הפסיקה — להעזיב את משה קופלמן, עוזרו, לטובת חיים גליק המודח.

סגל שירות בתי הסוהר, שעשה במשך השבועות האחרונים היכרות עם הנציב המיועד, נותר נבוך נוכח אי הצהרת הכוונות של מימון. פסיקת הבג"צ גרמה למערכת, שעברה בלאו־הכי זעזועים וטלטולים רבים, מבוכה וחרדה רבה. מסע הלחישות על כוונותיו של הנציב החדש אינו נותן מנוח.

ראשיתה של הפרשה בוויתורו של שר המשטרה, חיים בר־לב, על מינויו של פיחוטקה (האלוף חירם), מועמדו לתפקיד הנציב (במקום ורטהיימר), והסכמתו למינויו של רפי סוויסה — מועמד ראש הממשלה דאז שמעון פרס. מינויו של סוויסה היה מינוי פוליטי מובהק — פיצוי על כי לא נכנס לכנסת. עם מינויו הוא זכה לגיבוי לאורך כל הדרך מצד השר. דבר שעורר השתוממות נוכח מימצאי "דוח ארדן". החלטת הבג"צ, כזכור, מתחה ביקורת על השר בכל הנוגע להסדרי שב"ס. יודעי דבר מסבירים כי התמיכה בסוויסה נובעת ממעמדו החזק במרכז־מפלגת־העבודה, עובדה שגם בר־לב לא יכול היה להתעלם ממנה.

כך או כך, ההיסטוריה ידועה: שלושה קצינים הודחו, שניים מהם — ירושה עוד מימי הנציב מרדכי ורטהיימר — המשיכו את עבודתם תחת פיקודו של רפי סוויסה, הנציב החדש. עם בואו למערכת החלה רוח חדשה לנשוב, אך זו דומה שנשבה חזק מדי. השלושה — שמעון מלכה, חיים גליק ודובי שגיא — אספו במרוצת עבודתם חומר ומסמכים מרשיעים, וכשסברו כי יש בידיהם מספיק חומר כדי להוכיח את צידקת טענותיהם, שטחו אותן בפני השר. בתחילה לא אצה הדרך לחיים בר־לב, ורק עם הרחתם של שלושת הקצינים על־ידי הנציב צברה הפרשה תאוצה והסתיימה בפסיקת הבג"צ. השלושה, כידוע, הושבו לעבודתם בעקבות החלטת בית־המשפט ואף נכחו בטקס חילופי הנציבים.

רפי סוויסה, בדברי פרידתו, אמר כי אינו מביט אחורה בזעם ואינו שומר טינה בלב, אך עם זה לא בירך את השלושה בשלום. השלושה ניסו להתערב בין הנוכחים במסיבה, אך מדי פעם מצאו עצמם שוב ושוב מבודדים. עם סיום הערב מיהרו אל פרקליטם, צבי טרלו, לקבלת הנחיות בקשר להתבטאות אחת של חיים בר־לב, הנוגעת לבג"צ. השר אמר: "הבג"צ לא קבע כי הם (השלושה — ז.מ.) יישארו בתפקידם עד סוף הדורות". לדעתו של השר, יש להניח לנציב החדש לבחור בעצמו את דוברו ועוזרו האישי. עוד נודע, כי ליום המחרת נקבעה פגישת עבודה של הנציב החדש עם סגל הפיקוד וכאילו נרמז שנוכחותם, כפי הנראה, תהיה בלתי רצויה. קציני שירות בתי־הסוהר, בשיחות שלא לייחוס, אומרים בינתיים כי "במערכת שורר באלגן גדול".

שני קצינים ייאלצו לפנות את מקומם בעקבות החלטת בית המשפט: הדובר ג'וני טסטר, שבא משירות המשטרה, ומשה קופלמן, איש חינוך ומפקד כלא שאטה לשעבר. כיום השניים יושבים "על תקניים" והם מכונים "עוזרים־לתפקידים־מיוחדים". הלחשנים אינם שוכחים להוסיף, כי דוד מימון הביע את שביעות רצונו מדרך תפקודם של השניים. למעשה, ברוב תקופת החפיפה הוא תודרך ע"י משה קופלמן וניכר היה כי שוררת הבנה ביניהם. עוד הוסיפו הללו כי הנציב החדש ביטא את רצונו שהשניים ימשיכו לעבוד עימו. גם כאשר הוצע לדובר ג'וני טסטר לשמש בתפקיד עוזר מחלקת ההדרכה, תפקיד שאותו עזב הדובר־לשעבר שמעון מלכה, הורה לו הנציב החדש להמתין.

המצב בשירות בתי הסוהר מעורפל ועדיין. האלוף (מיל') דויד מימון סיפר כי קיבל את התפקיד מתוך היענות לאתגר, הכולל שליחות חברתית. במסגרת סיוריו בבתי הכלא, בתקופת החפיפה, ביקש, כתרגיל להפעיל את מערכת האזעקה, כדי לראות כיצד זו מתפקדת. לבושתו, התייצבה כיתת הכוננות בתקן חסר, ללא ציוד מלא וזמן רב לאחר הזמן שנקבע.

אין זה סוד כי קיימת צפיפות נוראה בבתי הכלא בישראל, המאכלסים 8600 אסירים. מצב הכלואים במדינה הנחשבת ל"נאורה", ממש מזעזע. ספרו של דור פרי, מנהל כלא רמלה לשעבר, מגלה אך מעט מן המתרחש בין החומות. רפי סוויסה ביקש לשנות, הצליח מעט, אך נכשל הרבה. הנציב החדש מבטיח לנהוג בדרך הומאנית, מתוך הבנה שכל אסיר הוא עולם בפני עצמו, ויש לבדוק כל מקרה לגופו.

שר המשטרה חיים בר־לב מגדיר את היחס לכלואים בארץ כקיצוני בשמרנותו. השר שב לאחרונה מסיור לימודים בארה"ב והביא באמתחתו רעיונות חדשים לליברליזציה במערכת בתי הסוהר. בין היתר דיבר על קיצור תקופת המאסר בצורה משמעותית, בגין התנהגות טובה, הכוללת הנהגת מאסר־בית ומאסר לסופי שבוע בלבד. אם אכן יחול שיפור במערכת, בעקבות חילופי הנציבים, ואסירים ייצאו מבתי הכלא יותר מחונכים — תצא החברה נשכרת מן הטלטלה שעברה על שירות בתי־הסוהר בתקופה האחרונה.

"מפעלי תובלה" / סוף לשביתה

שלי יחימוביץ

שכר העקשנות

נתוני הפתיחה היו גרועים. עובדי "מפעלי תובלה" יצאו למאבק על הסכמי השכר קצת לפני הפעלת מסוע חדש, המאיים על עתידם. גם בית־המשפט לא הצליח לנצח אותם

שבועיים ימים נמשכה השביתה ב"מפעלי תובלה", ובסוף שבוע זה הגיעה לסיומה. 350 העובדים — נהגי משאיות — תבעו כי ההנהלה תחדש עימם את הסכמי השכר, שתוקפם פג כבר לפני מספר חודשים. העובדים ביקשו לשנות את הרכב המשכורות, כך שמשכורת היסוד תהווה מרכיב גדול יותר בשכר הכולל, המורכב בעיקרו מפרמיות.

התבצרות עיקשת

מעולם לא נכנסו עובדים למאבק עיקש כל־כך על שכר עם נתוני פתיחה גרועים כל־כך. מסוע סדום־צפע, פרוייקט מרשים של "מפעלי ים המלח", היה, מבחינת העובדים, האיום הממשי ביותר על מקומות העבודה שלהם. המסוע, סרט נע שהחל מפברואר יעביר סחורות ממפעלי ים המלח היישר אל קרונות הרכבת בצפע, סמוך לדימונה — מקפח באופן משמעותי את מקומם של נהגי המשאיות. 60 אלף טון בשנה, שעד עתה היו מובלים על־ידי המשאיות — יובלו על גבי הסרט הנע.

באסיפת העובדים שבה הוחלט על פתיחה בשביתה, התייחסו העובדים ישירות למסוע. העובדים אמרו, כי ההנהלה מעכבת את חתימת הסכמי השכר עימם בכוונה תחילה. ההנהלה, הם אמרו, ממתינה להפעלת המסוע כדי לפטר עובדים ולחתום על הסכמי שכר שיכפו על העובדים, שיעמדו אז בפני אפשרות הבחירה של פיטורים מול הסכם שאינו לרוחם. העובדים החליטו לפתוח בשביתה עוד לפני הפעלת המסוע.

ההנהלה הגיבה על השביתה בסגירת חדרי האוכל של העובדים ובניתוק הטלפונים. בימים הראשונים לא היה שם משא־ומתן. היתה התבצרות עיקשת בעמדות. הנהלת מפעלי תובלה גם שחררה לעיתונות הודעה שנועדה לאוזניהם של העובדים. קונצרן כימיקלים לישראל (ש"מפעלי תובלה" הם חברה־בת שלו), נאמר בהודעה, שוקל פירוק "מפעלי תובלה". הפירוק נשקל, הודיעה ההנהלה, בעיקר בגלל הפעלת המסוע, שיהפוך את המשאיות למיותרות. עוד נאמר, כי שוק הדשנים נמצא כעת בשפל חסר תקדים, וכי קונצרן כי"ל ממילא נאבק על קיומו.

לא לחוצים

העובדים לא נבהלו. וגם אם נבהלו — היה מי שירגיע אותם. מועצת פועלי באר־שבע ליוותה אותם בעקבות מראשית השביתה. מי שיצג את מועצת הפועלים בדיונים הממושכים היה מזכיר האיגוד המקצועי, מוריס כלפון. כלפון, מזכיר סניף מפ"ם בבאר שבע, לא נכנס ללחץ. ותיק ומורגל במגעים עם הנהלות עיקשות ועם עובדים ממורמרים, הוא ניהל את הדיונים בנחת, מתעלם מנחיתותם האובייקטיבית של העובדים. כלפון, למשל, לקח יום אחד חמישים עובדים שובתים וסידר להם עבודה חלופית: איסוף פטרוזיליה בקיבוץ שובל. לצעד הזה נודעה משמעות פסיכולוגית מרגיעה על העובדים, וגם איתות להנהלה: אנו ערוכים לשביתה ארוכה. יש לנו טווח נשימה. אנחנו לא לחוצים.

מרכיב שכר היסוד במשכורותיהם של העובדים מהווה כשליש מהשכר הכולל. נכון, בעבודה מאומצת ניתן להגיע לפרמיות יפות ולמשכורת מכובדת. אבל התנאים הסוציאליים, הפנסיה, התשלום עבור ימי מחלה וימי מלואים — כל אלה מחושבים על פי משכורת היסוד. עובד כזה שיפרוש, ימצא עצמו עם פנסיה של 300 ש"ח לחודש, אחרי עבודה של עשרות שנים. התביעה להעלאת שכר היסוד, היא למעשה תביעה לשיפור התנאים הסוציאליים, ולאו דווקא להעלאת הסכום הנכנס לבנק.

בראשית השבוע התלהטו הרוחות. עובדים באילת חסמו את דרכן של משאיות פרטיות ששכרו מפעלי ים המלח. המשאיות היו אמורות להטעין שתי אניות שהמתינו בנמל אילת, "רמון" ו"מורן" שעמדו להוביל סחורה לקוריאה ולדרום־אפריקה. במפעלי ים המלח נכנסו ללחץ. המסוע אמנם יקום ויהיה, אולם עד להפעלתו הפסידו מפעלי ים המלח, בשל שביתת נהגי המשאיות — חצי מיליון דולר ליום. הנהלת מפעלי ים המלח פנתה לבית המשפט המחוזי בבאר־שבע, בבקשה להוציא צו על תנאי נגד העובדים. השופט אפריים לרון נענה לבקשה והוציא נגד העובדים צו, האוסר עליהם להפריע לעבודת המשאיות הפרטיות.

יהיה בסדר

ביום בו הוצא הצו, יום רביעי, הגיעו הצדדים לידי הסכמה, והסכם השכר נחתם. אחד ההישגים המשמעותיים בהסכם החדש הוא מתן תנאים סוציאליים על 145 אחוז מהמשכורת, במקום על 100 אחוזים, כפי שהיה נהוג עד כה. העובדים יקבלו גם תוספת של אחוז אחד לקרנות השונות, ביניהם קרן פנסיה. גם הניקוד עבור הוותק הועלה. העובדים, מצידם, הסכימו להוסיף למכסת הקילומטרים היומית שלהם, 35 קילומטרים. 220 ק"מ ייחשבו ליום עבודה, במקום 185.

על שני סעיפים לא הגיעו הצדדים לידי הסכמה: תוספת של 5 אחוזים לשכר היסוד, שתובעים העובדים, ותשלום 50 ש"ח לחודש עבור ארוחות הצהריים, שדורשת ההנהלה מהעובדים. שתי הסוגיות האלה, כך סוכם, ידונו במהלך השבועיים הקרובים. מוריס כלפון מרגיע שגם עם הדברים הללו "יהיה בסדר".

כלפון הוא הדבר הטוב שנשאר למפ"ם מהרומן הסוער עם תנועת "עודד". כמה מאנשי "עודד" עזבו ואילו כלפון נשאר. כיום הוא מזכיר סניף מפ"ם בבאר שבע. שני דברים הוא אינו עושה: אינו מבליט עצמו בהישגים המקצועיים שעולה בידיו להשיג עבור העובדים, ואינו משתמש במוצאו המרוקאי כקרדום לחפור בו. כמה פעמים הביע התנגדות נחרצת לרעיונות בדבר שריון מקומות במרכז מפ"ם, עבור עדות המזרח. במצב הנוכחי, כלפון הוא משהו טוב שקרה למפ"ם בדרום וגם לפועלי באר־שבע מכל גוני הקשת הפוליטית.

דו"ח מניו־יורק
חנה איש־הורביץ

פרשנות צבועה ומתחסדת

גורמים במימשל רייגן בנו מסלול מקביל לסי.איי.אי., כדי לעקוף את מגבלות הקונגרס. כדי להסוות את פעולותיהם הקימו עשרות חברות פרטיות. המושג „המדינה השלישית" מבטא את התפיסה של הוגי רעיון

ב סידרת הטלוויזיה „משימה בלתי אפשרית" היה הממונה מודיע למבצעי המשימה, כי במקרה שהם ייכשלו וייתפסו, הוא יכחיש כל קשר לעניין. כפי שהתברר לא אחת, זאת סיטואציה מציאותית, ומי שמבצע עבודה שהשתיקה יפה לה, איננו יכול לצפות לגיבוי של שולחיו באשר העניין נכשל או מתגלה ואם במקרה רגיל כך, הרי במקרה שבו השולח עצמו נתון במשבר בשל אותה פעולה, צפוי המבצע לספוג אש משני הכיוונים. הדברים האלה אמורים גם בסערה הפוליטית, הפוקדת את ארצות־הברית בימים אלה, כששמה של ישראל עולה בה בהקשרים מדאיגים.

צר אפל של מערכת היחסים הנפלאים מאד שהיו בין ישראל לארצות־הברית בשנים האחרונות, הולך ונפרש עתה בוושינגטון. ישראל, כך מתברר, שימשה כלי בידי פקידי ממשל אמריקניים, לביצוע פעולות שהן בניגוד לחוקי ארצות־הברית.

שאלות טכניות

שיתוף הפעולה האמריקני־ישראלי הזה מעורר מספר שאלות טכניות. למשל. מי פיתה את מי? האם המועצה לבטחון לאומי הגתה את רעיון עקיפת הקונגרס האמריקני ודעת הקהל האמריקנית בסיועה של ישראל? האם ישראל היא שהעלתה את ההצעה, לסחור בנשק תמורת בני ערובה? ועוד: אם היתה זו יוזמה ישראלית — האם היתה מטרתה לסייע לאמריקנים — או ליתר דיוק לנשיא הקשיש, שחש מחוייבות רגשית לעניין בני הערובה — או שמא ביקשה ישראל לקדם את מערכת האינטרסים שלה באירן על־ידי סיבוכם של האמריקנים בעניין? או — אולי רצתה ישראל למנוע התנגדות אמריקנית להמשך העסקים המשגשגים והלא־חוקיים, שהיא ניהלה במשך שנים עם המדינה החשוכה ומפיצת הטרור והשינאה למדינת ישראל ולארצות הברית? האם הוסיפה ישראל חטא על פשע, סיפסרה בנשק האמריקני שהיא מכרה וגם טמנה בכיסיה רווחים שמנים מאותן עסקות? או שמא הרווחים המופקעים — אם היו כאלה — הגיעו לידי סוחרי צמרת, שיש להם מהלכים בחלונות הגבוהים של ישראל? ואולי הכספים העודפים שנצברו בחשבונות הבנק השוויצריים היו מיועדים למימון מערכת מסועפת של מדיניות חוץ פרטית, שניהלו שותפי הסוד האמריקניים ומתי החלה השותפות לדבר עבירה בין ה„קאוכוים" האמריקנים לבין הישראלים החברמנים והממולחים?

קציני צבא, טייסים ומיליונרים

דרך אגב, הציבור האמריקני תמה גם על מה שנראה לו כהתחסדות וצביעות של מדינת ישראל, הפועלת בניגוד לעמדות המוצהרות שלה באשר לטרור הבינלאומי ולמדינות תומכות טרור, אבל זה אולי אינו שייך לעניין...

ברד של גילויים חרשים יורד כאן ללא הרף, ולא ניתן כלל להתנבא בשלב זה, מה יתברר בסופו של דבר, ומה יהיו התוצאות של אותם גילויים. אבל בינתיים אנו למדים מהתקשורת, כי גורמים במימשל הנשיא רייגן הסתמכו במידה רבה על פעולות סתרים להגשמת מדיניות החוץ שלהם, וכי הם הקימו מסלול לסי.איי.אי. לצורך ביצוען של פעולות אלו, במטרה לעקוף את המיגבלות שהקונגרס מטיל על המימשל, ובמיוחד את המיגבלות שהוטלו על פעולות הסי.איי.אי. . וויליאם קייסי, הממונה על הסי.איי.אי. , היה תומך נלהב של טיפוח המסלול המקביל: הביצוע המעשי היה נתון בידי המועצה לבטחון לאומי.

לצורך הסוואת הפעולות הוקמו עשרות חברות פרטיות, שנרשמו במדינת וירג'יניה, הסמוכה לוושינגטון הבירה, ואשר באופן פורמלי לא היוו חלק ממוסדות הממשלה. הוקמה רשת של קציני צבא משוחררים, טייסים משוחררים של הסי.איי.אי. , חיילים משוחררים ממלחמת ויאטנאם, מיליונרים אמריקנים. ונוסף לכך — גם מדינות בעלות ברית, כמו ישראל וערב הסעודית, ששימשו כספקיות נשק וכספים. הכספים לפעולות אלה נמשכו מחשבונות בנק שוויצרים. וככל שמתרבות הידיעות בדבר חשבונות הבנקים השוויצריים. מסתבר שמדובר בהיקפים גדולים ביותר ובסכומים שנצברו מפעולות רבות, ולא כפי שסברו בתחילה, שמדובר בעודפים של מספר עסקאות שבוצעו באמצעות ישראל. ה„יו.אס ניוז אנד וורלד רפורט" מספר על מאות מיליוני דולרים; ה„וושינגטון פוסט" מדבר על חצי מיליארד דולר.

התפלפלות תלמודית

הכספים היו מיועדים למכלול של פעולות בכל רחבי תבל, ללא פיקוח וללא צורך בקבלת רשות מהקונגרס. כך הוזרמו כספים לכוחות המתנגדים למשטר השמאלי במאוריציוס, לערעור שלטונו של מועמר קדאפי, והוזרמו אף סכומים גדולים למורדים שבאפגניסטן; וכאשר נקבע חוק האוסר את המשך הסיוע למורדים בניקרגואה הועבר גם הטיפול בנושא זה, למסלול הפרטי. היועצים המשפטיים של הבית הלבן נתנו את הסכמתם להליכים אלה, כיוון שהם לא היו כרוכים במעורבות ישירה של גוף ממשלתי כלשהו, או בהוצאות מתקציבי הממשלה. לפי פרשנותם, לא היוו מעשים אלה הפרת חוק על ידי פקידי המימשל. הייתה זאת פרשנות שבאה לרצות את רצון הממונים, מתחכמת ונוגדת את רוח החוק. ואכן, כאשר הפרשה התפוצצה ואישי ממישל השמיעו את טענתם כי לא הפרו את החוק, שאל בזעם אחד ממנהיגי הסיעה הדמוקרטית בקונגרס: „האם עלינו לקרוא כל חוק עם פלפול תלמודי?"

נראה, כי התעקשותו של הנשיא רייגן לגירסה התמוהה, כי לא ארצות הברית אלא מדינה שלישית, דהיינו ישראל, היא שטיפלה בכספים שאירן שילמה עבור הנשק האמריקני, איננה מכוונת כהכרח להכפשת ישראל, והיא מבטאת את התפיסה הלגליסטית של הוגי רעיון „הרשת הפרטית" לביצוע מדיניות חוץ, לפיה אין מקום לדבר במקרים אלה על פעולות של עובדי המימשל, הואיל והביצוע היה נתון בידי גורמים שמחוץ לממשלה. יש להניח, כי המימשל ישתדל להיצמד לפרשנות זאת להצדקת מעשיו, ויאמר כי כל מה שנעשה על ידי אחד מעושי דברו — חברות פרטיות, אנשים פרטיים, או עובדים של ממשלה זרה — יש לראותו כפעולה של אותו גורם חיצוני, אף אם פעל לפי הנחיותיו של פקיד המימשל האמריקני. להסכים להצגה שונה של הדברים — משמעותו לוותר על הקונצפציה כולה; ובשלב זה המימשל עדיין לא מוכן לכך.

ואם כאלה יהיו פני הדברים — שכרה קצר הטווח של ישראל עלול לצאת בהפסד של שיבוש יחסים חמור עם המימשל האמריקני.

ויליאם קייסי, הממונה על הסי.איי.אי. תומך נלהב של המסלול הפרטי

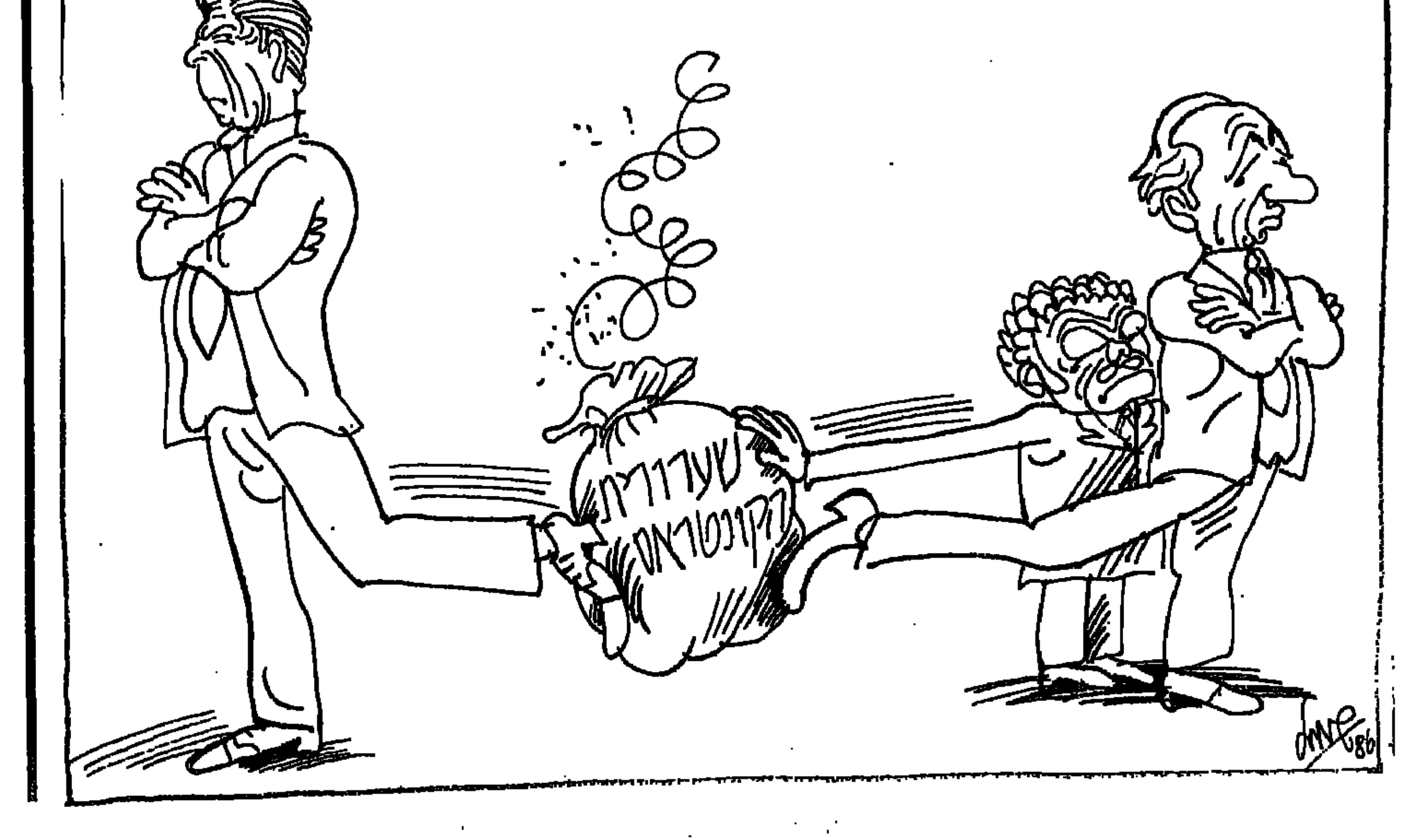

דו"ח מאתונה
ז'אן כהן

יחסים מוזרים

סרט תעמולה מרשים, שהוסרט ביוון ובישראל, עמד השנה במרכזו של „יום פלשתין" באתונה. לצד הישראלי לא ניתן להציג את עמדתו

„י ום פלשתין" (ה־29 בנובמבר) צוין השנה ביוון בצורה מוזרה מאד. בדרך־כלל היתה זו העתונות שנתנה לו סיקור נרחב, בעוד שהטלוויזיה העומדת תחת פיקוח הדוק מצד הממשלה, מיעטה להתייחס לעניין. השנה קרה ההיפך: העתונות התעלמה מן היום ומן הפעולות השונות שבוצעו לכבודו, ואילו הטלוויזיה נתנה לו בהרחבה רבה.

יום פלשתין התקיים באותה עת שבה ביקר שר הכלכלה פאנאגיוטיס רומליוטיס בישראל, כפקיד רם־דרג ראשון שביקר בה מאז עלייתם של הסוציאליסטים לשלטון ב־1981. בשובו מישראל אמר השר היווני כי ביקורו נערך „במסגרת שיפור היחסים עם ישראל". ואולם דובר הממשלה הבהיר כי הכרה בישראל עדיין מותנית בנסיגתה מן השטחים הכבושים.

האירועים עצמם היו יותר מרשימים. משקיף דיפלומאטי אמר על כך: „הם היו יחידים־במינם באירופה ואף בעולם הערבי".

היום נפתח במסיבת עתונאים, שנועדה לעתונות היוונית והזרה, בבית־מלון מרכזי באתונה. במסיבת העתונאים נכחו גם נציגי המפלגות השונות ביוון, ובסופה הם חתמו על הצהרה משותפת בזכות יום פלשתין.

האירועים נמשכו בסימפוזיון של יום אחד, אשר אורגן על־ידי „הוועד לסולידאריות דמוקראטית בינלאומית" ומשרד האו"ם באתונה. כל העניין היה מיבצע יחסי ציבור מאורגן היטב של הפלשתינים, מאחר שיחד איתם הביאו לדיון גם את חבר הכנסת צ'ארלי ביטון, את סגן ראש העיר של נצרת אדיב אבו־ראחון ואת הסופר האנס לברכט. הצורה שבה הוצגו הללו, בפרט בטלוויזיה הארצית באותו ערב, השאירה רושם כי הם מייצגים חלק גדול מאוד של אוכלוסיית ישראל.

המערכה האחרונה של ההצגה הועלתה ביום ב', ה־1 בדצמבר, בבוקר, כאשר לפני משרדי האו"ם נערכה עצרת ביוזמתם של אש"ף ושל „הוועד היווני לסולידאריות דמוקראטית בינלאומית".

כל הפרשה לא היתה מעוררת תשומת לב, אילולא קיבלה על עצמה הטלוויזיה היוונית את המשימה להעניק לאירועים סיקור נרחב ככל האפשר. לא זו בלבד שהיא דיווחה עליהם בקפדנות, היא אף הקצתה להם זמן־שידור משלה. בערוץ השני של הטלוויזיה היוונית שודר ביום שבת, בשעה 9 בערב, סרט תעלומה פלשתיני של 15 דקות.

הסרט, שהוסרט בחלקו ביוון ובחלקו בישראל ובשטחים, נעשה במומחיות רבה. בראשיתו הוא מראה, על רקע שקיעת השמש, משפחה ערבית הנוטשת את אדמתה. ברגע מסויים נוטל האב הצעיר את ילדו הקטן על זרועותיו וכדמעות בעיניו הוא פונה אל המצלמה ומדקלם חרוזים מאת המשורר הפלשתיני מחמוד דרוויש. בסרט מופיעים גם שחקן יווני־ידוע, המדקלם את חרוזיו הערביים של דרוויש ביוונית, וכן זמר יווני אחר, השר את השיר של דרוויש ביוונית.

בעת השמעת השירים נראו תמונות של כנסיות אורתודוקסיות ושל ישו על הצלב. לדברי מומחה יהודי־יווני לפירסומת וליחסי ציבור, טמונים בכנסיות ובישו שני מסרים לגבי יוון, הקשורה כל־כך לכנסיה: „האחד מקרב את העניין הפלשתיני ללבות היוונים, והשני מראה ליוונים, כי היהודים רגילים להוקיע על הצלב: אחרי ישו הם מוקיעים על הצלב את הפלשתינים".

הסרט כולו הופק על־ידי הערוץ השני של הטלוויזיה היוונית וכויים על־ידי האנטך ספיטאני, שהוא ערבי. דרך הטיפול בעניין נעשית מורוה שבעתיים אם נביא בחשבון כי על היוונים הופעל לחץ מסויים להציג את הבעיה לפחות באופן מאוזן.

יהודי־יווני בעל קשרים עם הממשלה, וכפרט עם משרד אינפורמאציה (הגוף האחראי לרדיו ולטלוויזיה) ביקש שבועיים לפני ה־29 בנובמבר כי יותר ליהודי־יווני אחר, שהוא מומחה לענייני המזרח־התיכון, להציג את הצד הישראלי. אותו יהודי אומר: „לא רצינו להיכנס לוויכוח עם הפלשתינים בטלוויזיה או אף לשאת נאום תעמולה. כל שביקשנו הוא שהמומחה יורשה להציג את עמדות שתי המפלגות הראשיות בישראל על הבעיה הפלשתינית ופתרונה". היהודים כה נזהרו להבהיר כי אין בכוונתם לעשות תעמולה, עד שאמרו לצד היווני כי יסכימו להקליט את הדברים, שיימשכו חמש דקות, ואם התוצאה לא תמצא חן בעיני היוונים, הם רשאים למוחקה. פקיד המשרד אמר כי עליו לבקש את אישורו של שר־החוץ היווני קארולוס פאפוליאס, מאחר ש„האחריות היא גדולה מדי בשבילם". הוא לא התקשר עוד, והמומחה היהודי לא התבקש להציג את עמדת המפלגות בישראל. תחת זאת הופיע בחדשות של שעה 21.30 ביום שבת, אחרי הקרנת הסרט הנ"ל, נציג אש"ף ביוון, פואד אל־ביטאר, לראיון של שלוש דקות.

הדבר המדהים הוא כיצד אין ממשלת יוון מבינה, כי אם רצונה לשפר את יחסיה עם ישראל, הרי עליה להכין את דעת הקהל היוונית לקראת זה. במקום זה היא משתמשת בתחבולה הנושנה של הוכחת שיפור היחסים, בלא לעשות מאומה לשם כך. ההסכם על ענייני תיירות בין יוון וישראל, המובא כה תכופות כהוכחה לשיפור היחסים, הוא יותר לטובת יוון מאשר לטובת ישראל, לפחות מבחינה פינאנסית. בעונה האחרונה ירד מספר התיירים האמריקנים ביוון ב־75 אחוזים, והתיירים האלה עשירים יותר מן היהודים הבאים ליוון בדרכם לישראל או ממנה.

האירוניה היא בכך, שכל אימת ששליח חדש מישראל מגיע ליוון, יש לממשלתו הסוציאליסטית של אנדריאנה פאפאנדריאו מתנה קטנה בשבילו. בדצמבר 1981, שלושה ימים לאחר בואו של יחזקאל ברנע, נציגה החדש של ישראל ביוון, העלתה ממשלת יוון את משרד העתונות של אש"ף לדרגה של נציגות דיפלומאטית, אותה דרגה שיש לנציגות ישראל. השבוע, שלושה ימים לאחר הגיעו של הנציג הישראלי החדש, משה גלבוע, קיבלה ממשלת יוון את פניו בתרגיל הנ"ל בטלוויזיה.

נראה כי מה שאמרה ח"כ שולמית אלוני בעת ביקורה ביוון הוא יותר מנכון. היא אמרה: „אם היוונים מבקשים לשפר את יחסיהם איתנו, עליהם להעניק לנו הכרה מלאה. ואם הם אינם סובלים אותנו, יבלעו־נא גלולה נגד הקאה, ואחר־כך יעשו זאת..."

גלות בישראל
שלמה סלוצקי

יהודי נודד

הסופר היהודי־ארגנטיני, איזידורו בלישטיין, נמצא היום בישראל. הוא בא לכאן לאחר מסע איומים והפחדות שנערך נגדו בשל יהדותו. לדבריו, לקבוצות הנאציות בארגנטינה יש היום יותר חופש פעולה מאשר בתקופת הדיקטטורה

ה יציאה החפוזה והכפוייה של הסופר היהודי איזידורו בלישטיין מארגנטינה והגעתו לישראל, לאחר שבועות שבהם היה נתון לאיומי רצח בגלל יהדותו, היכו בתדהמה את הקהילה האינטלקטואלית והפוליטית בארגנטינה ובישראל.

שעתיים לאחר שבא לירושלים ממצפה־רמון — שם מתגוררים זה שנים בתו ובעלה — שוחחנו עימו ועם רעייתו גרסיאלה מלגרחו. שניהם המומים עדיין מהשינויים שחלו בחייהם.

יש להרגיש שתדהמתם כפולה, מאחר שאיזידורו בלישטיין — סופר מצליח ואהוד בארגנטינה של ימינו — לא מזוהה בשום פנים ואופן עם קבוצות פוליטיות או מפלגות השמאל ולא היו לו קשרים או השקפות חריגות בנושאי יהדות או ציונות.

איך החלה הפרשה?

גרסיאלה מלגרחו: ביום שני, ה־17 בנובמבר, בשעות אחר־הצהריים הפעיל איזידורו את המזכירה האוטומטית כדי לשמוע את ההודעות, ואז שמע שמאיימים לרצוח אותו בגלל יהדותו.

איזידורו בלישטיין: למזלי החלטתי לשמור את הקלטה. נשמע קולו של גבר צעיר הקורא טקסט מהכתב: "למר בלישטיין, נרצח אותך בגלל היותך יהודי: החזית הנאצית הארגנטינאית„. כעבור כמה שניות הודעה שניה: "שכחתי לציין שנותרו לך רק עשרה ימי חיים..."

התלוננתי במשטרה ואצל השופט סבסקו. קיימתי את בקשתו של שר הפנים והמשטרה, ד"ר אנטוניו טרוקולי, אשר דרש שכל מי שיקבל איומים ו— יתלונן, כדי שיוכל לטפל בעניין בצורה נמרצת. כבר למחרת ניגשנו למשרדו של השר טורוקולי. השר הביע את הזדעזעותו מהמקרה והציע הגנה משטרתית לכל שעות היממה אני — בגלל גאווה מטופשת — טעיתי ודחיתי. לאחר מכן התרחש הארוע הבא במסע ההפחדה: שלושה גברים ניסו להיכנס לבניין שבו אני מתגורר אגב סילוקו של השוער (בארגנטינה נהוג שבכל בית דירות יש אחראי על ניקיון ותיקונים המתגורר באחת הדירות והנקרא בלשון עממית "שוער„ — ש.ס.), השוער תפס שמתרחש משהו חריג ולא איפשר להם להכנס. כמה לילות לאחר מכן, הועמדה ליד דלת הדירה קופסא גדולה ועליה שמי, כתובתי ובה כ־120 ברכות ריקות לקריסמס. מברכות לא מתים, אמרתי לעצמי, אך מי שמצליח להניח ברכות מסוגל גם להניח פצצות, וזה מה שניסו להבהיר לי.

בשלב זה קיבלתי את ההצעה להגנה משטרתית, לסיוט בלתי נסבל. תאר לך מה זה להגיע לסדנאות הכתיבה שאני מעביר, מלווה באיש בטחון חמוש בתת־מקלע.

הגעתי למסקנה שכך לא אוכל לחיות ובוודאי שלא לכתוב, והחלטתי לקבל את הצעתם וסיועם של השלטונות. הקהילה היהודית, השגרירות הישראלית והקהילה הספרותית והעתונאית בארגנטינה. החלטתי להתרחק מארגנטינה לזמן מה.

הסולידריות עמי היתה אדירה והובעה בצורות שונות. לפתע מצאתי את עצמי כאוביקט לעצומות הזדהות הנושאות את חתימותיהם של חשובי השמות בספרות ובאומנות. הרבה שיחות עידוד בטלפון, מכתבים למערכת וכו' הכל הבינו את החלטתי לצאת את הארץ וביקשו שאחזור. אני מאמין — ובכל הכנות — שלדמוקרטיה הארגנטינאית יש אינטרס שאחזור. עלי להודות לצד הישראלי, שסייע לי לכל אורך הדרך מבלי לדרוש ממני מחויבות כלשהי.

האם ההיסטוריה הפרטית שלך עשתה אותך רגיש יותר לאיומים, שהיו כה תכופים בשנות הדיקטטורה הצבאית.

איזידורו בלישטיין: הסיפור האישי שלי השפיע בגלל הזכרון הנוגע לרצח אחי. זה קרה לפני 41 שנה, כשהייתי בן 12.

היה זה ביום שבו גרמניה הנאצית נכנעה. וכל הכוחות הדמוקרטים בארגנטינה — כמו בכל העולם — יצאו לחגוג ברחובות. בבואנוס־איירס גורו אז שניים ממפגיני השמחה היהודיים ע"י קבוצה נאצית מקומית, ואחד מהם היה אחי. לרגע, שבו הודיעו לי על מות אחי, מתקשרת הרגישות האישית שלי לנושא.

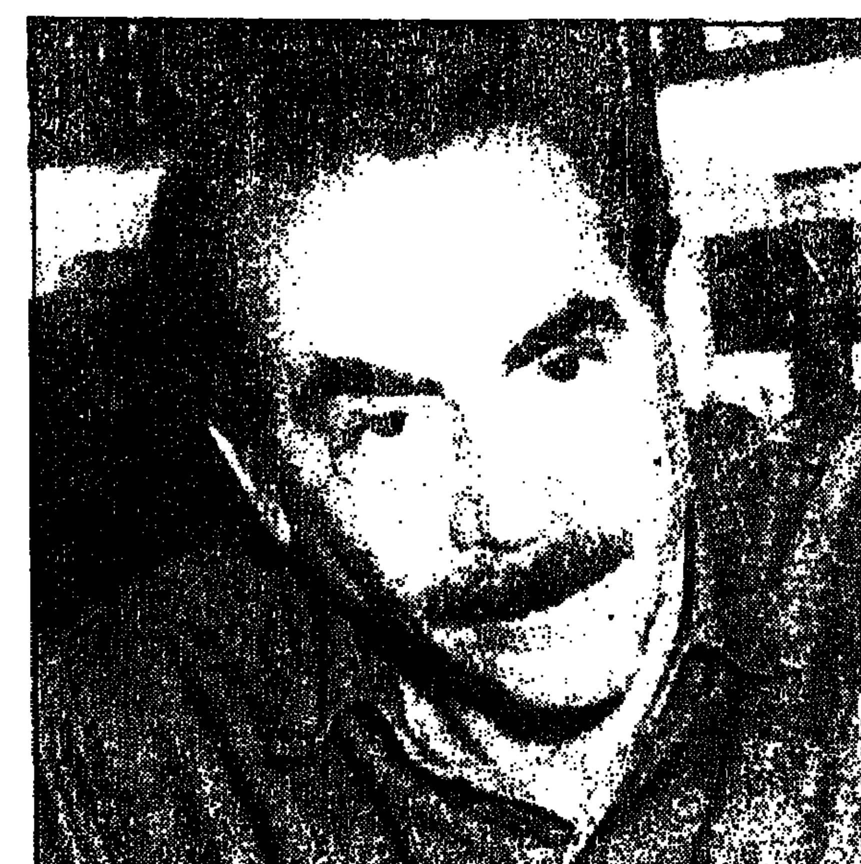
איזידורו בלישטיין: „לא ברחתי מרמותי"

האם היו לך בעיות בתקופת הדיקטטורה?

איזידורו בלישטיין: באותה תקופה מספיק היה להיות רשום בספר הטלפונים של מישהו ש"הם„ ראו בו חשוד, כדי להפוך אותך לכזה. אבל אני רוצה להבהיר שאינני אדם פוליטי. אינני ציוני ולא איש שמאל. יש לי הגדרה אישית פוליטית אחת: אני אוהד מושבע של נשיא המדינה, ראול אלפונסין שאותו אני מחשיב כיחיד בדורו. אני מאמין שעם כל החסרונות, הממשלה הזו היא הטובה ביותר שהיתה לנו בחמישים השנים האחרונות. היותי יהודי היא המהות שאיתה נולדתי, שאינני יכול להתכחש לה ובגללה מאיימים עלי במוות. זהו האיום הגרוע והמרושע ביותר, מאחר ולא מצביעים כאן על עמדה פוליטית או אידאולוגית. אני יהודי מלידה, אך אינני מוגדר כציוני וספרי אינם עוסקים בנושאים יהודיים.

עם זאת, לא ברחתי מזהותי כיהודי ולא סרבתי להשתתף בעצרות וכנסים של הקהילה היהודית. כל זה מוכיח שמה שמחפשים כיום הנאצים הארגנטינאים אינו היהודי מהגטו, אלא יהודי שקולו מושמע ונשמע מחוץ לחומות.

האם היו כאלה שלא ראו את האיום כמסוכן?

איזידורו בלישטיין: בוודאי, יהודים ובאופן פרדוקסלי לא־יהודים. יצאתי כנגדם באחד הראיונות בטלויזיה ואמרתי: "כך החל הכל בגרמניה הנאצית מתחילים בהטרדות קטנות של יהודים, עוכרים אח"כ לאשתו הנוצריה של היהודי וגומרים ברצח כמרים. אם אתם רוצים להקטין את משמעות הנושא — שיבושם לכם„. אני בעד ציונות חדשה, יצירת מצב שבו אדם לא יופלה בגלל יהדותו או היותו נוצרי או מוסלמי.

האם מצויים יהודים החיים כיום תחת איום של רצח בארגנטינה?

איזידורו בלישטיין: קבוצות נאציות המהלכות חופשי בדמוקרטיה הארגנטינאית. אתה יכול למצוא אותן ברחוב המרכזי של בואנוס איירס. הם לובשים מעילי עור שחורים ומצריעים הצדעה נאצית מסורתית. הם מצהירים ואומרים: "איננו פחדנים קטנים, אשר צריכים להסתיר את דיעותינו מאחורי הגדרות של אנטי־ציונות או אנטי־ישראליות. האוייב שלנו יושב כאן והוא היהודי. אנחנו גאים להגדיר את עצמנו כאנטי־יהודיים„.

לקבוצות נאציות כאלה יש כיום יותר חופש מאשר בתקופת הדיקטטורה, אך משהו צריך לעצור בעדן. אסור להוריד את העניין מסדר־היום.

השר טרוקולי אמר לי שהוא עצמו סבל מפיגוע חבלני הקשור להנחת פצצה ומכאן הבנתו את מצבי. אמרתי שאינני מדינאי או פקיד ממשלתי. אני סופר שצריך שקט ושלווה כדי לכתוב. קיבלתי את הצעתו להתרחק לזמן־מה מארגנטינה. השארנו שם משרות חשובות ודירה יפה שתכננו ובנינו בהשקעה של כל הכסף שהיה ברשותנו.

אני עייף. זה מה שאני חש לאחר כל השנים שסבלתי בארגנטינה הדיקטטורית. דווקא עכשיו, בשלטון הדמוקרטי, מאלצים אותי לגלות...

200 שנות קומונה בארה"ב

ורד לוי

קיבוץ נוסח אמריקה

הלכה לנו הגאווה הלאומית. אפילו על הקיבוץ לא נוכל לרשום פטנט. פרופ' יעקב עובד, יו"ר הארגון הבינלאומי של חוקרי הקומונות, מוכיח שגם בעסק הזה אין לנו זכות ראשונים. ההבדל, הוא אומר, קיים בזיקה לארץ ובמעורבות החברתית־לאומית

אפילו את זה לא אנחנו המצאנו. מסתבר שהאמריקנים התחילו עם ההתנסויות הקומונליות שלהם כבר בתחילת המאה ה־18 — עוד לפני שידעו בכלל שהם הולכים להיות אמריקנים... ארה"ב, עריש הקפיטליזם. גם את ההצגה הזאת היא הצליחה לגנוב לנו. אבל אין ספק שהמפלה הסופית המוחצת טמונה בעובדה המרעישה שמאז אותם ניסויים ראשונים, לפני 290 שנה, ועד היום הזה ממש — לא היתה בארה"ב אפילו שנה אחת בלי קומונות!

אפשר, כמובן, להגיד שקומונה זה קומונה וקיבוץ זה קיבוץ. זה גם יהיה די נכון. אלא שהיום כבר יש סיבות מספיק טובות להסס לפני שמשמיעים ברבים את התיזה המפורסמת ש„קיבוץ הוא תופעה יהודית, הבלעדית למדינת ישראל", ולו מהסיבה הטריוויאלית הבאה: מספר קומונות אמריקניות עכשוויות החליטו, מטעמים השמורים איתן, לאמץ את השם הישראלי, והן קוראות לעצמן ומתקראות בציבור, לא טעיתם — קיבוץ.

הגילויים האלה הם אולי פרומיל אחד משלל התגליות, המימצאים והסיפורים הקומונליים המאלפים שמעלה מחקרו של פרופ' יעקב עובד בספרו „מאתיים שנות קומונה בארה"ב".

יעקב עובד, 57, חבר קיבוץ פלמ"חים, מרצה בחוג להיסטוריה כללית באונ' תל־אביב ובסמינר התק"מ באפעל; הוא חוקר תולדות הקומונות בעולם ב„יד טבנקין" וגם יו"ר הארגון הבינלאומי של חוקרי הקומונות, שהוקם שם. איש רב תארים ופעלים, אבל אין ספק שהשגעון האמיתי שלו זה קומונות. אחרי היכרות עם הספר ועם האיש, קשה מאוד להניח שאי־פעם בתולדות ההיסטוריה האנושית התקיימו חיים שיתופיים של יותר משני אנשים במקום כלשהו, ללא ידיעתו.

הספר דן בכל אספקט אפשרי של החיים הקומונליים, פחות או יותר. מיום היוולדה של הקומונה הראשונה בעולם ועד לשלהי המאה העשרים (624 עמודים כולל ביבליוגרפיה). הראיון, למורת רוחו הגלויה והמובנת של עובד, ידבר על תקופה הרבה יותר קטנה, קרובה, ויחפש את המקבילות שאפשר או אי־אפשר לאתר בין ה„קיבוצים האמריקניים" לבין הקיבוצים שלנו.

בסיס אידיאולוגי ואמונה חזקה

— באמת ארה"ב המציאה את הפטנט, ו„קומוניזם" בכלל לא בא מקומונה...?

פרופ' עובד: לא. ארה"ב לא המציאה את הפטנט, אבל היא היתה מרחב הגשמה מתאים ביותר להיווצרות קומונות, כמעט בכל התקופות. כשהגיעו המהגרים הדתיים הראשונים לארה"ב בתחילת המאה ה־18 היא קיבלה אותם יפה. הם מצאו מרחב מחיה פתוח, פלורליסטי, עם פתיחות לקבוצות יחודיות שמנהלות אורח חיים שונה, ואפילו הרבה הערכה לחיי קהילה שחגים סביב אמונה משותפת. הפלורליזם האמריקני גובר על הקפיטליזם. שואפי הקומונות הציגו אופציה לדרך חיים אחרת. לתושבי המושבות הבריטיות זה לא הפריע, כה בשעה שבכל מקום אחר בעולם היו רודפים אותם קנאים דתיים עד חורמה.

— אתה מספר בספרך על מאות ואולי אלפי קומונות שחייהן היו קצרים מאד. מהו המכנה המשותף הבסיסי ביותר שניתן להוציא לגבי תוחלת החיים של קבוצה כזו?

פרופ' עובד: אם את שואלת מהו התנאי היסודי החיוני ביותר לקיומה, אני אומר — בסיס אידאולוגי מוצק ואמונה חזקה. לאורך כל הדרך הקומונלית בארה"ב, בצורה סיסטמתית, קבוצות שחיפשו מענה לשאלות פרגמטיות, כלכליות, אקטואליות, נעלמו. קבוצות שהתגבשו סביב אלמנט רעיוני ושהיו להן אורח־חיים ואמונה — שרדו. ופה חשוב להבהיר: לא כל הקומונות הסוציאליסטיות נימנו דווקא עם הסוג השני. גם מבין הסוציאליסטים היו כאלה וכאלה. לא כולן שרדו.

— מתי התחילו להופיע בארה"ב קומונות סוציאליסטיות?

פרופ' עובד: הקומונה הסוציאליסטית הראשונה היתה „ניו הרמוני", שהיתה הגשמת חזונו של הוגה הדעות הידוע רוברט אואן. מכנים אותה — הקומונה של רוברט אואן (1825). בכתובים שלו אפשר למצוא בבירור את העקרון — כל אחד נותן כפי יכולתו ומקבל כפי צרכיו. גם אם לא בדיוק בניסוח הזה. על כל פנים — הוא חשב על זה כבר אז. אפשר לומר שהקומונות הסוציאליסטיות הראשונות נולדו תחת השראה והשפעה של קודמותיהן, הדתיות, וגם הן לא נתקלו בשום בעיה מיוחדת בארה"ב.

— כתוב בספר שתנועת ההוטרים היא הקומונה הוותיקה ביותר בעולם — 450 שנות קיום רצופות! איך הם עושים את זה?

פרופ' עובד: אין רצפט. אני לא יכול להצביע על גורם אחד ולהגיד שהוא „הקוד להצלחה". הדברים שאפיינו ועדיין מאפיינים את הקומונה הזו הם קודם־כל אמונה חזקה ומושרשת. ויותר מכך, העיקרון הקומונלי הוא אחד מיסודות האמונה הדתית שלהם: באין קומונה — אין גאולת נשמה. הם היו די חכמים להנהיג מצד אחד היבדלות חברתית מוחלטת (ושללו את כל הכנסיות הקיימות), ומצד שני — קיום מערכת יחסים נורמלית עם העולם החיצון במישור הכלכלי והטכנולוגי. אלמנט חשוב נוסף הוא השמירה על מכנה המשפחה. אצל ההוטרים לא היו אף פעם נזירים וגם לא משפחות רב־הוריות על עקרון „כולם נשואים לכולם". הם יצרו שיטה חינוכית שבה אין כל פער בין הנורמות שמעבירים לילדים לבין הוויתם היום יומית. הם שילבו חיי משפחה נורמליים עם חיי קומונה מלאים וחינוך דתי צמוד והגיעו להרמוניה מופלאה ובלתי שבירה.

הסתגלות והתאמה

— בענין הפער בין המוכרים לבין ההוויה:

— האם נטית לרמוז משהו לתנועה הקיבוצית?

פרופ' עובד: אני לא רומז וגם לא מתכוון לצאת בהמלצות כאלה או אחרות לקיבוצים. אני חוקר, נכון שאפשר למצוא קווי דמיון, אבל בעקרון אני מאד מסתייג מהכללות פשטניות גסות. אם את שואלת לגבי עזיבת צעירים את הקיבוצים — אני בהחלט מאמין שלא הצלחנו למצוא את הדרך לטעת בלב הבנים את אותו אלמנט רעיוני חזק שדרוש על מנת לייצר מחוייבות ואחריות. יש נתק במסרים שלנו. ואינדוקטרינציה, הרי, לא עובדת יותר. המערכת היום שחוקה. מבחינת הצעירים — הקסם פג. ולא קשה להבין אותם — כשאדם מגלה כי ערכי ה„חברה החדשה" שלו הפכו לערכים הישנים שאותם ביקש להחליף — הוא מאוכזב.

העיקרון שמצאתי בקרב הקומונות, הוא שאלה שמצאו את שביל הזהב היו אלה שנמנעו מאימוץ עקבי וקשוח של מערכת ערכים קבועה ודגלו בגרוש מרכזי של אמונות בצד הרבה מאד הסתגלות וגמישות והתאמה מסביב

— מה ההבדל בין קומונה אמריקנית חילונית מודרנית בת 400 איש לבין קיבוץ כזה?

פרופ' עובד: המעניין הוא שיש דווקא הרבה יותר הקבלה לקיבוצים בקרב הקומונות ההיסטוריות של פעם. הקומונות ה„עתיקות" נהגו להתגבש סביב אלמנט רעיוני וממנו היו נגזרים רוב הדברים. מאוחר יותר היה קצת שקט בתחום, ולקראת שנות ה־60 וה־70 קמה התעוררות עצומה. קומונות אלה של ילדי הפרחים והסטודנטים המורדים היו שונות בתכלית השינוי מהקיבוצים, והן היוו את הבסיס להיווצרותן של קומונות מודרניות. קומונות „הפרחים" שצצו באלפים היו נסיון למימוש עקרונות נגד ולא חיפוש דרך לשינוי פני החברה. היה ברור להם נגד מה הם הולכים, אבל לא כל־כך ברור בעד מה או מה יעשו אחר־כך. זו היתה נוסחה בדוקה לקוצר ימים.

סטריאוטיפ שלילי

— סביב מה קמות ונוצרות היום קומונות בארה"ב?

פרופ' עובד: הסוציאליסטיות הולכות ומתמעטות. אין ספק, הסיסמה האמריקנית היא, כידוע, פלורליזם. כל קומונה והסיפור שלה, אמנות, ספיריטואליזם, מיסטיקה, טבעונות, אהבה חופשית, הכל הולך. אי־אפשר להכליל. ואני רוצה להדגיש שאיני כולל בתחום הדיון כתות למיניהן, גורוס, מסיונרים או פסיכופטים. אני מדבר על נסיונות כנים ורציניים של בני אדם שפויים. ההבדל המהותי הברור בין קומונה אמריקנית בסדר גודל כפי שציינת לבין קיבוץ הוא בכך שאין לה כל מעורבות חברתית לאומית. אין פה בכלל מקום להשוואה. הן מאד מתבדלות. אבל הן יכלו באותה מידה להתקיים בכל מדינה אחרת בעולם ואין להן שום זיקה מיוחדת דווקא לאמריקה כתנאי קיומי. לאלמנט הזה יש השפעה עצומה על כל תחושת הקיום של הקבוצה. זה יצור ממין אחר. יכולה להיות לחברי קומונה זו או אחרת מודעות גדולה לבעיות העולם השלישי, לבעיות אקולוגיות, אבל אף אחת מהן אינה מתקרבת למעורבות החברתית המדינית העמוקה שמצויה בקיבוצים.

— האמריקני הממוצע יודע בכלל על קיומן של הקומונות? מה היה אומר עליהן איצי באנקר?

פרופ' יעקב עובד — מחקר היסטורי מקיף בהוצאת הקיבוץ המאוחד

פרופ' עובד: הוא לא היה כל־כך מתמצא. האמת היא שהן סובלות מסטריאוטיפים שליליים קשים עוד מתקופת „הפרחים". החבר'ה אז מיקדו, כידוע, את פעילותם הקומונלית סביב מין מעורב, סמים ופשע, והרבה מאד אמריקנים זוכרים רק את זה. האמריקני הממוצע לא יודע על קיומן, וזה חבל. מבחינת המודעות הציבורית לתופעה — שוב, אין שום מקום להשוואות או הקבלות עם קיבוצים. זה כמו יום ולילה מן המיקום של הקיבוץ בתודעה הישראלית.

— יש בקומונות האמריקניות תופעה דומה של עזיבת הדור הצעיר?

פרופ' עובד: יש המון תנועה פנימה והחוצה כל הזמן. אבל פה אני שוב רוצה להבהיר או לשנות את המונחים: הרבה מחברי הקומונות המודרניות בארה"ב הם אנשים שבאים לבלות תקופה קצרה מחייהם בקומונה. זה קוסם להם והם רואים בזה פרק חיובי ומעניין. התפיסה הזו מקובלת הן על הציבור והן על תושבי הקומונה. אף אחד לא מתייחס לעוזבים כאל בוגדים. כך גם לגבי הצעירים — אם בנים עוזבים זה לא בהכרח מלווה בבעייתיות. הם, בדרך־כלל, מאמינים שהעניקו לילדיהם ערכים שילוו אותם בכל אשר ילכו, וזה בכלל לא מחייב המציאות מבחינתם שהצעירים יישארו בקומונה וימשיכו את מה שהם התחילו. רובם גורסים שזכותם של הילדים לבחור בעצמם את דרכם, ואם הם רוצים לעזוב — זה בסדר גמור.

— בצד המודעות של הספר, אפשר לחוש בסימפטיה הרבה שלך לאותם „גילויים קומונליים" באשר הם. זה פשוט משום שאתה קיבוצניק?

פרופ' עובד: לא רק זה. קודם־כל זה, אבל הרבה מעבר לכך — אני רואה בקומונות, כמו בקיבוצים, את מימוש האוטופיה ברור שלנו. אוסקר ווילד אמר פעם: „אוטופיה משמעו — שום מקום. אבל מפת עולם ללא אוטופיה אינה ראויה שיביטו בה..." ניסיתי באמצעות הספר ללחום בגישה הסטריאוטיפית המשטחת את הבנת הקומונה, המעודדת דעות קדומות והכללות גסות. אני רוחש כבוד והערכה לחברי הקומונות האמריקנים כמו לישראלים, משום שאנשים שבוחרים לחיות כך הם אנשים שלוקחים על עצמם אחריות לחיות על־פי אמונתם ובהתאם למערכת נורמות שנגזרת ממנה. הם אינם גורסים שמשום שרעיון מסויים הוא נכון בעיניהם יש לכפות אותו על אחרים, אלא מנסים רק להגשים אותו בארחות חייהם. ולמרות מספרם הקטן יחסית, הם תמיד מהווים תוספת משמעותית מאד לנוף הרוחני של העולם.

ראי רחוק

מה לקומונות ולארצות־הברית? — ארצות־הברית, גן־העדן של האינדיווידואליזם, עריש היוזמה הפרטית, מבצר האנטי־סוציאליזם, היא גם ביתן של כמה מן הקומונות הוותיקות בעולם. מקורן ברעיונות החברתיים שצצו באירופה בתקופת ההשכלה, ולרובן רקע דתי, פרוטסטנטי למינהו.

שלא כבישראל, בה התנועה הקיבוצית היתה מאז ומעולם חלק אינטגרלי מן המרקם החברתי־כלכלי, הקומונות מתקיימות בשולי החברה, מסוייגות ומסוגרות מפניה וללא כל תמיכה כלכלית מטעמה. כך גם הן שומרות על טוהר צביונן המקורי.

ראי רחוק של הקיבוץ? — כן ולא, כפי שמתברר ממחקרו המקיף של פרופ' עובד.

יעל לוטן

המהגרים הראשונים, שהגיעו לארה"ב בתחילת המאה ה־18, מצאו גישה פלורליסטית ומרחב מחיה פתוח

לכל הדעות

צעד הומניטרי

עדנה רזי

עזרה לידיד

ישראל מכחישה את הודעת ארה"ב על מעורבותה בסיוע כספי לבלייק קרינגטון. ישראל מודה שנענתה לבקשתה של ארה"ב לסייע בחילוצה של קריסטל קרינגטון מידיה של אלקסיס. ישראל רואה את סיועה בעניין זה כצעד הומניטרי וכעזרה לבעלת ברית מאותה שושלת. ישראל טוענת שלא הפיקה כל טובת הנאה מן העזרה לקריסטל קרינגטון.

ראש ממשלת ישראל הודיע כי הוא מופתע ביותר מן השימוש שנעשה בכסף שנשלח לקריסטל קרינגטון. ישראל לא ידעה שקרינגטון השתמש בכסף כדי לחסל את קולבי. כל כוונתה של ישראל היתה לעזור לקריסטל בדמי האישפוז בבית־החולים לאחר מעשה החבלה שעשתה אלקסיס בעוברה. בסכסוך שבין קרינגטון לקולבי תומכת ישראל בקרינגטון, שמעולם לא ניסה לפגוע בישראל — לעומת קולבי, המאיים על שלומה של ישראל. מובן שכל עוד נמשכת המלחמה בין קרינגטון לקולבי הם אינם יכולים להתפנות ולפגוע בישראל על־ידי העלמותם ממסכי הטלוויזיה שלה.

ראש ממשלת ישראל איננו מכחיש את האינטרס של ישראל בהמשכה של מלחמה זו. לכל המגנים את ישראל על רצונה בהמשך המלחמה עונה ממשלת ישראל כי אנו מדינה ריאליסטית ולמודת סבל. זכרונם של האנשים קצר והם כבר שכחו מה היה מצבנו ללא תמיכתה חסרת הלאות של משפחת קרינגטון בנו כל יום ראשון לאחר מהדורות „מבט".

לכל המבקרים את יחס התלות שפיתחה ישראל במשפחת קרינגטון, יש להזכיר שזוהי תלות התורמת הרבה לשיפור איכות החיים במדינתנו. ממשלת ישראל מזכירה לאוהדיה שארה"ב מעולם לא מנעה את תמיכתה בישראל. כשהיה צורך בדבר לא היססה ארה"ב ושלחה אלינו את משפחת יואינג, שבימים אלה מסייעת למדינה ידידותית שכנה, לירדן. גם כשפנתה ישראל אל ידידתה הגדולה וביקשה את תמיכתה של משפחת קרינגטון, נענתה ארה"ב מיד לבקשתה ושלחה מיד את המשפחה האומנת.

ראש ממשלת ישראל מביע תמיהה על הביקורת שנמתחה עליו בישראל, על שהסיוע שהגיש לקריסטל נעשה בחשאי. כל המכיר את מורכבותה של משפחת קרינגטון, ובמיוחד את שטניותה של אלקסיס, חייב להבין שסיוע כזה אי־אפשר להגיש בגלוי מעל מסכי הטלוויזיה.

ממשלת ישראל מביעה תקווה כי החקירה הנערכת בימים אלה בארה"ב בעניין הסיוע למשפחת קרינגטון, תחשוף את נקיון כפיה של ישראל ולא תחבל ביחסים הטובים שבין ישראל למשפחת קרינגטון.

משיכות יתר מפה ומשם

יהודה להב

בלבולי נשק

מוקדש לאריאל שרון וליובל נאמן, בהערצה שהם ראויים לה

ברור שבין עיראק ואיראן, עיראק היא האוייב שלנו. איראן מעולם לא נלחמה בנו, עיראק לחמה בכל המלחמות, מתש"ח עד תשל"ג ועד בכלל. אם היא תנצח את איראן, מיד יתפנו 12 אוגדותיה והיא תעביר אותן לחזית נגדנו. אנו מעוניינים אפוא בתבוסתה. ועל יסוד הכלל, שהאוייב של אויבנו הוא ידידנו, היא העשויה להנחיל תבוסה לאויבתנו, עיראק. על כן בהחלט מוצדק וראוי לברכה לספק לה נשק, אפילו בלי פנייה אמריקנית, ואפילו בלי שנרוויח פרוטה שחוקה; אחת על כמה וכמה, על יסוד פנייה אמריקנית ואי־אלה רווחים בצד.

...ברור, שסוריה היא המסוכנת והעויינת שבין אויבינו. צבאה המתעצם ניצב ממש על גבולנו וחדר גם לביקעת הלבנון, היא רוצה להחזיר לעצמה את הגולן ושואפת להשמדתנו. יש לה טילים ארוכי־טווח והיא מאיימת בהם עלינו. סוריה גם מעודדת את הטרור הבינלאומי. היא חלק מן המשולש הטרוריסטי הידוע לשימצה, לוב־איראן־סוריה. משום כך שמחנו, כאשר האמריקנים התקיפו את לוב ובכך הלמו בעקיפין גם בסוריה. איראן מסוכנת אולי אפילו מלוב, היא קנאית, פונדמנטליסטית. היא מעודדת את ה„חיזבוללה" בלבנון ומספקת להם נשק. וסוריה תומכת בה במלחמתה נגד עיראק. על יסוד הכלל, שהידיד של אויבנו הוא אויבנו. איראן היא אויבתנו. אם היא תנצח, חלילה, את עיראק מייד יפתחו מיליון מוסלמים במצעד על ירושלים. אנו בהחלט מעוניינים בתבוסתה. ועל יסוד הכלל, שהאויב של אויבנו הוא ידידנו, הרי עיראק היא ידידתנו. היא העשויה להנחיל תבוסה לאויבתנו, איראן. על כן, אם תהיה פנייה אמריקנית או צרפתית לספק לה נשק, יש להיענות מייד. יהיה זה מוצדק לספק לה נשק גם בלי פנייה כלשהיא. ואפילו אם לא נרוויח פרוטה שחוקה. קל וחומר, אם גם נרוויח.

...ברור, שחיזוקה של עיראק יחליש את איראן וחיזוקה של איראן יחליש את עיראק. מצד שני, החלשתה של עיראק תחזק את איראן והחלשתה של איראן תחזק את עיראק. אבל רק לכאורה יש כאן בילבול. למעשה, אנו מעוניינים בדיוק בכך, שהחלשות והחיזוקים יתקזזו ויווצר מצב של תיקו. תיקו, הוא שיושיע אותנו, כי כל עוד הם עסוקים עם עצמם, אינם יכולים להתפנות נגדנו. מכאן, שמוצדק כל מה שתורם לתיקו. למשל, משלוחי נשק לאיראן, וגם לעיראק.

...ברור, שככל שיימשך התיקו ותימשך המלחמה, הצבא האיראני והצבא העיראקי יצברו נסיון קרבי. אין דבר יותר מסוכן מזה. שנים רבות הצלחנו לשמור על יתרוננו הצבאי, וקודם־כל בזכות נסיוננו הקרבי העדיף. אם יאבד לנו יתרוננו זה, צפויה לנו סכנת־מוות. ואיך אפשר לאזן את הנסיון שצוברים עתה העיראקים והאיראנים? ברור, שרק על־ידי צבירת נסיון קרבי נוסף במלחמה נחמדה כלשהי. ברור, שגם מבחינה זו, משלוחי הנשק לאיראן מוצדקים, אפילו אם אין בצידם רווח של פרוטה שחוקה. וגם לעיראק. במיוחד בהתחשב בכך, שגם מצרים וירדן — בעלות בריתה — עשויות להתייצב לימינה. שכן ערכו של נסיון קרבי גדול יותר ככל שהאתגר גדול יותר, ומבחינה זו, מלחמה גדולה נגד הרבה צבאות עדיפה על מלחמה קטנה נגד צבא בודד.

* * *

מוקדש לנשיא ארה"ב רונלד רייגן, בהערצה שהוא ראוי לה.

דובר הבית הלבן קידם בברכה את הצעדים, שנקטו ארצות מערב־אירופה נגד סוריה, לאחר שהוכח, כי היא תומכת בטרור הבינלאומי.

...על יסוד הנסיון, אפשר להסיק מהצהרה זו, כי משלוחי הנשק האמריקניים לסוריה כבר יצאו לדרך.

שוליים

נתן רענן

צו קריאה

השבוע התגלה אריאל שרון לא רק כמבקר ספרותי, אלא גם כקריין כמעט מקצועי. העיתון מספר לנו כי בישיבת הממשלה „כינה שר המסחר והתעשיה את כתב־העת „סימן קריאה" ואת משרד החינוך ואוניברסיטת תל־אביב, המשתתפים במימון הוצאתו: „אנטי־פטריוטים". בדיון שהתקיים בישיבת הממשלה על המוסדות להשכלה גבוהה, קרא השר שרון כמה שירים שהתפרסמו בכתב־העת הספרותי ובכלל זה שיר מאת יצחק לאור".

כמה חבל שהמיצג הזה נערך למוזמנים בלבד ואינו פתוח לציבור הרחב. שרון מעביר את המושג „ערב קריאה" לשעות הבוקר של יום ראשון, ורק צר לנו שנבצר גם מאיתנו לבוא ולהאזין. שיר של יצחק לאור, כפי שהוא נקרא בקול בפיו של שרון — ובשירים על הגזענות עסקינן — זהו אירוע יוצא דופן שחבל להחמיצו. כמה חבל שקהל המוזמנים היה כה דל, אף כי הממשלה הזאת היא הגדולה בתולדות עם ישראל. ואיזה הפסד כספי נגרם למינהל הכנסות המדינה נוכח העובדה ש„בוקר קריאה" נערך בחינם ולמוזמנים בלבד.

המשך הידיעה מבשר לנו כך: „שרון טען כי בהוצאתו של כתב־עת כזה יש משום „בזבוז כספי ציבור"". ומן הראוי, לפחות פעם אחת, ללכת לשיטתו של שרון. להתייחס אל תוכן הדברים ולא לדון אותו על פי כל תוצאותיה של מלחמת לבנון. הבה נניח לדו"ח כהן, לטבח בסאברה ובשאתילה ולמחיר הדם הנורא של מלחמת לבנון. נניח לקטל, לצורך הפולמוס, שנגרם כתוצאה ממבצע „שלום הגליל" אשר בניצוחו. גם נשכח — לפי שעה — את מידת התבונה המדינית שהתגלעה ברעיון להקים בלבנון מדינת־חסות של ישראל, יענו: „פרוטקטוראט". ולהמליך את בשיר ג'ומאייל על כידוני צה"ל. אפילו נזניח את הסכם השלום המפורסם בין ממשלת לבנון „החופשית" לבין ממשלת בגין ושרון.

כדאי לבחון — ולו פעם אחת — את מלחמת לבנון מן ההיבט העכשווי אותו מעלה שרון בישיבת הממשלה. כמה כספי ציבור הושקעו בפירסום שירו של יצחק לאור ב„סימן קריאה", ומהם — לעומת זאת — סדרי הגודל של סכומי העתק שהושקעו ב„שלום הגליל", שכל תוצאתו היא סיפוק נושא לכתיבת שירים אחרים של יצחק לאור.

שר המסחר והתעשיה יודע, כך סביר להניח, על סגירה המונית של מפעלים ברחבי הארץ. הוא מכיר את מצבנו הכלכלי לאשורו, ואכן: אין כסף פנוי לכתבי־עת ספרותיים ולהשכלה גבוהה לכל זב ומצורע. השילוב מופלא של „הכלכלה הנכונה" מאת יורם ארידור ו„שלום הגליל" מאת אריאל שרון הובילונו אל עברי פי פחת. את מתים אי־אפשר להחיות ואת נכי המלחמה הזאת אי־אפשר לנחם בצדקת המלחמה. אבל ראוי שהכל יידעו כי שהייה של צה"ל משך שבוע אחד בלבנון היתה מספקת להוצאת כתבי־עת ספרותיים משך עשור או שניים.

כאשר שרון מכבב כקריין, כצנזור וכמומחה להשכלה גבוהה, אזי מסתבר כי אין לאן להוליך את החרפה. פשוט, מה שהיה פעם קרוי „תחושת אשם ורגש הבושה" חדלו להתקיים בחיינו הפוליטיים.

רוחב לב

מודעת ענק צבועה בשחור מופיעה בימי ששי בעיתוני הערב. היא מכסה עמוד שלם ותחתומה בסיסמה: חנינה ל„מחתרת", ועד הפעולה. נג'ארה 47 ירושלים.

וכך כתוב שם בכותרת ענק: „מתוך הלב היהודי. שרים: מרדכי בן־דרור, אברהם פריר. הופעה מלאה שהכנסותיה קודש למען אסירי המחתרת"." ולאחר מכן באה רשימת הפעלולים המובטחת לקוני הכרטיסים להיכל הספורט ביד אליהו: „במה מסתובבת 360 מעלות, מקומות ישיבה נפרדים לגברים ולנשים. תחבורה מובטחת."

עכשיו ניתן להשתכנע בנקל כי החנינה לאנשי השב"כ היתה מוצדקת מראש ובדיעבד. תארו לעצמכם איזו מודעה שחורה היתה מכסה את העיתונות להופעה שהכנסותיה קודש לשחרור „בחורינו המופלאים"? שכן, לפי השיטה הזאת, אפילו איצטדיון בלומפילד היה קטן מלהכיל את הבאים לתרום. ומי היה יכול לערוב לנו כי בהופעה למען שחרור השב"כ אכן היו מפרידים את מקומות הישיבה בין גברים ובין נשים?

טוב עשתה הממשלה שהאיצה בנשיא לשחרר בחנינתו את אנשי ה„שין־בית־כף". אחרת היינו גם אנו נאלצים לשכור להם בימה מסתובבת של 360 מעלות, אם לא יותר, ולקיים מגביות למען שחרורם. הממשלה ראתה את הנולד, ובטרם כתב־אישום או חקירה פסקה: חנינה.

אבל אסור לשכוח כי גם הממשלה בחנינתה פעלה בדיוק לפי המוטו של ועד הפעולה מרחוב נג'ארה בירושלים. „מתוך הלב היהודי" בקעו חרש הצלילים שהניעו את שר המשפטים וראש הממשלה ראו לפנות באישון ליל, באמצעות עורך־הדין כספי, אל משכן הנשיא. ולדבר על ליבו היהודי החנון. ומוטב כך מאשר קרקס מסתובב לכל המעלות. מעלה אחת טובה היתה לשב"כ ודי היה לחכימא ברמיזא.

טפטופי כנסת

מוטי בסוק

מעל לחוק

השר אמנון רובינשטיין (שינוי), בעבר דיקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת ת"א, נחשב עד כניסתו לפוליטיקה לפני כ־13 שנים, לאחד מבכירי המשפטנים בארץ. ספרו, "המשפט הקונסטיטוציוני של מדינת ישראל", נחשב עד היום לאחד מספרי הלימוד החשובים בכל הפקולטות למשפטים בארץ, ולא רק בהן. ואולם, מתברר כי רובינשטיין הוא מומחה גדול למשפט רק בתחום התאורטי. מרגע שנכנס לפוליטיקה, חל כרסום מדאיג בידע המעשי שלו. בחוקים שהם האלף־בית של כל סטודנט מתחיל.

עוד בטרם התקבל חוק "הערוץ השני", "ערוץ רובינשטיין", בכנסת בקריאה ראשונה, והשמועה כבר עברה בארץ מפה לאוזן, ממטולה ועד דן, מת"א ועד יריחו ערוץ 22 משדר. איך זה? שאלו את הפרופסור למשפטים. לפי איזה חוק אתה פועל? אלו הם רק שידורי נסיון, השיב אמנון רובינשטיין בקריצת עינים.

מעניין. שידורי "הנסיון", שהם סרטי טלוויזיה קצרים של שירי פופ ושירי עם, התחילו דווקא ביום בו הערוץ הממלכתי שבת. מתאים לתפיסתו החברתית של השר.

השבוע, לאחר הריון קשה מאוד, מסובך מאוד, שהצריך טיפול עדין של רופאים מיוחדים, עבר חוק "הערוץ השני" בכנסת בקריאה ראשונה בלבד. עד להפיכתו לחוק של ממש, חוק בספר החוקים של מדינת ישראל, עוד ארוכה מאד הדרך. מאות, אם לא יותר, "חוקים" נקברו בוועדות הכנסת, לאחר שעברו את הקריאה הראשונה. איש אינו יכול להבטיח, גם פרופסור אמנון רובינשטיין, מתי ואם בכלל יעבור חוק "הערוץ השני" את הקריאה השניה והשלישית.

ובכל זאת, יש לפרופסור למשפטים רובינשטיין החוצפה להרחיב את השידורים "הניסיוניים" לארבע שעות בלילה.

מעניין. גם ההרחבה הזאת נעשית בשעת מאבק מקצועי של עובדי הטלוויזיה. מתאים לתפיסתו החברתית של שר התקשורת.

לפי איזה חוק אתה פועל, אדון רובינשטיין?

מה ההבדל בין שר התקשורת ותברת בזק לבין "הפיראטים", מפעילי תחנות הכבלים?

השר, דרך אגב, טוען כי רובם אנשי העולם התחתון.

לרגל השביתה "בערוץ הממלכתי" אף מבטיח שר התקשורת, כי בעתיד יוקרנו בערוץ שלו גם סרטים עליליתים. לפי דרישת הקהל, כמובן.

יצחק פרץ — כשלון אישי

במסגרת הבדיקות הנסיוניות, כמובן.

אבל מה עם החוק, פרופסור יקר למשפטים?

● מודעי רוצה קבינט

השר בלי תיק, יצחק מודעי, שב לאחרונה מחו"ל רגוע, נינוח, ושש אלי קרב. מקורביו אומרים, כי המערכה אכן קרובה. היעד — חדירה לקבינט המדיני ואולי גם הכלכלי.

עד הרחקתו מהאוצר וממשרד המשפטים, היה מודעי, גם מתוקף היותו מספר אחד בליברלים, חבר בשני הקבינטים הנ"ל. עכשיו מייצג את הליברלים בשני הפורומים משה ניסים. עם הקמת ממשלת שמיר ושובו של מודעי לממשלה, ניסה זה לחזור לקבינט המדיני. אלא שניסים סירב לוותר על המשלט החשוב שכבש, והמערך לא רצה בכלל לשמוע הצעות להרחבת הקבינטים בעוד שני כסאות.

מקורביו של מודעי אמרו השבוע כי יש לו הסכם עם שמיר, לפיו יחזור מספר אחד בליברלים בהזדמנות הראשונה לקבינט המדיני. המקורבים סבורים כי ההזדמנות מתקרבת.

הליכוד יתנה את המינויים החדשים בצמרת משרד מבקר המדינה ובנציבות שירות המדינה. בהרחבת הקבינט המדיני ואולי גם הכלכלי. עוד שר לליכוד ועוד שר למערך. לדברי המקורבים ההתניה תהיה אולטימטיבית. הם סבורים כי ההתנגדות מבית למינוי תבוא (כמובן) מצד שרי הליכוד־ליברלים, ולא מצד מחנות ארנס, דוד לוי ושרון, ועל התנגדות של שריד ופת, ואולי גם של ניסים, שמיר לא יתקשה להתגבר.

● אווירא דחו"ל מחכים

אבא אבן הוא אלוף הנסיעות לחו"ל. שר התיירות אברהם (אברשה) שריר עוד יכול לצקת מים על־ידיו שנים ארוכות. כמעט זקן חברי הכנסת (בורג מבוגר ממנו), ובכל זאת, הוא מנתר, בקלות, במהירות, באלגנטיות, מיבשה ליבשה ומארץ רחוקה לארץ עוד יותר רחוקה.

לאחרונה נוצרה קואליציה משונה מאוד נגדו דווקא בוועדה עליה הוא מופקד: חוץ ובטחון. ד"ר אליהו בן־אלישר (ליכוד־חרות), נץ קיצוני, ויוסי שריד (ר"צ), יונה צחורה, טענו כי היו"ר שלהם כל־כך אוהב את אוויר חו"ל ואווירת העולם הגדול, עד שהוא שוכח כי בירושלים מחכה לו תפקיד הרה־גורל. ועדת החוץ והבטחון איננה מתכנסת בתדירות הרצויה. וכפועל יוצא היא מזניחה נושאים קריטיים לעתיד העם והמדינה. כך למשל לא טיפלה הוועדה בצורה הנכונה והרצויה, בפרשות פולארד, השב"כ, ועננו, איראן וניקרגואה, ובכך מעלה בתפקידה.

הדברים חרו מאוד לאבא אבן, מזמינים אותי לחו"ל, הוא ניסה לעקוץ את עמיתיו לכנסת. בשל שמי, הידוע מקצה אחד של העולם עד קצהו השני. הוא, לדבריו, משתדל לבטל את רוב ההזמנות, אבל לא תמיד הדבר עולה בידיו. ובכלל, בהופעותיו בחו"ל הוא מביא אך כבוד ויקר למדינה. ומנגד, עבודת ועדת החוץ והבטחון בכלל איננה נפגעת.

למרות גילו המתקדם, אמצע שנות השבעים, החליט אבן שלא להפקיר שום אגף למתקפה חוזרת של יריביו. כך אומצה טקטיקת אולמרט. ביום שני, לפני עשרה ימים, כינס אבן את ועדת החוץ והבטחון, ודאג כי שמו ודבריו יודלפו בצורה בולטת לתקשורת. משמע: אני כאן, מנהל את ישיבת הוועדה ושולט היטב בעניינים. עם עתוני יום שלישי במזוודתו, היה ידידנו בארצות הברית, כבר למחרת היום. הרצאה פה, הרצאה שם, אבן הוא נואם יקר ומבוקש מאוד. פגישה פה ופגישה שם, החיים קצרים מאוד, ובעיקר נעימים

אבא אבן — מהמטוס לכנסת

מאוד. חייבים לנצל כל רגע.

חלף שבוע ואבן אף רץ מהמטוס לכנסת. ידיעה בעתון, משמע: אני כאן. המליאה לא ראתה את הח"כ המעופף, אבל ישיבת הסיעה־כן. אבן מבקש את רשות הדיבור. למחרת יופיעו דבריו בעתונות. הציבור עשוי לחשוב, שריד ובן־אלישר הם משמיצים מקצועים, אכן נמצא כל הזמן בארץ. הנה, שוב בכותרות.

גיחה קצרה לקיסריה, מחליפים מזוודות. את הבגדים הישנים משאירים בבית, והופ, שוב אנחנו בשמים.

● מפרגנים לדדי

רק חיים רמון (36) ורני מילוא (37) צעירים מהח"כ החדש דדי צוקר (38). דדי, מראשי ומנווטי "שלום עכשיו", בגלגולה הראשון. היה ביום רביעי, כששוחחנו איתו, כבר ח"כ ותיק — שלושה ימים בגבעת רם, אבל עדיין לפני נאום הבתולין.

איך הרגשת כשנודע לך שאתה עומד להיות ח"כ? התעניינו.

"מורלה. (בוראן) סיפר לשולה ואלוני, שהוא עומד להתפטר ושולה הזדרזה לדו"ח לי. מייד אח"כ מורל'ה התקשר. הרגשתי מבוכה. היה פה בהחלט גם העניין האישי שלי וגם העניין התנועתי. מהצד האישי ההודעה בהחלט שימחה אותי. אבל מצד שני זה היה על חשבון מישהו אחר, מורל'ה, שהוא גם חבר וגם פרטנר לתנועה ולקו הפוליטי. אנחנו בהחלט ביחסים מאוד טובים. הייתי במבוכה לא פשוטה. עזרה לי מאוד הדרך שבה מורל'ה עשה את ההתפטרות. באופן האסטטי, הנקי, החם והאנושי ביותר. זה עזר לי להסתגל למצב החדש".

דדי, בד בבד עם היותו ח"כ ימשיך לשמש בתפקיד מזכ"ל ר"צ. "בעזרתם של 100־200 חברים. בנינו בשנתיים האחרונות תנועה. בנינו אותה מהירושה של ר"צ הותיקה. החברים ששילי הביאה ובעיקר מאנשים שהצטרפו אחרי הבחירות. אני חושב שבעת בהחלט יש לנו תנועה. תנועה מודל 88, תנועה שמותאמת לתקופה ועונה לצרכים של אנשים שחיים ב־88. מדובר בעיקר בחבר'ה צעירים. יש לנו שלד איתן. שלד שלקראת הבחירות, כל בחירות, מסוגל להתנפח. להעלות על עצמו בגדים, לצרף פעילים נוספים, ולהתמודד עם כל בעיה ומציאות.

ר"צ איננה מפלגה כבדה מהמודל הישן, שיש לה סניף בכל עיר ומושב, הפועל בצורה מגושמת. הגיל הממוצע של הפעילים שלנו מאוד צעיר, 30־40. יש אצלנו הרבה נשים, באופן יחסי וגם במספרים אבסולוטים, כולל בכל המוסדות. יש אצלנו דגש חזק על פעולה ישירה, על הפגנות, על משמרות מחאה. אנחנו יודעים להשתמש במדיה תוך הבנה שהעתון של היום זה הכרוז של אתמול. אנשים מבינים שחשוב להיכנס לעתון עם תמונה, שיש יתרון למקומון".

ומה תעשה, בכנסת? הרי יוסי שריד סוגר בפניך את החוץ והבטחון.

דדי. הרבה שנים בפוליטיקה, לא־ממוסדת וגם ממוסדת, אינו טירון בראיונות עתונאים. הוא גם לא נבהל כאשר הנץ דב שילנסקי ניגש לברך אותו, ואגב כך גם שולח איומים לא כל־כך מוצפנים. "יש לי תואר ראשון בכלכלה. אחליף את מורל'ה בוועדת הכספים". זוהי, דרך אגב, החשובה בוועדות הכנסת, והיחידה שיש לה שינים של ממש. "כל דבר הוא פרי שיקול כלכלי. אני מיצג תפיסת עולם, השקפה מגובשת, לגבי כל נושא. ומאחר שלכל השקפה יש ביטוי כספי, אשתדל להשאיר טביעת אצבעות על כל החלטה של הוועדה. תראה, הוועדה עוסקת בשורה של נושאים, שר"צ מאוד מתעניינת בהם. למשל: בניה בגדה, או מהקצה השני הקצבות לישיבות אורתודוכסיות מול הקצבות למוסדות רפורמים. להשקפות המדיניות של ר"צ יש ביטוי כספי כאופוזיציה. אשתדל לתת להן ביטוי בוועדת הכספים".

דדי לא כל־כך אהב את השאלה מה קורה לבן־אדם שפתאום נהיה ח"כ.

"בינתיים אני לא מרגיש כלום. אבל אני מוכרח לציין את מידת הפרגון כלפיי מכל הכיוונים. היו לי רגעים ממש מרגשים. יש ח"כים שאני מכיר יותר מקודם, ויש שאני מכיר פחות. כולם פירגנו לי. היתה שמחה אותנטית. לפעמים

דדי צוקר — רגעים מרגשים

מוכנת, לפעמים פחות. דן מרידור, למשל (ליכוד־חרות), ממש פירגן לי, והיו עתונאים, סדרנים ועובדים בכנסת. היו כמה מעמדים מרגשים. הרגשתי מה שבפוליטיקה לא תמיד מובן, כי השותפים שלי לסיעה ממש שמחים איתי. עשו לי ישר־כוח כזה, בכיף. בשבוע הבא נתחיל בימי החולין. יהיה פחות מפרגן ויותר אסור. אבל בשביל זה באתי".

שיהיה בהצליחה, דדי.

● ההבדל בין הד"ר להרב

"הרב הרפורמי מוביל את ישראל לשמד". ציטוט מדויק של שר הפנים בממשלת ישראל. הרב יצחק פרץ.

השבוע חלק בית־המשפט העליון בשבתו כבית־דין גבוה לצדק, על הרב פרץ. הוא אילץ את שר הפנים לרשום בתעודת הזהות של הגיורת הרפורמית שושנה מילר כי הנ"ל יהודיה כשרה, לפי דת משה וישראל.

הרב פנחסי, סגן שר העבודה והרווחה, גם הוא ש"ס, אמר לנו השבוע, כי מדי שנה עולים לארץ כ־4 גרים רפורמים.

יצחק מודעי — חדירה לקבינט המדיני

אצל שר הפנים הקודם, הד"ר בורג, שושנה מילר לא היתה מגיעה לבג"צ. בורג היה מנסה בכל דרך שלא לרשום אותה כיהודיה. הוא היה מטרטר אותה. לכי לפקיד זה, לכי לפקיד ההוא, תבואי מחר. תבואי בשבוע הבא. אם העולה החדש לא היה נשבר במאבק הביורוקרטי, והיה מאיים בבג"צ, ד"ר בורג היה נותן לו תעודת זהות, אבל עם קוד מזהה במרשם האוכלוסין. הד"ר היה דואג גם לכך ייפקד שמו של הרפורמי "להכעיס", מהרשימות השחורות.

הרב פרץ החליט ללכת בנושא זה עד הסוף. אצלו מי שעבר בחו"ל גיור רפורמי או קונסרבטיבי, לא יירשם כיהודי בתעודת הזהות. ויקוב הדין את ההר. הוא עשה זאת בניגוד לעצת של פרקליטים במשרד המשפטים, שידעו כי סיכוייה של מילר לזכות בבג"צ מצויינים.

עכשיו, אחרי פסק הדין, מצבו של הרב פרץ גרוע בהרבה ממצבו לפני כן. משרד הפנים יהיה חייב לרשום, בלי להניף עפעף, כל גיור, גם רפורמי וגם קונסרבטיבי, כיהודי לכל דבר. בלי סוגריים ובלי תוספות מכל סוג שהוא. להערכתי, והדבר יצטרך כנראה לעבור עוד מסלול יסורים של בג"צ, רושמי הנישואין במועצות הדתיות לא יוכלו לשים רגל, מכל סוג שהיא, לגר שכזה, בשעה שיבקש להתחתן. רושמי הנישואין הם עובדי מדינה והם כפופים לחוקי המדינה החילוניים.

הרב פרץ נכשל מבחינתנו, לשיטתו, כשלון אריה. זו הסיבה שגם הראשון־לציון, מרדכי אליהו, וגם ח"כ ורדיגר קראו לו לאחר הבג"צ להתפטר. שמחה גלויה לאידו הפגינו גם אנשי חב"ד. מקורבי השר פרץ אומרים הכל פוליטיקה. הרב אליהו וחב"ד ידועים בשנאתם לשר הפנים. לורדיגר יש חשבונות, בעיקר אלקטורליים, משלו.

הרב פרץ נסע לאחר הבג"צ לאביו הרוחני הרב אשכנזי ש"ך. לאחר שיחה ארוכה, חלקה בארבע עיניים, יצא שר הפנים מאושש. מנהיגם הרוחני של המתנגדים האשכנזים הורה לו להמשיך ולשבת בממשלה.

אמנון רובינשטיין — עיתוי מוזר

דרך אגב, הרב ש"ך, מטעמים עקרוניים, אוסר על אגו"י לשבת בממשלה הציונית הטמאה. וכמה שמנחם פרוש היה רוצה להיות שר־

אחרי הפגישה עם הרב ש"ך בוטלה ישיבה של ש"ס עם מועצת חכמי התורה. אולי הרב הראשי לשעבר, עובדיה יוסף, ראש החכמים, נעלב מהעובדה, כי קודם מתייעצים עם הרב מבני ברק. ורק אחר־כך מגיעים אליו.

ביום רביעי, בצעד של יאוש, החליט הרב פרץ לפנות שוב לבג"צ ולבקש דיון נוסף בפרשה. בפעם בהרכב של חמישה שופטים. הרי גם הוא יודע, כי ההרכב החדש רק יחזק את החלטת ההרכב הראשון ויכניס אותו למצוקה עוד יותר חריפה. הרב פרץ הרי יודע לקרוא טכסטים משפטיים, והוא הבין היטב את נימוקי השופט הדתי בביהמ"ש העליון, מנחם אילון, שהיו כולם חד־משמעיים.

ש"ס תישאר בממשלה. אבל מעמדה ברחוב החרדי נפגע. בעיקר נפגעה יוקרתו של השר פרץ.

דפים לספרות

אין ספק שהפתרון ההרואי באמת לאי־ההבנה הטראגית הזו הוא ששני הצבאות יחסלו את קציניהם וישובו הביתה לאסוף את הקציר בכפריהם ולעשות מהפכה בעריהם... אבל אין סיכוי – או, כפי שהיונקרים שלנו יאמרו זאת, אין חשש – שחיילינו יתפתו להתעלות כזו של הגיון פשוט.

ג'ורג' ברנארד שאו: הגיון פשוט על המלחמה

פנחס ליטבינובסקי: "חתן וכלה" (שמן). מתוך תערוכת "אוהל" בבית ראובן, תל־אביב

לפני היות הציונות

יעקב רבי

משה שרף: האבוקה הודלקה ברומניה. שמואל פינלש וראשית הציונות ברומניה. בצירוף חליפת־מכתבים בין תיאודור הרצל ושמואל פינלש. הספריה הציונית על־יד ההסתדרות הציונית העולמית. תשמ"ו.

תאריך־היסוד של העלייה הראשונה הוא תרמ"ב, 1882, כשנה אחת לאחר "הסופות בנגב", גל הפרעות הגדול ביהודי דרום אוקראינה. וכשנתיים לפני כנוס־ייסודה התנועה של חיבת־ציון בקאטוביץ, עיר־הספר הגרמנית־שלזית. אולם לדיוקו של דבר הונחה אבן־הפינה לתנועה ליישוב ארץ־ישראל לא ברוסיה או בעיר גרמנית הסמוכה לגבולה, כי־אם בעיר־מחוז רומנית, פוקשאן, ובכמה עיירות־שדה מולדאביות שרוב אוכלוסיהן יהודים, לרבות בוקארסט הבירה וקהילות נחשבות כמו יאסי, גאלאץ, באקאו, בוטושאן.

ברוסיה ישבו באותה עת מיליוני יהודים, רובו־מניינו של בית ישראל; ברומניה שכנו רק כמאתיים אלף יהודים, — אבל מבחינת התכונה הפרוטו־ציונית אין שום מקום להשוואה בין שתי הגלויות. ברוסיה, רק מתי־מעט מן היהודים, נשאו אז את נפשם לקום ולעלות לאלתר לארץ־ישראל. למרות מצוקת הגלות ולמרות השאיפה המתמדת לשוב לנחלת־אבות. ואילו בנסיכויות הרומניות של ואלאכיה ומולדאביה, שנתאחדו למדינה אחת ב־1859, מדינה שזכתה לעצמאות (מהאימפריה העותומנית) ב־1878, ושמקץ שלוש שנים הוכר מעמדה כמונארכיה בראשות המלך קארול הראשון לבית הוהנצולרן־זיגמארינגן, — כשמונים אלף נפש או כארבעים אחוזים מכלל היישוב היהודי בחרו באופציה של עזיבת הארץ מתוך מגמה ברורה לקנות להם אחיזה בארץ־ישראל. להכנות לעלייה מרומניה היה איפוא משקל המוני של קיבוץ גלויות.

בין קיסרות למלוכה חוקתית

כמה נשתנתה התופעה בקיסרות הצארים מהתופעה ברומניה שמדרום לה, אשר אף־זה הגיעה לאי־תלות מדינית ועדיין היתה מתלבטת בבעיות קשות, בבציור הצבאי, הכלכלי, התרבותי? מנקודת־ראות אחת, דינה של רומניה הצעירה והחלשה היה כדינה של רוסיה האדירה: בשתיהן משלה בכיפה שנאת־ישראל, אבל המדיניות האנטישמית בכל אחת מן הארצות היתה שונה בכמות ובאיכות. רוסיה היתה קיסרות אוטוקראטית, ואילו אילוצי התהוותה המדינית של רומניה גרמו, לטוב ולמוטב, שייכון בה מישטר דמוקראטי או למיצער קונסטיטוציוני. בזכות המישטר הזה נבצר מממשלת בוקארסט לאסור פעילות לאומית יהודית; יתר על כן, המדינה החדשה בצפון הבאלקאן היתה מעוניינת לרוקן את תחומה מאוכלוסייתה היהודית, החדשה־מקרוב־באה בחלקה הגדול ובעיקר מגאליציה, אשר ממנה הובאו יהודים במיפנה המאות הי"ח והי"ט, ביוזמת נסיכים מולדאביים, כדי לייסד עיירות ולפתח את המיסחר והאומנויות בין מורדות הקארפאטים לעמקי הסירט והפרוט. ולא זו אף זו: אפשר שיהודי רומניה התאוו

לנטוש את מקום־מושבם ולכונן להם ארץ־מולדת בציון לא רק מחמת צוק־העיתים בניכר אלא גם משום שלמדו מן המופת של האומה המארחת, שכוננה כאמור את מעמדה הממלכתי באותה שנה עצמה, 1881, כה נוסדו ועשו חיל האגודות הרומניות ליישוב ארץ־ישראל: לא היה זה זימון־מקרים בעלמא שייסוד מלכות הרומנים בישר את ראשית צמיחת גאולתם של היהודים יושבי רומניה. האבוקה של ראשית שיבת ציון אכן הודלקה ברומניה, כפי שמסתבר מכותרת ספרו המאלף והמרגש של משה שרף. צא וראה שהוועידה הציונית הראשונה בעולם נתכנסה לא בקאטוביץ הנידחת מבחינה גיאוגראפית־יהודית, לא בצילה של רוסיה הרודה בהמוני יהודיה, ולא בבאזל של שווייץ שמניין היהודים שלה מועט, כי־אם בפוקשאן, עיר במרכז רומניה, בגבול־לשעבר שבין חבלי ואלאכיה ומולדאביה, הווי אומר — בראש חוצות, ברשות הרבים המובהקת של תפוצה מיזרח־אירופית. ומאז ועד תום מלחמת־העולם שימשה גאלאץ, עיר־הנמל ההומיה לחוף הדנובה, מרכז לכל הפעילות הציונית ברומניה. גם זה, לא דבר שבמקרה היה: אמנם בקנה־מידה אירופי היתה גאלאץ עיר בינונית, אך מעמדה סמוך לשפכו של הנהר הגדול היקנה לה חשיבות כלכלית ומדינית בינלאומית: ישבו בה קונסולים של מעצמות, וכן חברות־סחר שבימינו קוראים להן "רב־לאומיות", ועידות בין־ארציות להסדרת השיט בדאנובה, וכו'. לכשתרצה, משולה היתה גאלאץ לאודסה של דרום־רוסיה, שגם היא עתידה להתפרסם כעיר ואם במפה הציונית.

מאמאנציפאציה לתנועה לאומית

כידוע, הקהילה באודסה נוסדה בתחילת המאה הי"ט בידי יהודים יוצאי "העיר החופשית" ברודי שבגאליציה. אחד מיקירי ברודי שניסה מזלו באודסה היה סופר עברי משכיל וסוחר רב־פעלים, הרש מנדל פינלש (המכונה בסופי־תיבות של"ש). ההצלחה לא האירה פנים לשל"ש בעיר־הנמל הרוסית והוא עקר לגאלאץ. בשנת 1860 הצטרף אליו בנו הצעיר שמואל, אחרי שסיים את חוק־לימודיו בגימנסיה הקלאסית של ברודי עיר־מולדתו. שמואל פינלש שלח ידו, כאביו, בעסקי יבוא ויצוא ועם זאת קנה לו שם עוד בצעירותו בעסקנות־ציבור יהודית, ברוח של אמאנציפאציה הדרגתית, בעיקר במסגרת חברת "כל ישראל חברים". אמאנציפאציה הדרגתית, בתנאים ובמיגבלות של רומניה — מה טיבה? לדעת פינלש (במאמר שפירסם ב"אלגמיינה צייטונגס דס יודנטומס" מינואר 1879), הנימוק העיקרי המונע את הרומני להעניק שוויון זכויות ליהודים הוא ההבדל בדת — וגישה זו היתה פסולה בעיניו של בעל המאמר. תחת זאת הציע פשרה שעיקרה מתן זכויות־אזרח לאלתר לכל יהודי רומניה, על־מנת שהזכויות הפוליטיות יינתנו בהדרגה, מכוח הכרעותיהן של ועדות פאריטטיות (בהשתתפות נוצרים ויהודים), שיבדקו את זכאותו של כל אחד ואת פרק־הזמן הדרוש לשם קבלת הזכויות.

אולם לשמואל פינלש, שהאריך ימים והגיע לשיבה עמוקה (נולד ב־1833, נפטר ב־1928) יצאו מוניטין לא כאיש־פרקמטיא ולא כאמאנציפאטור אלא כיהודי לאומי, כחובב־ציון לפני היות התנועה של חיבת־ציון ולימים כציוני מדיני. כאחד מראשי המדברים של ההסתדרות הציונית מיסודו של הרצל: אכן, אישיות יהודית בינלאומית. ב"תמונת המחזור" של משתתפי הקונגרס הציוני הראשון מוקף הרצל שני בני לוויה: נורדאו משמאלו, פינלש מימינו.

מודה משה שרף שלא עלה בידו למצוא סימוכים תעודיים לתמורה הרעיונית אשר הביאה את פינלש לפעילות למען שיחרור עצמי של היהודים — למען קוממיות מדינית בארץ־ישראל. מכל מקום, הלך־הרוח ששרר ברומניה על סף שנות השמונים הוא שחולל מן הסתם את השינוי בתפיסתם הפוליטית של פינלש ושל רבים אחרים מיהודי רומניה. בעקבות קונגרס ברלין ב־1878, שהמעצמות היתנו בו את הכרתן בעצמאות הרומנית בהתחייבותה של בוקארסט לכבד את זכויות המיעוטים (ובראשם היהודים). "נהפכו היהודים למטרה עיקרית של שנאה ובוז. שכן לאנטישמיות הרגילה נוסף עוד גורם: מעתה ראו הנוצרים ביהודי הארץ לא רק נטע זר שאין לו מקום במירקם החברתי של האומה הרומנית, אלא גם יסוד המזמין את התערבותן של המעצמות הזרות למענו".

כך, בעקבות התלקחות האנטישמיות הרומנית, פועל־יוצא של הסתכסכות דיפלומאטית בינלאומית, התרחשה התופעה המאסיבית וככל הנראה הספונטאנית של כינון אגודות יהודיות לעלייה ולהתיישבות בא"י, ששמותיהן ומצעיהן מלמדים על ההכרה ששיפור ראוי־לשמו במצבם של היהודים כפרטים יושג רק במסגרת שיפור מצבו של הציבור היהודי כולו. "בשמותיהן של אגודות אלו... משולבים שני מושגים שהיו עד או מנוגדים תכלית הניגוד: 'ארץ הקודש', מושג המרמז על המשך המסורת העתיקה, ו'עבודת האדמה', מושג המשקף תמורה משמעותית באורח־המחשבה". נראים הדברים שעם מייסדי האגודות נמנו הן שוחרי־ציון מטבע בריתם, שמעודם ראו את הפתרון לבעיית היהודים בעלייה לארץ־ישראל (ביניהם, למשל, דוד שו"ב מהעיירה מוינשט, מאבות ראש־פינה) והן רבים שדגלו עד אז באמאנציפאציה ובהמשך הקיום היהודי ברומניה, כמו שמואל פינלש.

ההתכתבות עם הרצל

על כל פנים, אישיותו של פינלש, השכלתו הרחבה, התמסרותו לצורכי ציבור, הניסיון שרכש לו בשלוחה הרומנית של חברת כי"ח — כל אלה גרמו שהוא יהיה מנהיג־המנהיגים: בוועידת פוקשאן, בוועד המרכזי של התנועה ליישוב א"י בגאלאץ ושהיה, כדברי משה שרף, "הגוף היהודי הראשון בעת החדשה אשר מילא תפקידי הנהגה לאומיים־פוליטיים מובהקים". בייזומו של מיבצע־העלייה הראשון באנייה "תטיס", שהפליגה מנמל גאלאץ בקיץ 1882 (היו שהמשילו את המיבצע הזה להפלגת הספינה "מייפלאואר", בה הגיעו ב־1620 האבות המייסדים של ההתנחלות האנגלית בצפון אמריקה), ובייסוד שתי המושבות הראשונות, ראש־פינה בגליל וזאמארין, לימים זכרון־יעקב, בשומרון. בכל המיפעלים האלה ניכרים טביעת חותמו ומקוריותו של שמואל פינלש. אמנם התנועה הרומנית ליישוב א"י, כשם שקמה באורח מטיאורי, נחשוני, כך מיהרה

לדעוך. זאמארין היתה מלכתחילה צפויה לכליה ורק נדיבות־רוחו וצדקת־פזרונו של הבארון רוטשילד עמדו לה. לא עלה בידי התנועה הרומנית הצעירה להקים אפילו יישוב אחד בא"י בכוחות עצמה. לאחר שזאמארין וראש־פינה נמסרו לאפוטרופסותו של הבארון, שהורה על הפסקת העלייה — ניטל הטעם מפעילותן של האגודות המקומיות ברומניה: האגודות הצטמקו ונותרו בהן רק מעטים שהוסיפו להאמין בכוחו של הרעיון הלאומי ובחזון חידוש העלייה.

גם פינלש לא אמר נואש. הוא הושיט ידו לתנועת חיבת־ציון, שהאגודות מיסודה של ועידת קאטוביץ ליישוב א"י ברומניה, היו מבשריה. עדיין הוא שרוי בפרוזדור. אך כבוא תבוא שעת כניסתו לטרקלין, ב־1897, בהתכנס הקונגרס הציוני הראשון, כאשר פינלש יימנה עם מנהיגי ההסתדרות הציונית העולמית. כשליש מספרו של משה שרף מוקדש לתכתובת בין פינלש להרצל, שהחלה ב־14 בינואר של אותה שנה — 11 חודש לאחר הופעת "מדינת היהודים". הדעת נותנת שפינלש קרא את הספר סמוך לפירסומו. אך עיכב את תגובתו, כנראה משום שביקש תחילה להפוך ולהפוך בכתוב עד שיהיה בטוח כי שלם הוא עם בשורת המחבר. משגמלה בו מסקנה זו, נעשה פינלש ציוני בלב ונפש, מסור להרצל בכל מאודו ונאמן לכל כלל ופרט בתורתו. אכן ציוני מדיני ללא סייג. חליפת־המכתבים בין פינלש והרצל היא אוצר יקר של חילופי דברים בהלכות ציונות בין שני אישים שונים באופיים אך קרובים בהלך־נפשם. התכתובת הזאת היתה עלומה ימים רבים עד שנגאלה בידי ארגר קנר המנוח, ציוני ותיק, מאסירי ציון ברומניה, קרוב־משפחה של פינלש, שבעלותו ארצה הפקיד את צרור כתבי־היד בידי הארכיון הציוני המרכזי. יבורך משה שרף, איש ארכיון הרצל, הן על שום שההדיר בשום־שכל את חילופי האיגרות והן על שום ששיחזר — לעיתים על סמך חומר תעודי מועט — את פרשת ראשית הציונות ברומניה, שהיא למעשה ראשית הציונות בכלל. גם כאן היה לו לעזר חומר אפיסטולארי חשוב: חליפת מכתבים עם הרב ד"ר משה גאסטר מבוקארסט (לימים — חכם העדה הספרדית בלונדון).

האיגרות של פינלש להרצל כתובות גרמנית. אבל פה ושם — כמו במכתביו אל מיודעיו האחרים — מעורבים פסוקים ושברי־פסוקים בלשונות אחרות, לרבות כתובים מן המיקרא ומאמרי חז"ל ודברי תפילה בעברית, כיאה לאיש משכיל השוחר שפת־עבר. כבר במכתב הראשון מוצאים אנו את הלשונות "ועל המדינות בו ייאמר" ו"על כסאו לא יישב זר ולא ינחלו אחרים את ארצנו".

יותר מכל בני דורו פעל פינלש למען העמקת האהבה לארץ ישראל בקרב יהודי ארצו. תמוה איפוא שפינלש עצמו לא ביקר בארץ אפילו פעם אחת; אין לכך אסמכתא בכתביו או בכתבי מיודעיו. חידה היא ותהי לחידה. על כל פנים, סופו שמצא את מנוחתו־כבוד בארץ: ב־10 במארס 1965 הועברו עצמותיו מבית־העלמין בגאלאץ למדינת ישראל ונטמנו בהר־המנוחות בירושלים. ואף זאת: על שמו נקראים הישוב גבעת־שמואל שליד בני־ברק, וכן רחובות בירושלים, בתל־אביב ובערים אחרות.

בעריכת יעל לוטן

עורך משנה אילן שיינפלד

אמן הריקוד העברי

א.ב. יפה

גיורא מנור: אגדתי – חלוץ המחול החדש בארץ ישראל; הוצ' ספרית פועלים והספריה למחול בישראל.

"והיה אם ישאלך בנך כיצד מרקדין? אתה פתח לו: לא כמרקדין במחול של חול הכי עסקינן כי אנו לא מהם ולא מהמונם. הריקודין הללו הם ריקודין של קודש, ריקודין לפני המקום, עת נשפוך שיחנו לפני מקומו של עולם בעת יעטף עלינו רוחנו...

"תפלה לכן ארם כי יעטוף לפני ד'. הוא נרקד... ויש אשר יגע בנו רוחו ממרום, והיה יהיה כים סוער והוא מכה גלים, מתגעש ושוטף בחוזקה: ואז הננו מתפעלים ומתרגשים ומסתערים, והסער בנפשנו מניע אותנו בתנועה חיה שלא ידענו אותה ואת שיחה, חיים שוטפים על כל גדותיהם, אשר כמעט יסירו את הקו המבדיל בינינו לבין העולם אשר מסביב לנו. הננו רוצים לצאת מתוכנו: הננו מרקדין!...

"לא רק הפה כי אם גם שאר האברים יודעים לומר שירה, והשירה הזאת אומרת ומגלה את כל החי התוסס בפנימיותנו ואת אשר זורם שם עמוק בלבנו, והלב הולם פעם, מתלהב ומתדבק עם קונו ומרקד בריקודין של מעלה.

"הריקוד אינו ריקוד רגליים בלבד, התנועה במעגל ישר והסוף, כי אם ריקוד כל הגוף, כל האברים, כל החי בתוכנו. כולם נמשכים בהילך התפילה והשירה, והמה מתאחדים בריקודים לתנועה אחת, לתנועה של חירות. מעין תנועה של מעלה, הארם מרגיש אז שאינו יחידי.

"איש חסיד יתן ידו לרעהו, השני לשלישי והשלישי לרביעי וכן עד עשרה, והמה הרימו פעמיהם וירקדו: מרקדין בהלך נפש בתחילה לאט לאט, בלחש, ועל פניהם שוכן אור וצללים, המה חושבים, המה שקועים, המה דבקים; ואחר כך ימהרו להתנועע, ירוצו במעגלה, ישתקשקו ברגליהם ויניפו ידיהם כמתחננים, כמבקשים על נפשם, והתנועה הולכת הלוך וגבור, הלוך וחזק, המרוץ הלוך ועגול, הלוך וסבב, והצל נרחה מפני האור...

"ורגליהם מרופפות, כמעט אינם נוגעות בארץ, והמה נישאים ועולים, מרחפים באוויר ואור על פניהם יחלוף, ועיניהם כמאורים: והמה שמחים, שמחים בשמחה משעשעת כל הנפש והם מרגישים הלך עליון, והלב מלא אהבה וגעגועים לזיו השכינה."

קטע זה מתוך מסה של מיכה יוסף ברדיצ'בסקי מובא כמוטו לחוברת "ברוך אגדתי, אמן הריקוד העברי", שיצאה לאור בהוצאה ביבליופילית בתל־אביב בשנת 1925. באותה חוברת נכללו שלושה מאמרים: "הריקוד והרקד", מאת אשר ברש: "אמנותו של ברוך אגדתי", מאת יצחק כץ ו"ריקודיו של אגדתי" מאת מנשה רבינוביץ (רבינא), ובצדם איורים.

גיורא מנור, שגילה חוברת זו — שהיא כיום נדירה ביותר — באחת הספריות, החליט להביאה לפני הקורא בן־זמננו בצורה פקסימילית (ומוגדלת) והוסיף עליה מבוא מפרי־עטו וכן מאמר מאת יעקב קופליביץ משנות השלושים, על "המחול היהודי האמנותי של אגדתי."

ברוך אגדתי, אחת הדמויות הססגוניות של חיי האמנות והבוהימה התל־אביבית, בעיקר בשנות העשרים והשלושים, היה צייר, רקדן, כוריאוגרף, כמאי, מארגן נשפי פורים ו"העדלאידע" הראשונה, יוצר סרטים, שחקן. הוא נולד בעיירה בבסראביה בשנת 1895 וב־1910 עלה לארץ־ישראל והחל ללמוד בבית הספר לאמנויות "בצלאל" בירושלים. שמו האמיתי היה ברוך קאושנסקי. בארץ הסב את שמו לברוך בן־יהודה, אך לאחר תקרית שהיתה באחת ההופעות שלו, כאשר חמרה, אשתו של אליעזר בן־יהודה, התרגזה על צורת הריקוד שלו, שנראה לה כ"תועבה". ועזבה את האולם בשאט־נפש, ורוגזה עוד עלה על גדותיו על שהוא העז ליטול לעצמו את השם "בן יהודה" — ויתר הרקדן על השימוש בשם זה. איך הגיע לשם "אגדתי"? יעקב פיכמן, מכרו, הציגו לפני ביאליק, ואמר: "הנה ברוך האגדתי." ומאז נשאר שמו אגדתי.

הוא היה בראש־ובראשונה רקדן. גיורא מנור מבקש להגדיר את אופי אמנותו של אגדתי ולעמוד על תרומתו למחול הארצישראלי. הוא היה יוצא במחול נעול מגפיים בצבעים שונים, האחד שחור והשני אדום. על שום מה? מגפיים — משום שרבים ממושאי ריקודיו הן דמויות של יהודים בני עיירות מזרח־אירופאיות, שהיו נוהגים לנעול מגפיים. צבעים שונים — משום שהוא היה מושפע מן הזרם האקספרסיוניסטי, שנטה להגזמה ולעיוות. אגדתי, שלמד את אמנות המחול אצל כמה מטובי הכוריאוגרפים בחו"ל, שהיה בנעוריו רקדן בלהקת הבאלט העירונית של אודיסה ובשנות העשרים עשה בפאריס ושם היה מקורב ללהקת הבאלט של דיאגילב, היה מודע לכל חידושי אמנות המחול האירופית. כותב ג. מנור: "אגדתי היה ביותר ממובן אחד בן נאמן לתקופתו — שני העשורים הראשונים של המאה ה־20. הזמן בו התרחשו למעשה רוב מהפכות המודרניזם בכל תחומי האמנות. הגישה המופשטת, הלאריאליסטית, השיחרור ממסגרותיו הכובלות של הסולם במוסיקה, הפיוט שאין בו חריזה ומקצבים קבועים, וכמובן המחול, שחרג מעבר לכללי הברזל של הבאלט הקלאסי..."

אך הוא לא היה סתם חקיין. הוא עיכל את ההשפעות הזרות שספג וביקש לתרגם אותן לשפת האמנות היהודית והארצישראלית הספציפית. מצד אחד, המחול החסידי, שהכיר מקרוב בבסראביה מולדתו. שם היו חצרות של רביים חסידים, וכמובן — גם המחולות העממיים המולדאביים, שהשפיעו במידה ניכרת על הריקודים החסידיים. ומצד שני, המחול התימני: "אגדתי פגש את עולי תימן הראשונים, שהגיעו ארצה עוד בסוף המאה הקודמת וישבו ברחוב בפתח־תקווה... 'יחיא אקסטאזה תימנית', הוא התשובה הארצישראלית לדמות החסיד המיסטיקן..."

שני יסודות אלה באו על מיזוגם בסגנונו הייחודי של אגדתי. פרי זיקתו לאסכולה האקספרסיוניסטית. את התנועות העממיות המקוריות הוא תירגם לשפת האמנות שלו, שהיתה מבוססת "על הקצנה והבלטה על־ידי הגזמה. אם נתבונן בציורו של אגדתי, הרוקד בעול מגף שחור ומגף אדום, נראה היטב את זוויתיות התנועה, הנוגדת את העגילות הרכה של המחול החסידי האותנטי־האתני, ואת היסוד של אי־שיווי המשקל, של רגל ימנית מונפת, בניגוד למוסכמות המחול הבימתי הסימטרי, הנוהג תמיד לאזן את עצמו על ידי שימוש בו־זמני ברגל ימין עם זרוע שמאל או להיפך."

במחולות "התימניים" שלו היה אגדתי חלוץ חידושו של המחול הארצישראלי. הוא הטרים את "ענבל" בשלושים שנה לפחות. הוא ביקש לברוא "ריקוד עברי", ואם כי ג. מנור סובר כי זוהי "משימה בלתי־אפשרית במאה העשרים, הקוסמופוליטית", ישנם גם מבקרים אחרים, הסוברים כי למרות ביטול הגבולות באמנות יש עדיין מקום לסגנון לאומי עצמאי, וכי אגדתי תרם תרומה לא־מבוטלת לקידום עיצובו של הסגנון הזה בישראל. דווקא הוא, האמן האירופי, הראשון שהעז בארץ לרקוד לצלילי המוסיקה המודרנית של ארנולד שנברג ובלה ברטוק, שאב השראתו ממקורות עממיים וידע למזג את היסודות האלה עם צורות האמנות החדישה.

צודק גיורא מנור כשהוא מציין בהתפעלות כי אמנות נסיונית זו נולדה בתוך הישוב הקטן שמנה אז לא יותר ממאה אלף נפש. ללמדך, כי פרובינציאליות אינה תכונה מותנית בגודלה של ארץ או במספר האוכלוסין. פרובינציאליות יכולה לפרוח במרכזי העולם הגדול, והגישה המודרנית והחדשנית, יכולה לשגשג גם במרכז קטן, שיש בו אמונה בעתיד, אידיאלים ותנופה.

ובאשר לצורתו הגראפית של הספר הזה, המודפס בצורה אלבומית, יש לציין לשבח את הרפרודוקציות הנאות, הצילומים של א. סוסקין, ציורים של אגדתי ועבודות של ציירים שציירוהו כשהוא רוקד, ביניהם ס. לאריונוב, ליטווינובסקי, קיסלינג, נטליה גונצ'ארובה, ראובן, אריה לובין, ר. שטארק וכוריס אהרונסון. ובאשר לרפרודוקציה של החוברת משנת 1925, הכתובה כולה בידי סופר סת"ם, לדעתנו מוטב היה להדפיס את הטקסט גם באות דפוס רגילה, כדי להקל על הקריאה בו.

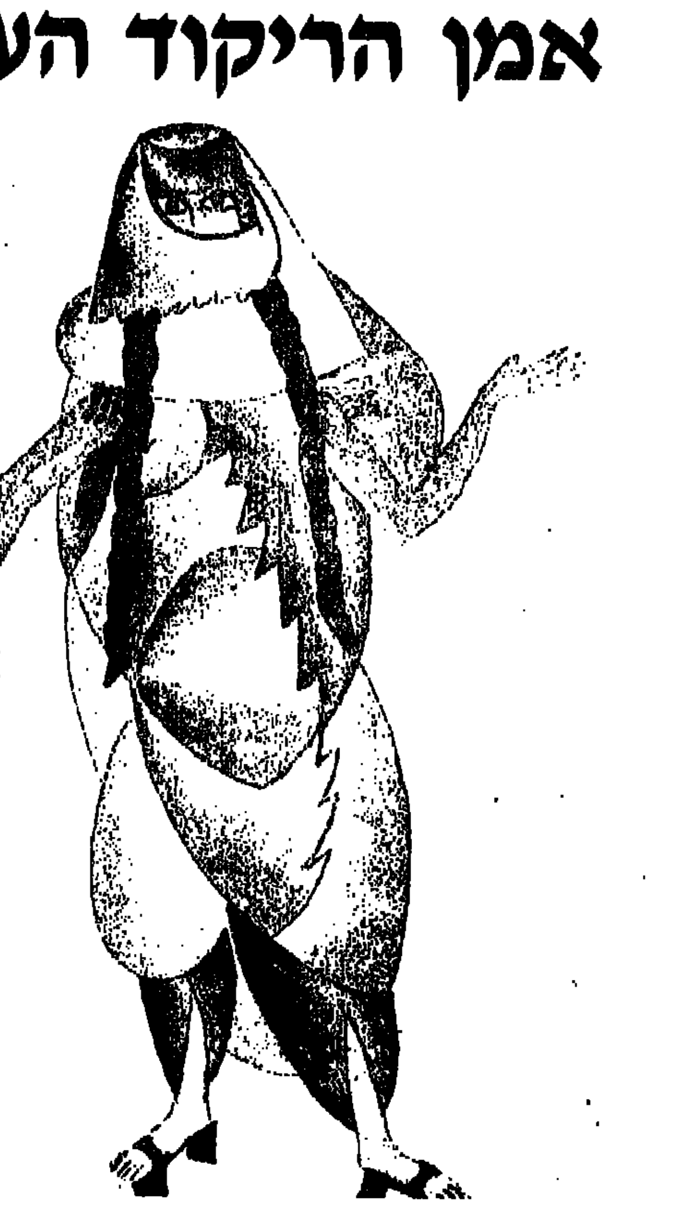

"הגר" – רישום מאת ראובן רובין לבאלט "אברהם ושלושת המלאכים" לברוך אגדתי.

תהומות

רפאל גאון

יהושע בר־יוסף: "שלוש דרכים" הוצאת כתר, 1986

הרומן החדש של יהושע בר־יוסף עוסק בהיסטוריה של צעירה, בת למשפחה חרדית, הנקרעת בין אהבה למשפחתה וכיבוד ערכי החינוך החרדי, לבין העולם החיצוני הסובב, הגירויים והפיתויים שהעולם החילוני מזמן בשפע.

בר־יוסף משייט ביד אמונה בסבך חיי העדה החרדית, מינהגיה ועקרונותיה הקשוחים וקורע לפני הקורא החילוני אשנב אל החיים האלה שיש בהם מן המופלא, המוזר והמקומם. סיפורו מתמקד בתקופת התבגרותה של הינדה־ביילה, אותה הוא מצייר בצבעים עזים, במיקצב דרמטי ושטף אירועים המרתק את הקורא עד העמוד האחרון, תוך פרישת יריעה רחבה של חיי העדה, רמזיותיה ומניעי התנהגותן. העלילה מתרחשת בעדה החרדית בדרום תל־אביב. הנחשבת לפחותת כבוד וקדושה בהיירארכיה החרדית באשר המדובר בעיקר באברכים הבאים מירושלים למצוא פרנסה כי אינם מסתפקים בקיצבה עלובה וכך זה היה כבראה פעם) של תלמידי הישיבות הנצחיים. אך האברכים האלה, כמו להוכיח את נאמנותם, דבקים ביתר־שאת בדרך אבותיהם תוך הקפדה על קלה כבחמורה.

גם יחזקאל (חצקל) גנצמן עוקר לתל־אביב, בעודו אברך צעיר שלא מכבר נשא לאשה את האשה המסורה דבורה, הנושאת בבטנה את עוברו. אחרי עבודה קשה כשכיר יום, הוא מצליח לקנות בית־דפוס ישן בו הוא עושה חיל הודות לחריצותו ותבונתו.

הדרך השלישית

הינדה־ביילה היא נערה רגישה ופקחית ולא אדישה לעולם הסובב. סקרנותה והעזתה מביאים אותה לעבור פה ושם על מצוות "אל תעשה" — אם כי תחילה רק בדברים של מה־בכך. היא מגיעה להתבונן בהיחבא במתרחצים בשפת הים וכמקרה מתגלה לעיניה חזיון שלא תשכח אותו במהרה. היא מגיעה לספרייה עירונית "רק לראות". אך סופה שהיא קוראת ספרים חילוניים "מוקצים". הינדה־ביילה אף קושרת שם יחסים חבריים עם נער בן־גילה, שבמהרה הופכים מידידות וחיבה לקשר רומנטי הנפסק ממש לפני ביתוק בתוליה על הספסל בגן. סצינה החוזרת אליה בעיקר בלילות, מציקה לה אך גם מהנה אותה ומלווה התרגשות מינית. ההתנסות הזו וחוויות אחרות מקשות עליה לקבל את השידוכים שמנסה לסדר לה אביה פעם אחר פעם. כאשר לבסוף היא נכנעת והאב מוצא לה "חתן מצויין". מסתיימים הנישואים בגירושים, כמיהתה ורגישותה ליצירת תוכן לחייה ובדידותה בדירה הקטנה שלה, מביאים אותה להתאהב בגיטרה, היא לומדת לנגן בה ותוך זמן קצר מפליאה להפיק ממנה נגינה מושלמת ואף להופיע, תחילה לפני בני נוער ואחר כך קהל מבוגר. למרות שמירתה הקפדנית על לבושה ומינהגי החרדים, היא אשה יפה ומושכת המודעת ליפי גופה ולצרכיו. היא מתקרבת לגבר המבוגר ממנה בשלושים שנה, איש העדה החרדית. תחילה היא מתפעלת מאופיו ואישיותו ורק הרבה יותר מאוחר היא מתאהבת בו ממש. אלא שהאיש הוא כהן והיא גרושה. האיש המאוהב בה עד כלות הנפש מחפש דרכים במקורות כיצד להנשא לה בלא לעבור על חוקי התורה, ומוצא לבסוף נוסחה: "בשלוש דרכים אשה נקנית — בשטר ובכסף ובביאה (ומכאן שם הספר). הדרך הראשונה והשניה הן כמקובל בחופה וכתובה וטבעת נישואין. הדרך השלישית — היחידה בין כהן וגרושה — היא הביאה." (עמ' 135).

הכיפה הסרוגה והגיטרה

למרות שהמדובר ברומן ולא בכתיבה חקרנית ומדעית, מצליח בר־יוסף לטוות את חוטי סיפורו באותנטיות, תוך שמירה קפדנית על מציאות חיים שהיא קשה במיוחד בכל המדובר במגע שבין החרדים לבין העולם החיצוני הסובב. למרות שגיבורי הספר הם פרי דמיונו של המחבר, אתה חש כי הדברים המושמים בפיהם הם אמת חיים בלא התחכמות והגזמה. כך, למשל, כאשר המורה אסתר במסגרת "שיעור שבועי לחיי המשפחה" בבית־הספר "בנות יעקב" מסבירה לבנות 17 על איסור חמור בנשיקות בין גבר לאשה ובעל ואשתו, כמובן: "נשיקות הוא מנהג בזוי של גויים ושל חילונים יהודים הגרועים מגוי. יהודי כשר מנשק רק את ספר התורה, את כף ידו של רבי הצדיק או מזוזה או ספר קדוש שנפל על הרצפה. אשה זוכה לנשק את ספר התורה רק בשמחת תורה ועל פי רוב רק בשנות ילדותה, את המזוזה וכמובן את הילדים המתוקים שלנו." (עמ' 131).

כאשר סיפרה הינדה־ביילה לאביה חצקל כי מארגן הקונצרטים שלה לתלמידים הוא עובד עיריה החובש כיפה סרוגה — משיב הלה: "אהה... כיפה סרוגה בגודל זבוב הצמודה בסיכה לבלורית או לקרחת שלו! שמעי לעצתי, הינדה־ביילה, הכיפות הסרוגות הללו — ולא הבלורית הגלויה — הן הסכנה המוחשית הגדולה ביותר. כל כיפה סרוגה היא היצר הרע בכבודו ובעצמו," (עמ' 111). כאשר היא מגיעה להישגים מרשימים בנגינה בגיטרה ואף מחברת בעצמה תווים לניגונים המקובלים והאהובים בעדה החרדית, הינדה־ביילה מעיזה, בדחילו ורחימו, לנגן לראשונה לפני בני המשפחה במוצאי־שבת. מיד לאחר שגמרה החלו שני האחים שלה להתווכח, בלא לפנות אליה כלל, האם "קול באשה ערווה" או לא. "זה גרם כך וזה גרם אחרת. אך לבסוף הגיעו להסכם: אם רואים את האשה בשעת הנגינה בכלי, הרי זה בבחינת קול נשי (גם היא רק מנגנת ולא שרה), וכיוון שהגבר רואה שזו נגינה של אשה — ואז זו ערווה. מה שאין כך אם שומעים את כלי הנגינה ואין השומע יודע אם המנגן הוא גבר או אשה." (עמ' 90, 91).

בר־יוסף יוצר דמויות אמיתיות, תלת־מימדיות ואפילו סימפטיות שטוב־לב, שכל ישר ועמידה נחושה על עקרונותיהם מחבבת אותם על הקורא. הינדה־ביילה, בכוח אישיותה, וגם בכוח הנסיבות שלא תמיד היתה לה שליטה עליהן, חוצה את הרוביקון אחרי שהוריה ניתקו איתה כל מגע. אבל כנגד כל הינדה־ביילה אחת, ישנם עשרות או מאות צעירים וצעירות שעושים את מלוא הדרך בכיוון ההפוך כשבני ביתם וסביבתם הקרובה מלווה באדישות ואף באהדה מסויימת את הצעדים הראשונים אל "הכרת יהדות" כשל מבוכה, העדר אידיאלים או סתם מצוקות נפשיות. כאשר הסביבה מנסה להתערב ולעצור את התהליך — זה כבר מאוחר מדי.

קריאה בספר זה מלווה בלא מעט עצב והרהורים לא רק על סבלותיה של הינדה־ביילה, אלא בעיקר על התהום הפעורה של איבה קנאית של העדה החרדית לכל אלה שאינם חושבים, מתנהגים, מאמינים ומתלבשים כמותם. זהו מעיין המסכה שנאה ששום דבר אינו יכול לעמוד בפניה.

הספר מומלץ במיוחד להורים שילדיהם הללו מגלים עניין ב"לימוד יהדות" מפי מורים מסויימים מאד. ואשר הם, ההורים, מתוך סובלנות מוטעה, מתייחסים לתופעה כאילו אין בה כל סכנה לשינוי העדות מבפנים.

בשבע עיניים

בית עגנון

ביום ג' מדי שבוע בשעה 18.00 מתקיים חוג ... סרנא, בבית ש"י עגנון, רח' קלאוזנר 16, ירושלים, טל. 716498, בהדרכת מר אריאל הירשפלד, בנושא: אמנות הסיפור ביצירתו של עגנון.

סיפורי חורף

צרעת

עמלה עינת

"מחלה מידבקת כרונית באדם הנגרמת על־ידי המתג Mycobacterium. מתבטאת בשינויים בעור, בעצבים וברירית. ההדבקה איטית מאד, דרך העור או דרך ריריות האף. היתה נפוצה בעיקר בימי־הביניים. בעזרת בידודם של החולים בקפדנות שנראתה לא פעם בלתי־אנושית ממש, על־כל־פנים אכזרית, נעלמה התופעה כמעט לחלוטין ואתה הפחד שהיה קשור בה"*. אלא שבימינו כל המחלות פחות משמעותיות — נכנסה גליה בצלילות קולה אל תוך השקט העייף שרבץ על החדר הלילי מזה דקות. כשהמוות לא מוות, מ'חישוב כל השאר? — מכסה בירה על הפריחה הארמומית־קלה שבלחייה. כמה פעמים השנה, דיווח אדם לעצמו, הרגיש שמשהו אצלה לא בדיוק, רק שלא היה לו זמן להתייחס ממש. בהתחלה, בגלל הנטישה הפתאומית של רותי. אחר־כך השיגעון שתפס אותו ללכת דווקא על ירדנה. מין אתגר של נקמנות דרך המדים של השאולי שלה. בכל הגבריות הצבאית הזאת שהכל מותר לה. מקרין את גלי עורו אל פניה הנסוגים. יהיה לך טוב אתי — מעביר את המסר העיקש שוב ושוב במפגשי סוף השבוע הקבועים. לפחות תנסי, מ'כפת־לך? ברור שהרבה שלא תחזיק עוד מעמד בלחץ המלטף הזה. עובר בה. למה את מתכוונת בדיוק, גליה? — יצאה בכוח מתוך חשרת־החום שטיפסה מברכיה ומעלה מול חביקת עיניו הלא־מרפה ואיך עוזה אחד כזה הטפשה ההיא?) כן. מ'זתומרת לא מוות? — הצטרפה נירה בזריזות לשבירה המוצלחת של מועקת השתיקה המתמשכת. כבר לפני שנים קראתי. בהתחלה לא האמנתי בעצמי לסיפורים על המימד ההוא — גישה גליה את פניהם ממרחק עיניה המתרחקות. קשבם אליה היה רציני בהחלט בינתיים. אור מנורת השולחן החשופה עטוי עשן הסיגריות הצהיב את פניה מתחת לחזותן הקלה. הוריק עוד את עיניה השקועות. רק בגלל השעה המאוחרת כל הקשקוש הזה — נחלץ אדם ראשון כאיית שפתיים לירדנה. פותח את דלת הכניסה למשש את הערפל השמנוני שהציף את הסימטה החשוכה שלא לפי חוקיותו התקופתית הרגילה. מפרש לובן צמיג חדר פנימה. משהתמקדו בו אישוניה של גליה הפך לעיניהם לירקרק זוהר. הילה ירקרקת סביב אור הנורה המעומעם. בחריצי התריס. במרווחי אצבעותיהם הדביקים. הענן הגרעיני הגיע, חייך וסגר לאט. הינה צחוק, סמרה ירדנה. אבל עכשיו הכל ברור לי — קולה של גליה בזגוגיותו הלחושה. הפאזה של המוות לא הסוף, כמו התגשמות עורית מוזרה בפניה מתחת לתרסים האלרגי־אדמדם שבלחייה.

אצלנו בצפון דווקא אינפלאציה של מתים, סופיים לגמרי עכשיו — נחלץ שאולי בהתמתחות מפוהקת מהכורסא המינתית שאימץ לו. מְוּוִית חיוך ציני אל פני אשתו המרוחקים. תפסיק. תן לה — שפתי ירדנה נחשקות מולו. מוכרח לקלקל תמיד כשכבר מגיע פעם. משהו של הגיון נסיבתי יש כן בטיעון — קולו של יורם שעוטף חמים את פני רעייתו. רק שבלי הזכות, את יודעת. לא פעם כבר בבית אמרתי לך. בכליאות גליה? למה בדיוק את מתכוונת? — בדיקות קולה המסוקרן של נירה. כמו בקע באישוני הדוברת. עכשיו לא רק אני. כמוני עוד הרבה חצו את הגבול של המימד הזה. לכן גם כל המחלות, אתם תופסים, לא כלום עכשיו. כי מהז הלוואי, חרטיט אדם את קריצתו העמוסה אל סומק פניה של ירדנה שנסוב ממנו. באמת אין חשיבות לאחר־כך, תאמיני — מניע את המלים לאט כשפתיו אליה. הרי בסופו של דבר רק הפחד מהאחרי — זה מה שקובע — שלוות קולה המנותק של גליה. משהו באמת אתה —הוקרנה נירה מעיני יורם הדאוגות — מוזר בזמן האחרון. האלרגיות החוזרות שלה. החום הנמוך שמתאוננת. אי־אפשר לדעת. לפי צבע העיניים יכול להיות עניין חמור, ריאליה אפילו, לאז — טלפון הבוקר לירדנה שבקושי איפקה עד לשעה מתקבלת על הדעת כששאול שלה כבר נסע על בטוח למחנה ואפשר בשקט לברר. שרק לא צרה אחרת — חיספוס קולה המתעורר של ירדנה. ניתוח או הקרנות, את יודעת. הרזון שלה. זה מה שלא מוצא חן בעיני. למרות שאולי הכל מהאלרגיה באמת וגם מהשיגעון הזה של הצמחונות. השאלה היחידה — אדם בטלפון הערב לפחות לגבי שנינו, ירדנה. עם הילדים היחידים שיש לנו — חש בבירור ברעדה שמעבר לשפופרת והכמיר מאד את קולו אליה — אם אין סכנה של הידבקות. אני לא מוחרת משום־דבר — התרתחה פתאום. בסכ"ה פריחה קטנה וחום. מה נפל לכם בראש כולכם? השמועות של היום — נבלם —. את מבינה?

בימי־הביניים היה הכומר מסתכל בעורו של החולה. כאשר צבע השיער השתנה ללבן ופני הגרוי היו עמוקים מפני העור, קבע בפרוש — צרעת, והכריז על החולה כעל מוזהם.

עוד מעט נתחיל בבדיקות יסודיות — יורם מיד בתחילת המפגש השבועי שהיה אצלם הפעם. רק כדי שיפסיק לדאוג — קרירות קולה החרישי של גליה. אני הרי יודעת שכלום. אולי קצת האבק שבאוויר בזמן האחרון. ברור לי שאם נחליף רק את המקום של המיטה, יסתדר. איך־שלא־יהיה, אני הרי הייתי מקבלת ראשונה את המסר אם משהו בכלל היה.

נירה התחילה לעקוב לאחרונה באופן שיטתי אחרי פרסומי העיתונות על המחלה החרשה. תסמונת של חום ופריחה. התנפחות הגנגליונים בצוואר. הנוגרנים — תוך שלושה חודשים מיום ההידבקות — קראה לירדנה טלפונית מן הכתוב. מה שהכי מטריד אותי, שלא ברור עוד איך נדבקים. באיזה סוג של מגע ואת־אומרת.

בימי־הביניים הבינו במהירות שאין צורך לגעת בנגוע כדי להידבק בצרעת. האמינו שהמחלה עוברת בנשימה שנמלטת מעיניו ופוגעת בבריא שעומד בקרבת מקום.

כל הצרה — אדם לירדנה — שגם אנשים שסוחבים את הדבר בלי שבעצמם חלו, מסוכנים. זה בפרוש מה שכתוב.

הרזון בגופה של גליה בלט ממפגש למפגש. אתם הרי תופסים שאם משהו רציני אצלי, הייתי הרבה לפני כולם יודעת — מדריכה את קצות אצבעותיו של יורם למגע נכון ברקותיו הכואבות — הסוד של הריפוי האמיתי.

שום תרופה נראית לעין בינתיים, לנגיף הזה — אדם לירדנה בתקשורת הערב הקבועה עוד. מצידו, לחשוב על הילדה כשבא לך ללכת לשם. קצת דאגה מגיעה לה ממך. לאז אלא שממילא נפגע כבר לא מעט הרגל מיפגשיהם. מאז נטישתה של רותי, בעצם. משהו קרה לכולם מאז. אמ־כי בעיקר גרמו לכך עיסוקיהם העמוסים. שאולי במרחקי הצבא הרגילים שלו. אדם בקשיים שתקפו את מפעלו לאחרונה, ובנוסף, רגישותו החדשה לילד שנשאר אצלו. אפילו הטלפונים שלו לירדנה פחתו לאחרונה. צריך להכניס אותה לכמה ימי בדיקות בבית־חולים רציני — הציעה ליורם ביום ביקורה השבועי אצלם שלא ויתרה בינתיים — ולגמור עם העניין סוף־סוף.

שום חדש, עד כמה שנראה לי — טלפון הדיווח שלה לנירה. אולי קצת גרירה של רגל בנוסף. הברק הרגיל של החום באישונים.

השאלה אם כל הביטחון הזה בדיאגנוזה של שניכם...

אני כבר מזמן הייתי בודק כמו שצריך — זיוות עיניו המחיר של יורם ממבטיה הישירים — רק שהפחדים של גליה מאז ההפלה האחרונה. ביחוד מהערוויים שהיו. בעצם מאז התחילו כל הצרות — חלף הדבר לפתע בפניו, וגם כל האלרגיות שלה — השתלט — התרופות יכולות אפילו להזיק יותר. רק האנרגיות המיוחדות שיש בה מסוגלות להרום עכשיו. אולי. בכל־אופן מה שבטוח, ירדנה, שזה לא מה שאתם חוששים כל־כך כולכם. שום קשר, הרופאים אומרים.

על־פי העיתונות הסתברה יותר ויותר סימפטומטיקה של מגפה. לעניין ההדבקה, הצביעו עבודותיהם האחרונות של צוותי חוקרים עליכך שניתן לאתר את הנגיף גם ברוק וברמעות. דיברו על מחוזות מסויימים, מבלי לנקוב בשמות, בהם עלה מאד אחוז נושאי הנגיפים.

למצורעי ימי־הביניים אסור היה לגעת בילדים ולא להעביר אליהם אף חפץ בו נגעו. אסור היה למצורע לענות בקול רם למי שפנה אליו כדי שנשיפתו לא תפגע בו. נאסר עליו לדבר בכלל אל בריא אם כיוון הרוח שבאותה שעה מופנה ממנו אל השומע. בנוסף, חוייב החולה בבגדים מיוחדים וכן בנשיאת פעמון על־מנת להזהיר מלהתקרב אליו.

ערפיליות מעיקה, מוזרה לעונת השנה, עמדה ברחובות העיר, נוספת צמיגיות לחה שהקשתה מאד על ראייתם של נהגים. אדם הרגיש, פיזית, לא טוב, בזמן האחרון. חושב שכדאי לו לנוח יותר — הסביר לירדנה בטון הקורקטי החדש שנהג בה. אולי יימנע לכמה זמן בכלל ממפגשים חברתיים. גם בגלל הילד שמספיק נפגע כבר. נפשית זאת־אומרת. וחוץ מזה, בנוסף לחברים חולים, יש לכל אחד עוד עניינים — התרתח תור־כרי. בלי סוף דאגות בארץ הזאת. וספציפית בנושא של גליה, מה אני יכול כבר לעשות?

אוסקר קוקושקה: "דוד מנגן לפני שאול" (הדפס אבן). מתוך תערוכת קוקושקה במוזיאון תל־אביב.

אם משרד הבריאות טרח לפרסם כללי זהירות. צריך להיזהר וזהו. ואם זה לא זה, כמו שהם אומרים, אז בטח טוב. ואת תתנהגי כראות עינייך, ירדנה. סה"כ כל אחד חופשי אצלנו ואחראי לעצמו, לא? ודובר או על אמצעים של הגיינה אישית שיש לנהוג לגבי הנגיף המדובר. לכאורה כמו בכל מקרה של מחלה מידבקת. תוך הדגשה מיוחדת על הימנעות משימוש במכונת־גילוח, מברשת־שיניים וכל מכשיר אחר שיש לו מגע עם דם ו/או הפרשות אחרות כשמדובר באנשים לא מוכרים או חשודים כנושאי נגיפים.

הכל היה נפתר — ירדנה ליורם בעקשנותה החוזרת — לו היית משכנע אותה למרות הכל לכמה ימים של בדיקות מרוכזות. מרפקיה של גליה היו מחוודדים מרזון. קפלי מכנסיה נפולים סביב מה שהיה פעם אגן ירכיים מעוגל למדי. ובכל אלה, הביטחון שבעיניה בתוך מעגלי הצוהב שבהיקפן. (אם־כי בביקורה האחרון אצלם נדמה היה לירדנה הבהק קצר של חרדה מעבר לקרומי הריחוק הירקרקים).

העיתונות הודיעה על התפשטות הנגיפים במידה שעשוייה להפוך תוך זמן קצר לקטלנית יותר ממלחמות, ניבאו מצב של חוסר־אונים רפואי. הוצעה אפשרות של מס־מחלה שיוטל על כל התושבים כדי למלא את קופות הביטוח שיתרוקנו בקרוב עקב הוצאות אישפוזם העתידיות של עשרות־אלפי חולים. דיברו על כתות דתיות חדשות שיקומו, מנזרים חילוניים: עומס תעבורתי גובר ממחוזות נגועים במיוחד. ברכבות. אווירונים. בעיקר ילדים.

המתירנות הזאת שבגילויי חיבה אצלנו — רטן אדם. החיבוקים בכל מפגש. מזה הכל. נשים עוזבות בתים וילדים. או זה מה שקורה. כל הסוטים. החיידקים. הכל קשור. את לא מבינה ירדנה? והאוכל שכיבדו אותנו שם תמיד. אפילו כשירדו כבר. איך היא חטפה את זה בכלל?

בימי־הביניים קשרו את הצרעת בהתלהבות מינית מוגברת.

וגם אם זה — זה, אדם. אז מה? ואיך יכולה היתה לחשוב בכלל על היסחפות אחרי אחד כזה? מה שרותי ידעה, מסתבר. עוד כשכולנו התפעלנו ממנו) אנחנו בני־אדם בסופו של דבר, לא? חברים. לא? אבל לא לגמרי מטומטמים. לפחות לא אני שימרחו אותי ככה — טרק את השפופרת הנתוקה מכבר. וגם לא פשוט למצוא בית־חולים שמוכן. אפילו רק לבדיקות אצל חולה עם רגישויות כמו שלה, תביני ירדנה. חוץ מזה, יש ממש שיפור בימים האחרונים. אפילו לפי רופא קופ"ח שריוותנו לו על המצב. הרבה יותר טוב — מנמיך יורם את מבטו מעבר לפומית הטלפון הדביקה אל עור לסתותיה המתוח של גליה שמעל לחניכיה הבולטים. בחייך ירדנה. לך הייתי אומר אם... נשבע לך שבנושא ההוא אני שקט לגמרי.

ההוראות לצוותי הרפואה המטפלים בחשודים היו חמורות מאד. כפפות. סינר. סימון מובלט של כל דגימות הדם או הפרשות אחרות. אחר־כך, בשקיות פלסטיק אטומות. במקרה של אישפוז בבית־חולים, בידוד מוחלט. מצאנו מקום, נירה. בואי נקצר כעת — צרידות מאומצת בקולו של יורם. תרדו מהעניין עכשיו. משמרות־חולים תופסי שלטים צעדו ליד ביתן המנכ"ל במשרד הבריאות שבעיר המחוז. הפקרות רפואית! — זעקו האותיות בארום נוזלי. לסלק את נושאי הנגיפים מכל מוסד ציבורי שהוא! הרחובות סביב בתי־החולים התרוקנו מהולכי רגל כמעט. מכוניות אטומות וזגוגיות חלפו במהירות. אמרו שבין מארגני המחאות היו גם רופאים בכירים.

בפינת־המדע ברדיו דווח על עלייה ניכרת באחוז הילדים המרטיבים מעבר לגילם בבתי־הילדים הקיבוציים. כותרות העיתונים היו צמיגות למגע והותירו זוהמה דביקה על אצבעות המעלעלים. מתוך מסכי הטלוויזיות צעדו לחדרי המגורים האכיבים נשות חומייני עטויות השחורים נושאות את שלטיהן המוגבהים.

ב־1346 הכריז ארוארד השלישי מלך אנגליה על סילוק כל המצורעים מאנגליה ומפרבריה על־ידי כל מי שירע או שמע עליהם, תוך חמישה־עשר יום. בספרד, במאה ה־19, דווח על אשה מצורעת שהוצאה מכפרה ומתה בשדה משום שבאזור מגוריה לא נמצא מנזר שהיה מוכן לקבל אותה לתוכו. באותו זמן גורשו מבית־אביהם בנו ובתו של התושב ה.ס. שנחשדו בהידבקות במחלה.

אני לא מבין. לא מבין. הרי אתם יודעים שזה לא — שפתי יורם השפולות מתחת למשקפיו המאויידות. במדרגות הבית המשותף הטילו את עצמם השכנים כמו לצלילה מאומצת לאורך הקומה שליד מישורת רידתם הריקה של השניים. סותמים בכף־ידם מפונה מסלים את פיהם ואפם באיפוק נשימה מתמשך ככל האפשר. בסופרמרקט המרוחק, בחן יורם במיומנות אפשרויות התחמקות ממכרים כלשהם. אחרי התייעצותו האחרונה עם עו"ד בקשר לתביעה על הוצאת דיבה, נחתמה לחלוטין בועת הבידוד כה הילך. לא חושב שיש פה Case — אריכות רצינית היתה בקולו של ההוא. מצטער לאכזב על־כל־פנים. תחושת החנק הפתאומית שנקשרה סביב גרונו, הזכירה ליורם התקף רחוק של קצרת נעורים קשה.

לקראת שובה הצפוי של גליה הביתה, ארגנה נירה איסוף כספים לקניית מערבל שיקל עליה לפחות בעבודות המטבח במצבה. ולא מעט התלבטה קודם עם ירדנה טלפונית עד שהחליטו מה באמת יעזור הכי. גם בקשר להוצאה הכספית, כמה כבר אפשר לדרוש היום מכל אחד, אפילו אם מדובר בחברים קרובים). המכשיר נרכש במפעל והגיע עם שליח ובלוויית זר פרחים גדול. אלא שלמרות כל אלה, לא ניתן היה להימנע מביקור נימוסין אחד לפחות. אין משמעות למוות בימינו. זה העיקר, לאז — לחשה גליה מעבר לדלת חדר־המיטות הפתוח אל מקבלי־פניה החפוזים שישבו רק לדקות מספר ובאופן חד־פעמי ממש. גם כדי שלא להטריד, על קצה הספה שבסלון מולה. רק המימד שסיפרתי לכם קובע. הד גלי מרור עוטף את קולה השקוף למרות חלונותיו הפתוחים לרווחה של החדר. ומגע נכון של קצות האצבעות. לא! לא צמאה בכלל — ניתורה נירה בקפיציות מבוהלת הצידה מידו של יורם שקרבה אליה את מגש הכוסות התוססות. נפיחות עפעפיה של גליה כיסתה במהירות על בקיעי עיניה שנסערו בבעתה. אדם מוכן היה להישבע על תולעי הנגיף שנראו לו נעות מתחת לעור לחייה. נוכרות בקשקשים הארומים שבקצות נחיריה האכולים. זה לא זה, אני אומר לכם — שפתי יורם המתחננות אל עיניהם שחומקות מנרדפות עיניו.

אצל חולה הצרעת הפך האף למעוכה. פיו נמתח בדרך־כלל משני צדדיו לכיוון האוזניים. העיניים הפכו למוזרות.

טבעות חיוורות הקיפו את צפרני אצבעותיהם של היושבים שנלחצו אל ריפוד הספה המתוססת. דופק רקותיהם רטט מתחת לעורם המתרקק. רחש הנגיפים מילא את תעלות אוזניהם המומות רחשי האוטובוסים שברחובות הריק הנגועים בבכי תינוקות הלילה שבכותרות העיתונים השחורות־דביקות. אדים ירקרקים תסוסי רקב החיידקים נהרו מנשימות החולה והציפו את נקבי נחיריהם הרגישים ללא שליטה. לא אפשרות בריחה. הכל בגלל המתירנות הזאת — אדם בשפתיו הקפוצות.

בימי־הביניים, קראתי, התיר החוק לקבור, בנסיבות מסויימות, אשה חולת צרעת בעודה בחיים. חוקית, היה דינה כדין מת, באותה תקופה, ממילא.

* אנציקלופדיה עברית, ערך: צרעת.

סמדר פלד

דיוקן האשה כמשוררת צעירה

רונית לי, חמישים שקל
ספריית הפועלים, 1986.

אדם כותב שיר בודד או שירים בודדים, ומחליט לפרסמם. תחילה בעיתון ולבסוף גם בצורת ספר. הוא חייב להצהיר הצהרה פואטית, שהרי אינו רוצה שכניסתו להיכל השירה תהיה נטולת חגיגיות. ואז — וכאן אנו עוברים למקרה פרטי, לרונית לי — נכתבות שורות כמו: „לכתוב שיר בלא לכתוב שיר / בלכתוב שיר / כשעות של בהיה / באהבה, באהבה, באהבה לכמה אנשים" (עמ' 40). בספר, העובר את סף השירה, ובו שירים בעלי יופי רב, רק חוסר ניסיון או חוסר ביקורת עצמית יכולים להביא נאום פואטי, כזה המופיע בראש הרשימה, להיכלל בו. אומנם תחילתו של שיר זה יפה: „לכתוב שיר במורד הרחוב, במיקל וצבי מחובקים רוים ורות הסטרית יד שלהם תלויה על כלימה", וגם ההמשך — „לכתוב שיר בעפר אהובתי רכה השיער סורגת לי אפרה, מוצצת את הקפי לעיני כל הבחורים בסרט מידה נשלף מתוכה כמו נחש". אולם הנאום הפואטי מקלקל את השורה.

עם זאת, מעבר לשיר זה המאזן הוא בהחלט לשיבחה של המשוררת הצעירה. שירתה בספר נעה בין גוף שירי מוצק בעל ייחוד מקוריות ואיכות ובין תפלויות שידיות. תנועה, הבולטת בעמודים 11 ו־12 של הספר. למשל, בראשון אנו מוצאים שיר העונה לשם „אנדרטה", שאינו אלא שיר עמים סתמי, שאינך יורד לסיבה בשלה הוכנס לספר. ובשני, ומיד לאחריו, שיר, שגם אם אינו מהמורכבים בשירי הספר, יש בו אותנטיות רבה:

„הוא אמר לי שאני עורב קטן
גם אמר לי שאני צרצור
זה נכון שאני צרצור.
אבל אינני העורב שפוגשים בבקר —
בשש ליד הים
מנקר גווית חתול
ועולה לצרח מעל אנטנות של חשמל".

אפשר להביא כאן דוגמאות למכביר לשירים שיש בהם יופי ובשלות וגם לשירים שאינם אלא כוסר גמור, או אפילו פאראפרזה לא מוצלחת לשירים של אחרים. ל„בובה הממוכנת" של רביקוביץ'; בסיומו של השיר „מרכרכת עד לעצמות". או לשיר הפתיחה של הספר השלישי של רביקוביץ', בשיר „חלל ענבל". אולם, אלה אינם מאפילים על האותנטיות הרבה שהספר מלא בה. אותנטיות, שהיא מה שאנו מבקשים בשירה בכלל ובשירה חדשה בפרט, תגלית בשורות כגון: „פעם היה בחור סטיל גונזו. רב בריה וכל מיני / עכשיו יש ממול ים מחכה רוחשת כסף / וזרזירים צורחים ממעל ומסוק עובר / ומסוק בא, יום הולדת השנה לשחרור / לבנון ממחבליה. זה כמובן לא מוריק / אבל המדבר הוא טיפוס שמסתכל על החצי / המלא של הכוס ולא על חציה הריקה".

איך אומרת הפרסומת? גם אותנטית — וגם פוליטית. בעולם השירה הישראלית הצעירה של היום, שכבר הרבה זמן לא ניכר בו קו צלול ובולט, שיכול להיות תשובת נגד למהפיכה שעשו. זך וחבריו בתחילת שנות ה־60, ושפותחה תוך הוספה של מוטאציות מעניינות (וולך, הורוביץ) ע"י דורו של ויזלטיר — יש היום הרבה עמימות. קולות חדשים רבים יכולים לסמן את תחילת הפריצה מאותה עמימות. פריצה שאפשר לתת בה סימנים: יותר מטאפוריקה; חזרה אל העולם, אל המיסטיקה ואל האלוהים; לגיטימציה לחומרים חרשים, ולצירם. כמובן, עדיין מתקיימים זרמים, החותרים למינימליזציה של הלשון. אבל קשה לזהות עדיין בשירה קולות ברורים, שיכולים להנהיג את המהפיכה השירית, שעל פי כללי תורת הספרות ותחושות הקוראים וכותבי השירה צריכה היתה להתפתח אחרי השתחקותם של המודלים השיריים, שהביאו אל השירה העברית יוצרי דור המדינה המרכזיים (זך, אבידן, רביקוביץ, ועמיחי), ממשיכיהם ואפיגוניהם. לשם כך אנו זקוקים למודל חדש ברור, חזק ומובן, ומשהו. ממנו אפשר למצוא בספרה של רונית לי, וגם בספריהם של עוד כמה ממשוררינו הצעירים. אולם, יש לזכור, כי כדי לבלוט או להצליח צריך יותר מאשר להכניס אלמנטים חדשים, כפופאיזמים נוסח סומק ומצעיזומים נוסח בז'ראנו למודל השירה הקיים.

ייתכן, שבספר שלפנינו יש משהו מגיבושו ההתחלתי של מודל חדש, אך יש לסנן ולזכו ממש כמו שסינן ווזיכך את עצמו בין 1955, מועד פרסום סיפרו הראשון, „שירים ראשונים", לבין 1960, מועד יציאתו לאור של סיפרו השני „שירים שונים" ספר, שיצא בהוצאתו הפרטית של המשורר והגיע אל החנויות לא לפני שישב — כך מספרות הבריות — בצורת 1000 עותקים בבית המשורר במשך שנה שלמה.

זיכוך מעין זה יכול להצמיח לנו שירה חדשה. הרבה אנשים יכולים לעשות כן, וביניהם רונית לי, כשירים כמו „מות לפני שלוש עשרה שנה", המכילים שורות כמו „כאשר ערוותי נפוחה לה וחלקה לה / ואני זקוקה לחום / אני יודעת שאיש לא יוכל לחמם אותי", שורות, העושות שימוש נפלא בשרה הסימלי של הלשון הפורנוגראפית. וכל זאת, כאמור, רק אם תסוננה שורות כמו: „להרגיש אשה, זאת אצלך בקשתי / להרגיש אשה אצל צייר או שומר / יערות שרידי ויפה תואר", המופיעות רק שני עמודים מאוחר יותר.

ומה שנראה כמו התנפלות על משוררת מתחילה והלבשת מערכת ציפיות לא־ענייניות על שירתה, הוא פשוט ניסיון לעריכת אנאליזה של השירה העברית הצעירה, באמצעות ספר שירים כשרוני — וממורי. והלא רק לשם כך יש טעם לכתוב ביקורת, הלא כן?

מיכאל לוין

חידת מוות רחוק

צבי לוז: נפשו בכפו
הקיבוץ המאוחד, 1986

זוהי דרמה מינורית המתרחשת סביב רמותו של צעיר שעזב את בית הוריו ברוסיה ומצטרף לקבוצת המייסדים של קיבוץ בעמק הירדן. הצעיר שהה עם חבריו שישה חרשים בלבד ולאחר מכן שם קץ לחייו.

קורות חייו וסיבת התאבדותו אינן ידועות. הפרטים אודותיו מעטים ורק תכניות פיתוח בקיבוץ המחייבות את הזזת קברו ממקומו — לאחר עשרות שנים — מעוררות את הסקרנות בפרשת חייו של הצעיר התמהוני. מספר חברים, מהם בנים ונכדים של מייסרי הקיבוץ, מתכנסים כדי לחקור את פרשת חייו ומותו של שאול נתנזון, שירה בעצמו ברובה היחיד שהיה בקבוצה.

במסגרת מסע החיפושים בעברו של נתנזון אנו מתוודעים לאורח חייהם של „דור הנפילים", מקימי הקיבוץ: צעירים שעלו מרוסיה והושפעו מהרעיונות הראדיקליים שהלהיבו את בני דורם בתחילת המאה. בקבוצה הקטנה של המייסדים — סוציאליסטים, אנרכיסט, טיבעוני, וכולם מאמינים שיוכלו ליישם את רעיונותיהם האוניברסאליים על ידי הקמת חברה שיוויונית בארץ־ישראל. צבי לוז מנסה לתת לדור המקימים מימד אנושי מבלי לפגוע בגודל פועלם.

במהלך חיפוש אחרי אישיותו של נתנזון אנו מתוודעים לקבוצה קטנה של צעירים שהתמכרותם לרעיון הגדול, עקשנותם חסרת־הפשרות ועמידתם בכל תחלואי התקופה, אינן משחררות אותם מהחולשות האנושיות כמו קנאה, תאווה לסמכות ושנאה.

החיטוט בעברו של נתנזון הופך לטיפול קבוצתי של החברים הגוברים בפרשת חייו הסתומה. העובדות שעליהן מתבססים החברים מועטות: שאול נתנזון, יליד רוסיה, כבן עשרים, הגיע למשק והתקבל בשמחה על ידי קבוצת המייסדים הקטנה. הוא התלהב מן העבודה אך לאחר תקופה קצרה החל מתבודד ולאחר חודשים מספר התאבד.

סיפור חייו הופך למעין „ראשומון", כשכל משתתף יוצק את פחדיו, אכזבותיו והשקפת־עולמו לתוך רמותו של הצעיר שמת לפני עשרות שנים. יאיר סגל — בנם של שניים ממייסרי הקיבוץ, אב ששכל את בנו בפעולה צבאית, נאחז ברעיונות שהנחו את הוריו וגורס כי נתנזון התאבד בשל אהבה נכזבת. שרית — דור שלישי במשק, חברתו של הבן של יאיר סגל שנהרג, גורסת שהתאבדותו של נתנזון נבעה מאכזבתו מהציונות. היא מזדהה עם היאוש שלו ורואה את נפילתם של בני־דורה במערכות ישראל כהמשך ישיר להתאבדותו של נתנזון.

הגירסאות להתאבדותו שונות ומגוונות: אכזבה מהטבע האנושי, חוסר יכולת להתמודד עם איום המוות, טירוף, בריחה ממציאות מאיימת וחולשה גופנית שאינה מאפשרת לו למלא את ייעודו... הבדלי התפיסות בין החברים על תעלומת מותו של נתנזון נובעים מהחוויות האישיות והטרגדיה בהווה המהוות את הבסיס לפרשנות העבר.

הספר מהווה נסיון ראשוני לגעת באחד המיתוסים הגדולים של ההיסטוריה הארץ־ישראלית: חלקו הרב של הקיבוץ בהיסטוריה הישראלית, הציפיות הגדולות, ההתרופפות הרעיונית, התרחקותו ממוקדי ההכרעה, הייאוש האישי של רבים מצעידיו — כל אלו יהוו עוד מקורות לא־נרלים לדראמות מרתקות.

חלון ראווה

גלגולי גורל בברזיל

ז'ורז' אמאדו: „מותו ומותו של קינקאס־שואג־מים".
מפורטוגלית: מרים טבעון;
איורים: פלוריאנו טושירה
ז'ורז' אמאדו: „ארץ החמס".
מפורטוגלית: מרים טבעון;
איורים: קלוביס גראסיאנו
הוצאת זמורה־ביתן, 1986

באחד הספרים היפים והמעניינים ביותר של המספר הבראזילאי הנודע ז'ורז' אמאדו, „דונה פלור ושני בעליה", מסופר על אשה צעירה הנשואה לוארינוי, הולל ורודף נשים ותענוגות, הגורם לה אכזבות רבות, אך גם מעניק לה אהבה לוהטת. אותו ואדיניו מת לפתע, כעיצומו של קרנבל עליז וסואן. כעבור זמן נישאת דונה פלור בשניה, הפעם לרוקח מכובד ומיושב־בדעתו. אך הנה מעשה־שטן: ואדיניו כמו קם מן המתים וכחי הוא מופיע בעולמה החדש של אשת־חיקו. הוא מדריך את מנוחתה, מעורר את יצריה, מתנה עמה אהבים ואינו מרפה מאחיזתו בה.

בספר אחר של אמאדו, „מותו ומותו של קינקאס־שואג־מים", שנכתב לפני „דונה פלור", בסוף שנות ה־50, וראה אור עתה בתרגום עברי, מופיעה רמותו של גיבור בשם קינקאס, שהוא למעשה גוויה מתה, גילגולו השני או השלישי של פקיד ממשלתי מכובד, בעל משפחה ובעל נוהגים בורגניים למופת. וכנגד הרמות הראשונה הזו בגילגולו כקינקאס הוא אחר היחפנים הבולטים בבאהייה, מחוז־מולדתו של המספר, שאינו נלאה לתארו שוב ושוב. דמות זו של קינקאס, שטוף־ההוללות בחברתם של פוחזים כמוהו, מתייחסת אל קורמתה כמו שואדיניו מתייחס אל בעלה השני של אשתו, הרוקח הרציני ובעל־המעמד, כ„דונה פלור ושני בעליה".

התערובת של מציאות וחלום, של הריאלי והפאנטאסטי, אופינית מאד לעולמו של ז'ורז' אמאדו. גם סיפור כמו „מותו ומותו של קינקאס־שואג־המים" ממחיש לנו בטבעיות מקסימה, כי הפולחן האפרו־בראזילי חי וקיים בבראזיל העכשווית, אינו מאבד את מקומו ואת מעמדו בהוויה רבת־הפנים של העם הבראזילי. החיים המודרניים לא מחקו את אמונות־העבר, את הנהייה אחר המופלא — והפיכתו לאפשרי בזכות הדמיון והאמונה התמימה. החוט המרכזי של הסיפור מלווה בהומור עממי הצומח בארץ־האגדות־והזמר באהייה, בעסיסיות של טיפוסים, מעשים ודיבורים, ברוחן של מעשיות.

ספר אחר של אמאדו, „ארץ החמס", אשר הופיע עכשיו בתרגום עברי חדש והמצטרף אל שורת רומאנים אחרים שלו שראו כבר אור בעברית מחזיר אותנו אל התקופה הראשונה בכתיבתו של הסופר, שאפשר אולי לכנותה בשם „התקופה המהפכנית". היו שנים בהן ז'ורז' אמאדו נרדף בארצו בשל רעותיו הפוליטיות ופעילותו הקומוניסטית וחי חיי גולה פוליטי, בין היתר בגוש המזרחי. „ארץ החמס", שנכתב ופורסם ב־1942 במונטוידיאו, אורוגוואי, כתוב בסגנון המזכיר מאד את הריאליזם הסוציאליסטי המגמתי והמחלק אנשים ומציאות לשחור ולבן, לשלילה וחיוב. הספר מוקדש ל"ד. שוסטאקוביץ, מלחין וחייל בלנינגראד" — וגם הקדשה זו מעידה במשהו על רוח הימים ההם. „ארץ החמס" היא ארץ הקקאו בבראזיל, שבה שולטים ארונים אכזריים. הללו הם בעלי מטעי הקקאו ההופכים את יערותיה ואדמתה של בראזיל לנחלתם הפרטית, בה הם משליטים אי־צדק וניצול. העובדים במטעי הקקאו הם כעבדים מימים עברו, העושים הכל כדי להחזיק מעמד בעמק־הכבא, שלתוכו הושלכו, והמספר מבקש לחשוף את האנושיות בהוויה קודרת זו, שהמחבר הכיר מקרוב בימי נעוריו.

האיש שלנו בביירות

יגאל לב: „הסוכן".
בית הוצאה כתר, 1986

„הגבר שבפג'ו 305 המתין בה בדממה. חלונות הזכוכית של המכונית היו מוגפים. המזגן פעל בה. איש לא ראה אותו, כי מבחוץ היו החלונות מראות ושיקפו עליהם את העצים. את עגלת הפלטפורמה ומכל הריסוס שעליה ואת חומר הריסוס הצהוב המטפטף ונקווה לשלולית צהובה בגומת אחד העצים. יעקב גורן עצר את הטרקטור בקצה השביל. משך בידית להדמים את פעולת מנוע הריסוס. כיבה את הטרקטור. שקט מוזר עמד באוויר. פתאום שמע את ציוץ הציפורים. קולות רחוקים העולים מהקיבוץ..."

במלים אלה פותח ספרו החדש של יגאל לב „הסוכן", המגולל פרשה בדיונית של סוכן ישראלי, אשר ישב שמונה־עשרה שנים בלבנון והיה שם „האיש שלנו בביירות". כאשר פורצת מלחמת לבנון ויש סכנה שזהותו תחשף מוחזר האיש לארץ על סיפונה של יאכטה היוצאת מנמל ביירות לעבר ספינת חיל־הים הישראלי. הוא אינו חוזר לארץ לבדו, אלא בלווית אשתו הערביה ושני ילדיהם. ברור שמצב משפחתי זה יוצר בעיות בקליטתו כאן שעה שהוא מנסה לבנות את חייו מחדש בקיבוץ בגליל.

יגאל לב הוא עתונאי, שכתב ופירסם ספרים המנסים להתמודד בדרך, שיש בה הרבה מן הכתיבה העתונאית־הרפורטז'ית, במצבים אקטואליים הלקוחים לרוב ממציאות־חיינו: „עירום מתחת לגלימה", „באלוהים, אמא, אני שונא את מלחמה", „המלחמה אוהבת גברים צעירים", „עין ההוריקן", „סקופ".

מותחן צרפתי

פאטריק קובן: „לורה בראמס".
מצרפתית: אביטל ענבר;
מועדון קוראי מעריב, 1986

ספרי־המתח האנגלו־סקסיים קנו להם שוק גדול בעולם וגם אצלנו. הם זוכים לתרגומים ולקהל־קוראים רחב. לעומתם, מותחנים צרפתיים כמעט שאינם מוכרים לקורא העברי.

חידוש מרענן בתחום זה הוא הספר „לורה בראמס" מאת פאטריק קובן, שבעלילתו משמשים בערבוביה אלמנטים שונים כגילגול־נשמות, הווה ועבר קדום, מציאות ריאלית ותופעות רמיוניות, השיגה שבנורמאלי ופראפסיכולוגיה. מוזכר בו גם עניין ההתקדמות שהושגה בחקרת נפש־האדם, במיוחד אותו לא־מודע המצוי בנו והמהווה מעין גשר בין המודע לבין האגדות השונות העוסקות בחיים שלאחר המוות („כל אדם מתגלם מחדש ומתגלגל בכל היותר באותו חלק שבו, שהוא בעת ובעונה אחת העשיר ביותר והעמוק ביותר") — וגם נפרש בו סיפור מותח, הבנוי על יסודות עלילתיים שיש בהם כדי לעורר עניין.

בעיקרו זהו סיפורם של גבר ואשה, המקרה של מישל בלאוייה ולורה בראמס. הוא סופר פקחי־עינים, הנתון למלאכתו ולעולם הריאלי המתואר בספריו. היא הולנדית צעירה ויפה, אשר לא רק מאמינה בגילגול־נשמות, אלא גם מחדירה אותו במלוא משקלו לחייהם המשותפים. היא כמו מנסה להחזיר את שניהם וגבר נוסף אלפי שנים אחורה, אל הוויה קודמת שלהם, קרומה, במצרים העתיקה.

„לורה בראמס" כתוב במיומנות. לעתים נדמה כי המחבר מצליח להפוך תנועה של בועות־סבון ובאלונים לחזיון סיפורי בעל צבעים משתנים.

מ. אבי־שלמה

ספריות

עמדה פוליטית

בימים אלה ראה אור הספר הראשון בהוצאת ספריית „עמדה" — „המיתולוגיות של הימין", מאת יעקב שביט, שעוד בטרם הגיע למדפי חנויות הספרים, כבר עורר קצהו של פולמוס בעיתונות.

ספריית „עמדה", הוצאת ספרים חדשה ברוח ערכי תנועת־העבודה, היא מפעל משותף ל„בית־ברל" ול„מכון משה שרת". היוזמים העיקריים של הקמת הספרייה הם ארבעה — ח"כ אהרון הראל, יחיאל לקט — יו"ר הנהלת „עמדה", פרופ' שלמה בן־עמי ונתן רענן (עורך מגוון לשעבר), שהוא עורך הספרייה.

נתן רענן מספר כי הרקע להקמת הוצאת ספרים תנועתית ברוח הסוציאליזם הדמוקרטי נוספת לצד הקיימות (ספריית־פועלים, עם־עובד, הקיבוץ המאוחד), היה אי־נחת מהמצב הקיים בשטח המו"לות התנועתית, שברחה מהתמודדות עם השאלות העומדות בפני החברה הישראלית והיא מתמקדת יותר ויותר בתחום הספרות היפה. רענן: „כשהוצאות אלו כן מוציאות ספרים חשובים הנוגעים לבעיות ערכיות ואקטואליה, הן מוציאות דיסרטציות, שלאף אחד אין עניין לפתוח אותן. לתנועת העבודה עצמה לא הייתה הוצאת־ספרים עד היום, שתוכל להוציא לאור ספרים ברוח ערכי תנועת־העבודה. ערכים אלה הלכו ונשחקו עד כי, על רקע תוצאות הבחירות האחרונות וממשלת האחדות הלאומית, מיטשטשים ההבדלים האידיאולוגיים. את ההבדלים האלה אנחנו מנסים לחדד."

שם ההוצאה אינו סתמי — הכוונה היא לנקוט עמדה. הספרייה תפעל בשתי סדרות: „סידרת אקדמיה" ו„סידרת אקטואליה". בכל אחת מהן ייצאו לפחות 6 ספרים בשנה, מבטיח רענן. מערכת „סידרת אקדמיה" מורכבת מאנשי אוניברסיטה כפרופ' עמוס פונקשטיין, פרופ' יוסף גורני, פרופ' גבי כהן ופרופ' שלמה בן־עמי. רענן מודה שהכוונה היא לתת קרדיט אקדמי לספרי „אקדמיה". „סידרת „אקדמיה" תעמוד בתנאים אקדמיים. ספר שייצא בסידרה יעמוד בכל מבחן מבחינה מדעית. לא נוציא דוקטורטים — נוציא את ה־250 עמוד המעניינים מתוך המחקר הרחב".

ב„סידרת אקטואליה" עומדים על הפרק ספריהם של פנחס ענברי (אש"ף מול הציונות) ואסתר אלכסנדר (כלכלה שוויונית בישראל — ספר המתכוון להציג אנטי־תיזה כלכלית למדיניות הנהוגה כיום).

נתן רענן שונא את השימוש במלה „מטעם" ומבקש להדגיש, שזו איננה הוצאת־ספרים מטעם מפלגת־העבודה או מנהיגיה, אלא יוזמה של אנשים שהתחנכו על ערכי תנועת־העבודה, וחשוב להם שאלה לא ילכו לאיבוד. לנוכח הטשטוש והישחקות הערכים בתוך המפלגה, אומר רענן, מבקשת „עמדה" ליצור רנסאנס אידיאולוגי במפלגת העבודה עצמה.

מטרה אחרת של „עמדה" היא ליצור פולמוס עם היריב האידיאולוגי. על השאלה מדוע דווקא ספרים ולא כתב־עת כמו „מגוון", למשל, משיב רענן: „בכתב עת קשה להקיף בעיה באופן כוללני עם הצגת נתונים ועובדות ומספרים. אין לנו כוונה להוציא קובצי־מאמרים, אלא להציג תיזה בצורה מדעית ומקפת ולהעמיד אותה לוויכוח ציבורי. לכן, יימצאו הספרים על מדפי חנויות־ספרים ככל ספר אחר, ולכן הדגש הוא על פורמאט־כיס אסתטי ועל הצגה קריאה ומושכת של הדברים." אין הוא משלה את עצמו שספרי „עמדה" יגיעו אל ציבור הפועלים, שאותם היה רוצה לנער מעט. הוא רוצה להגיע לפחות לשכבת מעצבי המדיניות: „להגיע למנהלי „כור", לפתות, אם לא לעובדים עצמם".

„עמדה" תתמקד בבעיות פנים — איזו דמות אנחנו רוצים שתהיה לחברה הישראלית — ופחות בקונפליקט הבינלאומי. לספרייה אין כוונות להפיק רווחים אלא רק לכסות את ההוצאות. בשלב זה הספרים יוצעו למכירה חפשית. אחר כך, אם יהיה ביקוש, יבואו גם מנויים. רענן מדגיש שספרי ההוצאה יהיו זולים, יחסית לספרים דומים באיכותם. מחיר ספרו של יעקב שביט „המיתולוגיות של הימין", למשל, שכבר ניתן להשיגו בחנויות הספרים, הוא 13.5 ש"ח.

רונית מורגנשטרן

קולנוע

חסרי מצפון

דני ורט

„חטיפה נעימה" בקולנוע „רב־חן", תל־אביב

דני דה־ויטו ואניטה מוריס — גירסה מודרנית לאו. הנרי

שלישיית יוצרי הקולנוע, האחים דויד וג'רי צוקר וג'ים אברהמס, הם תופעה יחודית בקולנוע, שידע עד כה צמדי במאים שעבדו בקביעות, אבל דומה שלא ידע עדיין שלישייה בלתי נפרדת כזו. הללו עובדים בצוותא עוד מראשית שנות השבעים, מאז נפגשו בקאמפוס והציגו אסופת מערכונים סאטיריים בשם „התיאטרון המטוגן של קנטקי". הצגה זו שימשה בסיס לסרטם הראשון, שהיה גם הוא סידרת מערכונים מטורפים. את ההומור האבסורדי של מערכוניהם המשיכו בסרטיהם המצליחים „טיסה נעימה" ו„סודי ביותר".

ההומור הצוקרי־אברהמסי נוטל סיטואציה כמו אסון טיסה או נסיעתו של זמר פופ אמריקני למזרח־גרמניה ומפתח ממנה אסוציאציות פרועות לכל הכיוונים, כשהפואנטות הקומיות הולכות אל האבסורד המוחלט. הצוקרים עם אברהמס העניקו פירוש חזותי לניבים ולצירופי לשון, וסרטיהם התנהלו במסלול חסר הגיון. קשה לומר שהיתה אצלם מקוריות בלתי צפויה או שהצעידו את הקומדיה הקולנועית צעד משמעותי. אבל היתה רעננות רבה בסרטים רוויי הבדיחות. בסרטם השלישי, „סודי ביותר", ניכרה כבר עייפות מסויימת לעומת שני קודמיו. אולי זו הסיבה שאברהמס והאחים צוקר החליטו לנטוש הפעם את סוג הקומדיה הקודם והעדיפו קומדיה פשוטה יותר, בעלת מבנה עלילתי הגיוני פחות או יותר. הפעם לא השתתפו בכתיבת התסריט והשתמשו באחד מן המוכן, תסריטו של דייל לאונר, שעל־פי עדותו נכתבה גירסתו הראשונה לפני שש שנים.

„אנשים חסרי מצפון" קרוי הסרט במקור. השם כאן הוא הברקה של מפיצי הסרט בארץ. „חטיפה נעימה" כתזכורת לסרטם הקודם של יוצרי הסרט.

על־פי עלילת הסרט דומה שמדובר בווריאציה מודרנית על סיפורו של או. הנרי, „כופר נפש של הצ'יף הארום". באותו סיפור חוטף צמד גאנגסטרים נער פרוע שהופך את חייהם לגיהנום עלי אדמות (והסיפור הוסרט בידי הווארד הוקס במסגרת סרט האפיזודות „סיפורי או. הנרי"). התסריטאי לאונר מכחיש השפעות של או. הנרי, לפחות לא במודע. ההשראה, לטענתו, היתה חטיפתה של פאטי הרסט.

עלילת הסרט עוסקת בסם סטון (דני דה־ויטו), מולטי מיליונר שהתעשר מייצור בגדי נשים. הוא מתעב את רעייתו ברברה (בט מידלר), הוא נשא אותה בגלל כספה, אבל אביה הגוסס לא מת כפי שקיווה. הוא רק נעשה זקן וחולה יותר. כשנמאס לו לחכות הוא נאלץ להתעשר בכוחות עצמו. עתה הוא מתכנן לחסל את אישתו במיני מיתות משונות ולשאת לאשה את קרול פילגשו (אניטה מוריס). תכנוני הרצח מעוררים אצלו הנאה מרובה ומשלהבים את יצריו.

דה־ויטו זוכה לסיוע ממקור לא צפוי. אשתו נחטפת והוא מקבל דרישה לתשלום כופר־נפש. החוטפים מזהירים אותו שלא יתקשר למשטרה ושלא יפרסם את עניין החטיפה, אחרת האשה תחוסל. סם לא מחכה ומזמין מיד את השוטרים ואת כל אמצעי התקשורת האפשריים.

ברברה נחטפה בידי צמד לא יוצלחים, קן וסנדי (ג'אדג' ריינהולד והלן סלייטר); שביקשו לנקום בתעשיין הבגדים שהתעשר באמצעות רעיון ליצור חצאיות־מיני שגנב מסנדי. סם לא מתכונן לשלם והחוטפים נאלצים בכל פעם להוריד את המחיר. העלילה הולכת ומסתאבכת. הפילגש, שרוצה לנצל את סם, שולחת את מאהבה הצעיר לצלם את סם בשעת בילוי עם נערה, כדי שתוכל לסחוט אותו. אותו אוויל מצלם במקום את מפקח המשטרה בשעת משגל במכוניתו. קלטת הווידאו המצולמת נשלחת הישר לאותו מפקח שגלן.

דויד וג'רי צוקר וג'ים אברהמס נכנסו לתחום הקומדיה התיקנית בצליעה. יש רגעים מצחיקים בסרט אבל הסך הכל פושר, נמשך מרי וחסר את האנרכיה הסהרורית של סרטיהם הקודמים. מי שגונב את ההצגה ויוצא בעצם עם כל הקופה הוא הקומיקאי דני דה־ויטו, שהפעם ניתן לו כר פעולה להפגין את מלוא כישוריו.

דה־ויטו, שהתפרסם כבעל תחנת המוניות המרושע בסידרת הטלוויזיה החביבה „מונית". עשה תפקידי משנה פחות מוצלחים ב„בעקבות האוצר הרומנטי" וב„בעקבות אוצר הנילוס" (הוא הופיע קודם בסרטים נוספים, כמו „קן הקוקיה", אבל משם הוא זכור פחות). כאן הוא מפגין את מלוא יכולתו הקומית. תכנון הרצח והשמיעה על חטיפת רעייתו הם פניני הסרט הזה. הוא מאפיל על בט מידלר למרות שגם לה קטעים משעשעים פה ושם, כחבילה הבועטת, שורטת ומקללת כשחוטפים אותה, וכשהיא נכנסת במהלך שבייה למשטר דיאטה ושיפור כושרה הגופני.

בסרט משובצות גם הברקות מילוליות אחדות ומעט וולגריות, אבל כאמור, הוא רחוק מההנאה של „טיסה נעימה". הברקה ראויה לציון היא עיצוב ביתם של בני הזוג סטון, חווילה רחבת ידיים מרוהטת בריהוט מודרני, שאינו אלא וריאציה וולגרית סרת־טעם על מגמות עכשוויות בעיצוב, ועל כך ראוי מעצב הסרט רונלד וודראף לטפיחה על השכם.

■

תערוכות

דורית קדר

צלילים של צבע

נפתלי גולומב ולילי עזר בבית יד־לבנים בפתח־תקווה, בורים כרמל באגודה לקידום אמנות הצילום בתל־אביב

בבית יד־לבנים בפתח־תקווה מוצגות שתי תערוכות. האחת — הגדולה ביניהן — היא של נפתלי גולומב, והשניה של לילי עזר.

גולומב יוצר מערך מקביל בין צלילים מוסיקליים, על החוקיות שבהם, לבין שפת הציור. בכך הוא בעצם עוקב אחר רעיון שנחשב כבר לקלסי ומאמץ את התאוריה של קנדינסקי.

תאוריה זו עשוייה להחשב כעמוד התווך בהבנת האמנות המודרנית. היא רוצה לנתק את האמנות הפלסטית מהישענותה על היש בעולם החיצוני ולהפכה לישות אוטונומית המתקיימת בזכות עצמה. כמו שהמוסיקה — טען קנדינסקי — מטיבה היא מופשטת ואינה נזקקת להתייחסות כלשהי לעולם החיצוני, כך גם האמנות. היא חייבת להיעשות באמצעות שפתה היא, וחשפה היא צבע, קו, רגש, קומפוזיציה וכו'. ועם זאת הבין קנדינסקי שכמו שלמוסיקה שפת צלילים האופיינית אך ורק לה, כך גם לאמנות הפלסטית יש שפה שהיא בלעדית אך ורק לה, ועל כן לא ערך מקבילות צורניות.

גולומב, כאמור, שאב את ההקבלה למוסיקה ממסורת העבר, אבל כביכול צעד קדימה. הוא בונה סולם של צלילים־צבעים, ערך צורניים לשפת התווים המוסיקלית. הוא גם מתבסס על יצירות מוסיקליות ומעניק מעין מצע של סימוכין ליצירה הפלסטית.

כעקרון אולי עשוי היה דבר זה לעניין שפת מחשבים, אבל באמנות הפלסטית עצמה „חוטא" גולומב דווקא בגלל שעבודה של זו לחוקיות של שפת המוסיקה — השונה ממנה לחלוטין. האחת נקלטת באמצעות חוש הראייה, והשניה נקלטת באמצעות חוש השמיעה. וכמו שעיוור מלידה לא יוכל לעולם להתענג על „צליל" הצבע, כך גם החירש לא יוכל להנות מצלילים של ממש.

השפות נפרדות, הנסיון לגשר ולקיים סימוכין הוא מאולץ, ועל השטח אינו מעניין. כדאי שוב לחזור לקנדינסקי שהגה את ההקבלה אך ורק כדי להבהיר שגם המוסיקה וגם האמנות הפלסטית חייבות להיוותר אוטונומיות. בשטח עצמו לא היה שני לו בהבנת רזי הצבע על תנועתו, על המגוון שבו ועל יתר „מעלליו". עובדה היא שגולומב, ביצירות המשעברות, מאזכר יתר על המידה אמנות אמריקנית משנות ה־60. ודווקא כאשר הוא משתחרר מהאילוץ שכפה על עצמו — ראה את סדרת הציורים החופשיים שנעשו בהשראה מוסיקלית — הרי הוא באמת במיטבו. במקרים אלו נעשו העבודות בהשראה מוסיקלית מבלי להשתמש בשווי ערך או סימוכין ישירים, ועל כן התוצאות אכן „מוסיקליות".

בורים כרמל — רגש, יופי, עין טובה

השראה ממוסיקה, מגוף, מתכנים כלשהם, מחוויות וכל חומר המצוי בעולם הזה — היא לגיטימית ורצויה, ואולי אי־אפשר ליצור בלעדיה, אבל, כאמור, קשירת קשר בל יינתק בין תחום אחד למשנהו אפילו לא מוליד צאצאים בתחום המדע. בכל מקום, ובמיוחד באמנות, יש צורך במתן חבל־דמיון ארוך וחופש מוחלט לגלות, להמציא וליזום. והראיה — בציורים החופשיים. כדאי שגולומב ילך בעקבות אלו.

* * *

לילי עזר מציגה מופשט נפלא שסוחף את הצופה יותר ויותר פנימה. זהו מופשט משונה, מפריע במידת־מה, בוטה, צבעיו חזקים, מעורבים, תוקפים. יש כאן מעין אנדרלמוסיה שמדי פעם ניתן לחוש בה אזכורים מעורפלים של המציאות. אבל זו מציאות ראשונית, תוהו ובוהו שלפני הבריאה, שבו כל המהויות מתערבבות, מעין גרעין כולל כל המאיים בהתפוצצות. ואמנם, ההתפוצצויות הללו מתרחשות. יש איפיונים גאומטריים בד בבד עם כתמים לא מאורגנים סוערים ומשלהבים. מתקיימת כאן מעין אנרגיה המפעפעת מתחת למצע הבד וכאילו מפעילה את מערבולות הצבע.

כנראה שהדברים לא באו בקלות יתר וניתן לראות זאת בעבודות הראשונות המוצגות בפתח האולם. כאן יש התחמות בין כתם צבע לרעהו, אין זרימה קולחת ויש יותר היסוסים ומאמץ.

כדאי לבקר במוזיאון בשביל הנסיון של התערוכה הראשונה והמטען הפסיכולוגי המוצא פורקן בתערוכה השניה.

* * *

תערוכה נוספת מומלצת היא זו של הצלם בורים כרמל באגודה לקידום אמנות הצילום ברחוב אסתר המלכה. הנושא הוא עצים. והאמנות היא בעיני המצלם „הרואה" במפגשיו עם העצים שלו חיות פרהיסטוריות שמזמן נכחדו, אלילות פריון בשלות ועסיסיות או אלילות שכאילו נלקחו מתרבות מיקני העתיקה.

יש עצי עיר שמשקיפים מעט מהצד על המראות הבנויים ועצי טבע משוחררים. יש שתומכים בצנעה כמצבות של בית קברות, גופם רכון, צמרתם מדוללת. יש יהירים נאור וראשם מתנשא ונוגע בעננים, ואחרים שהבזקי אור מלאכותי — מעשי ידי האמן — נותן להם את הנופך הסמלי יותר. עץ כעץ חיים מיתולוגי ששורשיו יונקים מלשד האדמה, גזעו מתנשא בין אדמה לשמיים ופסגתו נוהה לרקיעים שמעבר. עוד יש השולחים ידיים שרופות ומבקשות, קצת מאיימות, מתוך היערות. בעוד שרעיהם ניצבים נינוחים והרמוניים בנוף פסטורלי עם כבשים.

הרבה רגש, הרבה יופי, עין טובה. תערוכה נעימה מאוד.

■

תל־אביב

אסתר
תמושים ולא מסוכנים
חול: 5.00 – 7.15 – 9.40
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.40

אורלי
צביטה בלב
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

בית לסין
כל מה שרצית לדעת
על חמין
מוצ"ש: 23.15

בן־יהודה
אהבה בשחקים
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30
יום שישי: 12.00 – 9.45

גת
חטיפה כחולה
חול: 4.45 – 7.15 – 9.40
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
ליל שישי: 10.00

תקולנוע – בית ציוני אמריקה
אבן גבירול 26, ת"א
אהבה במחתרת
שישי: 12.00 – 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
א', ב', ג', ה': 9.30 – 7.15 – 4.30
מוצ"ש 6.12 – 23.00 – שער
יום ה' 11.12 – 23.30
הצילו את המציל

גורדון
אוונטי פופולו
מוצ"ש: 7.15 – 9.30

דקל
סרט אילם
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 7.15 – 9.30

דרייב אין
צביטה בלב
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
סרט סקס
מוצ"ש: 12.00 בלילה

הוד
שבט דב המערות
שישי: 12.00, 9.45
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

לימור
שובר לבבות
מוצ"ש: 7.15 – 9.35
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

פאר
ג'ינגר ופרד
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

מוזיאון תל־אביב
שואה

סינמה 1
חמים וטעים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 9.15 – 9.30

סינמה 2
קצין וג'נטלמן
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

חן 1
חטיפה נעימה
חול: 5.00 – 7.30 – 9.45
יום שישי: 10.00 – 12.15
מוצ"ש: 7.30 – 9.45
שישי: 10.00 – 12.15
הפיראטים
שבת – 11.00 בבוקר

חן 2
ג'ושוע אתמול והיום
חול: 5.00 – 7.25 – 9.45
מוצ"ש: 7.30 – 9.45
שישי: 12.05 – 9.50
בעקבות החרב הקסומה
שבת – 11.00 בבוקר

חן 3
הצבע ארגמן
חול: 6.15 – 9.15
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 6.15 – 9.15
מרי פופינס
שבת – 11.00 בבוקר

חן 4
דונה פלור נשואה לשניים
ימי חול:
11.00 – 2.00 – 5.00 – 7.40 – 9.50
שישי: 9.50 – 12.05
מוצ"ש: 7.30 – 9.45
היפהפיה והיחפן
שבת – 11.00 בבוקר

חן 5
שובו של הנוסע השמיני
חול: 11.00, 2.00, 4.25, 7.00, 9.45
שישי: 9.45 – 12.20
מוצ"ש: 7.00 – 9.45
מתדובים באהבה
שבת – 11.00 בבוקר

שחף
חנה ואחיותיה
שישי: 12.00 – 9.45
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

תכלת
ראובן, ראובן
חול: 5.00 – 7.15 – 7.30
מוצ"ש: 7.15 – 9.30

תל־אביב
פולטרגייטס II
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30
יום שישי: 12.00 – 10.00

פאריס
יום ו': – 10.00 – 12.00
עוברת אורח
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
עוברת אורח
מוצ"ש בשעה 23.30
ליסטומניה
שבת בבוקר: 11.00
גבעת ווטרשיפ
בשעה 13.00 – **מהלך**
בשעה 15.00 – **יחסים מסוכנים**
בשעה 17.00 – **שבלול**
בימי חול – 7.15 – 9.30
עוברת אורח

חיפה

ארמון
איש חנצח
מוצ"ש: 6.45 – 9.00
חול: 4.30 – 6.45 – 9.00

חן
צביטה בלב
מוצ"ש: 6.45 – 9.00
חול: 4.30 – 6.45 – 9.00

אורלי
מונה ליזה
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.00 – 6.45

רון
פולטרגייטס II
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 6.45 – 9.00

אורה
שבט דב המערות
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

קרן אור המחודש
עוברת אורח
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15
מוצ"ש – 23.30:
הצילו את המציל
יום ה' 23.30: סרט אילם

מאר
חטיפה נעימה
יום שישי: 22.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אמפי
המשימה האחרונה
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

עצמון 1
אהבה בשחקים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
מוצ"ש וחול: 4.30 – 7.00 – 9.15

עצמון 2
אוונטי פופולו
שישי: 10.15
חול: 4.45 – 7.15 – 9.30
מוצ"ש: 7.15 – 9.30

הרצליה

היכל
אהבה בשחקים
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

מלון דניאל
שבת – 29.11
אותלו
יום א' – 30.11
אותלו

גבעתיים

הדר
קצין וג'נטלמן
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

עכו

אודיטוריום
תקלה מופלאה

ירושלים

אדיסון
נסיעה נעימה
מוצ"ש: 7.00 -- 9.00
חול: 4.30 – 7.00 - 9.00

אורגיל
חטיפה נעימה
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15
מוצ"ש: 7.00 – 9.15

עדן
המורים בזיג־זג
מוצ"ש: 9.00 -- 7.00
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00

אורנע
יחיד נגד כולם
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

בנייני האומה
בעקבות הכרך
מוצ"ש וחול: 7.00 – 9.00

מיטשל
אהבה במחתרת
מוצ"ש וחול: 7.00 - 9.00

סמדר
מונה ליזה
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 7.00 – 9.15

כפיר
חנה ואחיותיה
מוצ"ש: 7.00 – 9.00
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00

הבירה
שתי אצבעות מצידון
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.15

אוריון
אור 1
חרומן של אתמול בלילה
מוצ"ש: 6.45 – 9.00
חול: 4.30 – 6.45 – 9.00

אור 3
שובו של הנוסע השמיני
מוצ"ש: 6.30 -- 9.00
חול: 6.30 – 9.00
קומנדו
חול: 4.30 בלבד

בית אגרון
מוצ"ש:
20.15: סודי ביותר
22.15: נערי הכרך
24.00: האחים בלוז

תיאטרון ירושלים
5.12, יום ו' בשעה 10.00 בבוקר
שואה חלק א'
6.12 מוצ"ש: 18.30
חלק ב'
7–11.12 כל השבוע ב־13.00
חלק ב'
ב־18.30
חלק א'

עפולה

מופתרון
כחום הגוף
מוצ"ש וחול - 8.30
ימים ב', ד', ה': 8.30
יום ג': 4.30 – **הדרדסים באים**
יום ג': 8.30 – **כחום הגוף**

בת־ים

עצמאות
אהבה בשחקים
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 - 7.15 -- 9.30

נתניה

שרון
חטיפה נעימה
חול: 5.00 – 7.00 – 9.15
מוצ"ש: 7.00 -- 9.15

סטודיו
חנה ואחיותיה
חול: 5.00 - 7.00 - 9.15
מוצ"ש: 7.00 - 9.15

חולון

ארמון
שתי אצבעות מצידון
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 7.30– 9.30
שישי: סרטי חצות
מתח גבוה
מוצ"ש: 23.30
הזלילה הגדולה
יום ה' 11.12: 23.30

סבוי
איש הנצח
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 -- 9.30
חול: 4.30 -- 7.15 -- 9.30

מגדל
חטיפה נעימה
חול: 7.15 -- 9.30
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 - 9.30

פתח־תקוה

היכל 1
שבט דב המערות
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 - 9.30
חול: 9.30 -- 7.15 - 4.30
יום ג' סגור

היכל 2
חנה ואחיותיה
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30 · 7.00
חול: 9.30 - 4.30 -- 7.15

היכל 3
צבע הארגמן
שישי: 10.00
מוצ"ש: 6.45 - 9.30
חול: 9.30 · 6.45 · 4.30

רמת־גן

אואזיס
חטיפה נעימה
חול: 5.00 – 7.30 – 9.40
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.40

ארמון
איש חנצח
חול: 7.30 – 9.40
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.40

לילי
חנה ואחיותיה
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

רב גן 1
חטיפה כחולה
חול: 4.45 – 7.20 – 9.40
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.40
בעקבות החרב הקסומה
שבת, 11.00 בבוקר

רב גן 2
נשיקת אשת העכביש
חול: 4.45 – 7.00 – 9.40
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.40
מרי פופינס
שבת, 11.00 בבוקר

רב גן 3
שלושה רווקים ותינוק
חול: 5.00 – 7.30 – 9.40
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.40
מהזדובים באהבה
שבת, 11.00 בבוקר

רב גן 4
ג'ושוע אתמול והיום
חול: 5.00 – 7.20 – 9.40
יום שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.20 – 9.40
20,000 מיל מתחת למים
שבת, 11.00 בבוקר

באר־שבע

חן
אהבה בשחקים
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 4.30 – 7.30 – 9.30

רעננה

אורות
ביה"ס לאסירים מתחילים
מוצ"ש: 7.15 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר מוצ"ש, 6.12
מירלה אפרת: 20.30
הדוד וניה: 20.30

צוותא
לתרבות מתקדמת

"צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת, 5.12.86 שעה 22.00 – לשיר בצוותא עם יורם שחר. **אורחי הערב – הצמד שוקי ודורית.**
יום שלישי, 9.12.86 שעה 21.00 חנוך רוזן – **"אל תתפוס אותי במילה"**.

"צוותא" חיפה
יום שני, 6.12.86 שעה 20.30 **מסיבה ספרותית** עם צאת ספרו החדש של זנק מאור. "בעקבות העלולתית הרקומה" בהשתתפות המחבר – ז. מאור. דברים – עדה נחושתאי – מרצה לספרות. מנחה – מרדכי אבנון – משרד החינוך – אוני חיפה.

"צוותא" קרית־חיים
יום ראשון, 7.12.86 שעה 20.30 "צוותא" בבית נגלר. דיון בנושא – **"חובת הצבור לדעת... זכות הבטחון לשתוק"**. דמוקרטיה כנגד סולידריות. בעקבות פרשת ענונו ופרשת השב"כ. משתתפים: יונה אייזנברג – ("הדך לשלום"), ח"כ אמנון לין – חבר ועדת החוץ והבטחון. אמנון אברמוביץ – עתונאי. מתנה – גבי זוהר.

"צוותא" כפר־סבא
ליל שבת, 5.12.86 שעה 21.00 ערב שירה עם – נחום היימן.

"צוותא... לה" בית אליעזר
(חדרה), יום שישי, 5.12.86 שעה 15.00 **קבלת שבת** במועדון "יחדיו" (לילדים מגיל חגן עד כיתה ד') סיפורים ושירים של מרים ילן שטקליס.

"צוותא נהריה"
ליל שבת, 5.12.86 שעה 21.00 **"היו לילות"** שירי מרדכי זעירה. שרים: יעל כהן־לב, דוד מור. מלוים: נילי קריס – פסנתר, עמוס אלוני – חליל צד, אסא גבריאל – תופים.

בשעה 20.00 פתיחת תערוכה של הצייר משה פניה.
"צוותא" ירושלים
ליל שבת, 5.12.86 שעה 22.00 **עם המלחין והזמר הצעיר דוני ידידיה** עם צאת תקליטו "השיירה עוברת".

שבת, 6.12.86 שעה 11.00 קונצרט בוקר עם: צבי הראל – צ'לו, מרינה בונדרנקו – פסנתר. בתכנית – בטהובן, הינדמיט, ברהמס.

מוצאי שבת, שעה 21.00 יוקרן **הסרט – "פסיכו"**. עם – אנטוני פרקינס וג'נט ליי.

יום שלישי, 9.12.86 שעה 21.00 **קונצרט**. מנגנים: רענן אילון – חליל. דוד לוין (ארח"ב) – פסנתר. בתכנית – בטהובן, באך, שוברט.

יום רביעי, 10.12.86 שעה 20.00 ערב קריאת שירים עם המשוררים יוסף (ג'ו) יחזקאל ולאה טנצמן.

יום חמישי, 11.12.86 שעה 20.00 חוג האזנה למוסיקה בהדרכת – סמדר כרמי גיברמן. תנועות בחלל ובזמן – אמנות הגוף ואמנות הצליל.

שרותים ● עזרה ● התבורה

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: גני בת־ים — הנביאים 3.
חולון: אטותא — טרומפלדור 4.
ירושלים: הר הזיתים — הר הזיתים.
נתניה: קרניאל — מ. מסחרי קרית־נורדאו.
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר.
רמת־גן: הרמה — כצנלסון 151.
תל־אביב: שרח רב — האחור 3, תכנית ל',
רימונה — דימן 16.
חיפה: נורדאו — נורדאו 13.

שבת
בת־ים: עצמאות — בלפור 75.
חולון: ד"ר חורי — סוקולוב 70.
ירושלים: קופ"ח — מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28 ושבת: צרפתי — גילה מול הפארק (מוצ"ש).
נתניה: המגן — שד' וייצמן 13.
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר.
רמת־גן: חן — ז'בוטינסקי 99.
תל־אביב: זיוה — אצ"ל 52; שרה רב — האחור 3.
חיפה: מור — המגינים 97.

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244. חדרה – 22444.

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית. ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניארו נמצא בתורנות למקרים רחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים

שישי
ביקור חולים – ילדים: שערי צדק – פנימית; הדסה ע"כ – נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.

שבת
שערי צדק – ילדים; הדסה ע"כ – כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.; הדסה ה"צ – פנימית; ביקור חולים – נשים.

יד ביד – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה
ת"א – 226027 (24 שעות)
חיפה – 04"229488 (11.00–20.00)
נהריה – 04"920014 (11.00–20.00)
קו פתוח להורים במצוקה
בימי ב' ר"ח – טל. 222732.
"קו פתוח" – אוזן קשבת לילדים ובני נוער 03"221680 (24 שעות)

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שליד ההסתדרות לרפואת שיניים בישראל
בתל־אביב — בימים א'–ה' בין השעות 21.00–23.00, בלילות שבת וערבי חג בין השעות 18.00–24.00, בשבתות ובחגים בין השעות 15.00–21.00.
הכתובת: רח' בר־כוכבא 49, טל' 284469
בחיפה: רחוב הנביא 26, קומה ג', טל' 536466, פתוח: מדי יום בימים, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00–9.00. אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד.
ריינגוף מגמר שער 3 (ליד המשביר) קומה א', טל. 03"285822, 294869.

מרכז מידע לקורבנות אונס
לרעננה ואיזור השרון, טל' 052"32432 בימים א'–ה' בשעות 17.00–21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02"227171
ער"ן תל־אביב — טל' 03"261111
ער"ן ילדים ונוער, ת"א — טל' 03"261113
ער"ן חיפה — טל' 04"672222
ער"ן באר־שבע — טל' 057"418111
ער"ן נתניה — טל' 053"35816

סילוק מוקשים
מוקד, ת"א למקרים דחופים — טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101. רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים — טל' 781111; רמלה — טל' 21022; עפולה — טל' 93333; קרית־גת, אשדוד — טל' ...; באר־שבע — טל' 057"74767

מכבי ת"א ניצחה 83:99 וצועדת בראש בית־הגמר

זאדאר — טרף קל

הבזקים של ברקוביץ (26), ג'ונסון (26), מאגי (23) וליפין הצילו את המשחק משעמום ★ מאטולוביץ קלע 36 נקודות לזאדאר, שגילתה יכולת פושרת

לי ג'ונסון קולע מול הענק וראנקוביץ, כשלידו בלאזביץ' (תצלום: אריה קנפר)

זאדאר, מאטולוביץ, גרמה להפסד קבוצתו רק ב־16 נקודות.

דורון ג'מצ'י סיים את המשחק עם 11 נקודות בלבד, מאזן עגום מבחינתו. על ג'מצ'י חיפו לי ג'ונסון, ביכולת קליעה טובה (26 נקודות), כמו גם מיקי ברקוביץ, שקלע אותו מספר נקודות. קווין מאגי סיים את המשחק עם מאזן דל מבחינתו — רק 23 נקודות.

חן ליפין הפתיע לטובה כאשר הימר בהצלחה על זריקות של 3 נקודות בסיום המחצית הראשונה, סלים שהיקנו למכבי ת"א יתרון בן 18 נקודות בהפסקה, הפרש השיא במשחק — 33:51.

במחצית השנייה הצליחו אמנם שחקני זאדאר לצמק עד ל־11 נקודות (55:66) בדקה ה־27. מוטי ארואסטי ביצע עבירות, ליפין החליפו והתנופה חזרה למכבי ת"א שעלתה ל־65:81 (32), 81:97 (38) ובסיום — 83:99.

מכבי ת"א זרקה לסל מהשרה 75 פעם ודייקה ב־38, ואילו זאדאר 36 מ־69. מכבי קלעה 5 סלי שלוש נקודות, לעומת 2 של זאדאר (מאטולוביץ).

שפטו: רה־קוסטר (בלגיה) וורסטריה (הולנד).

● קלעו למכבי ת"א: ברקוביץ 26 (11"21; 2"2; 2 סלי 3 נק'); ג'ונסון 26 (11"19; 4"5); מאגי 23 (10"16; 3"3); ג'מצ'י 11 (4"14; 2"2; סל אחד של 3); ליפין 8 (3"3, שני סלי 3) ולאסוף 5 (2"3, 1"2).

● קלעו לזאדאר: מאטולוביץ 36 (14"22; 6"8; שני סלי 3); וראנקוביץ 16 (8"12); אובאר 12; בלאזביץ 10; קומאצץ' 5 וסקורצ'ה 4.

● כדורסל

מאת יצחק וימהוף

"חיילים ותיקים אף פעם לא מתים" — אימרה זו הוכחה אמש שוב בהיכל־הספורט ביד־אליהו ע"י קפטן מכבי ת"א, מיקי ברקוביץ, שהיה מהגורמים לנצחון קבוצתו במשחק הראשון בבית־הגמר בגביע־אירופה לאלופות, בהפרש בן 16 נקודות, על אלופת יוגוסלביה, זאדאר — 83:99 (33:51).

ברקוביץ, לאחר תקופת־שפל במשחקי הליגה, הוכיח כי קורץ מחומר של מנצחים. ואכן, מיקי סחף את חבריו במחצית השנייה לנצחון חשוב ביותר.

לירידה נוחה יותר לא יכלה אלופת ישראל לצפות. קבוצת זאדאר לא הלהיבה את רבבת הצופים בהיכל־הספורט, כפי שעשו בעבר קבוצות יוגוסלביות אחרות. ליוגוסלבים שחקן־ענק שגובהו 2.15 מ', סטויאן וראנקוביץ, שקלט 8 כדורים חוזרים וקלע 16 נקודות. הוא שיחק החל מהדקה ה־22 עם ארבע עבירות, עובדה שלא נוצלה ע"י ענקי מכבי ת"א, שלא הצליחו להוציאו מהמשחק, דבר שהיה ממוטט את קבוצתו.

מכבי קלטה 28 כדורים חוזרים (מאגי 13 וג'ונסון 10), לעומת 23 של זאדאר (וראנקוביץ 8 ובלאזביץ 7). זאדאר איבדה 16 כדורים, לעומת 10 של מכבי, עובדה שאיפשרה לג'ונסון וחבריו להוליך לכל אורך המשחק ביתרון שלא הוטל בספק. רק יכולת הקליעה הטובה של רכז

בשולי המשחק

נצחון שחסר קצת פילפל

מאת ישראל פז

נצחון משכנע – 83:99 – הכניס את מכבי ת"א לתלם נצחונות בית־הגמר בגביע־אירופה לאלופות. אבל חסר קצת פילפל במשחק מול זאדאר אמש. היתה זו "ארוחת פאר־ווה", לא בשר ולא חלב...

מכבי ת"א חסרה אמש מנחיגות קבוצתית את התעוזה. המהירות. חשטף. רק בפרקי זמן קצרים – כמו בסיום המחצית הראשונה – חלהיבה מכבי ת"א את הצופים. בדרך־כלל היית משחקה מאופק ואינטלקטואלי, שרובם שחקנים בינוניים, הצליחו להסתדר עם יריביהם.

מי שהכניס תנופה בשלהי המחצית הראשונה היה הרכז הצעיר חן ליפין, שתחליף את מוטי ארואסטי, שהיה רחוק משיאו. אבל גם ארואסטי וגם ליפין היו אובדי־עצות מול חרכז אנטה מאטולוביץ, שעשה במחצית השנייה במגרש כרצונו (36 נקודות). קצת מוזר לי שהמאמן צבי שרף לא מצא מענה למשחקו של מאטולוביץ, שלמעשה היה השחקן המסוכן היחידי בזאדאר לאחר החופסקה.

לי ג'ונסון, ובעיקר קווין מאגי, לא מיצו את כוחם חרב מתחת לסלים ולא פעם נחסמו על־ידי הענק סטויאן וראנקוביץ (2.15). "ששיחק כמעט מחצית שלמה עם ארבע עבירות.

כאשר נכנסתי להיכל ה־ספורט ביד־אליהו היה נדמה לי לרגע שבשורות זאדאר משחק... דראזן פטרוביץ, הכדורסלן בן ה־17. אריאן קומאצץ', דומה לו לא רק בצורתו אלא גם בתנועותיו, אבל בין חשניים מפרידות עדיין כמה דרגות איכות.

מכבי ת"א ניצחה בקלות. אולם כבר בשבוע הבא, מול טרסר מילאנו, חייבת אלופת ישראל לשחק הרבה יותר טוב.

ז'אלגיריס – ריאל מדריד 83:91

במשחק נוסף בבית־הגמר בגביע־אירופה לאלופות, שנערך אמש בקובנה, ניצחה ז'אלגיריס קובנה את ריאל מדריד — 83:91. סבוניס קלע 31 נקודות לליטאים.

טבלת בית־הגמר

1.	מכבי ת"א	1	83"99	2
2.	ז'אלגיריס	1	83"91	2
3.	צרוונה	1	73"75	2
4.	מילאנו	1	75"73	1
5.	ריאל מדריד	1	91"83	1
6.	זאדאר	1	99"83	1

שרף: מאטולוביץ קלע יותר מדי

דז'רדז'ה: בזאדר נוכל לנצח

מאת יצחק וימהוף

● צבי שרף, מאמן מכבי ת"א: "רצינו לנצח — והצלחנו. היתה הרגשה שיהיה משחק קל יותר, אך זאדאר עשתה את המכסימום מבחינתה. הייתי מרוצה ממשחק ההגנה של מכבי ת"א, רכז זאדאר, מאטולוביץ, קלע יותר מדי נקודות. בהיכל־כדור לא נוכל להרשות לעצמנו כך. נצטרך להיערך למשחק נגד טרסר מילאנו בצורה שונה. זה לבטח יהיה משחק קשה יותר".

● יוסיפ דז'רדז'ה, מאמן זאדאר: "תכננו את המשחק להפסיד בהפרש נמוך יותר. אך מכבי ת"א הצליחה, בהתקפות מתפרצות, לנצח ב־16 הפרש. עם מוטיבציה גבוהה ויכולת משופרת וכן עם שני השחקנים המשרתים בצבא נוכל לנצח בגומ־לין. למכבי ת"א נסיון רב, ואמש היתה קבוצה טובה יותר מזאדאר".

● מיקי ברקוביץ קפטן מכבי ת"א: "הלחץ היה עלי גדול. משחק ההגנה הטוב שלי הלהיב אותי להיות טוב גם בהתקפה. זה כבוד גדול לנצח את אלופת יוגוסלביה ב־16 נקודות הפרש".

● מועדון נאפולי החליט לנצל את האפשרות ויאריך חוזהו עם הכוכב הארגנטיני דייגו מאראדונה לעוד שנה. החוזה הנוכחי יפוג ביוני 1988.

ג'ורדן קלע 45 נקודות

45 נקודות שקלע מייקל ג'ורדן לא הועילו לא מנע הפסד לקבוצתו, שיקאגו — 99:104, בליגת האנ.בי.איי.

שאר התוצאות: אינדיאנה — יוטה ג'אז 103:116; פילדלפיה — ניו־ג'רסי 110:115; דטרויט — ניו־יורק (הפסקה) 106:117; בוסטון וכלי לאקר — דנבר 113:119.

תבוסה לבריז'

קבוצתו של הישראלי רוני רוזנטל, פ.צ. בריז', נחלה תבוסה באנטוורפן על־ידי ברסחוט 0:3. באותה תוצאה גברה מאלין על קורטרייק.

היו אלה משחקי־השלמה של המחזור ה־13 בליגה הבלגית, ולאנדרלכט יתרון של 3 נקודות על בריז' ולוקרן.

בקר פתח בסערה

אלוף ויומבלדון בשנתיים האח־רונות, בוריס בקר, בן ה־19 מ־מערב־גרמניה, פתח אור לאתמול במערת הופעותיו ב"מאסטרס" בניו־יורק, בשהכניע את השבדי יואקים ניסטרום — 1:6, 3:6.

נצחונות חלקיים השיגו השבדים מאטס וילאנדר על הצרפתי הנרי לקונט — 1:6, 5:7, וסטפן אדברג על אנדרס גומז מאקוודור — 2:6, 3:6.

מחזור מרתק בליגה הלאומית בכדורגל – היום ומחר

הפועל ומכבי ת"א בבלומפילד – העתיד על כפות המאזניים

נצחון בית"ר ירושלים יעצור התאוששות הפועל ת"א ★ מכבי חיפה ומכבי ת"א – קרב "על כל הקופה" ★ דרבי ללא־פשרות בפ"ת ★ מאבק צמרת בכפר־סבא ★ בני־יהודה לא תפסיד בנתניה ★ ארבע האחרונות בעימותים ישירים כבר היום

● כדורגל

כל הדרכים יובילו בשבת לבלומפילד. שני מאבקי־שיא במחזור ה־11, שיפתחו את השליש השני בליגה הלאומית בכדורגל. במוקד האלופה הפועל ת"א, נגד המובילה ומחזיקת הגביע, בית"ר ירושלים. "מנה ראשונה": מכבי תל־אביב נגד מכבי חיפה. לא צריך יותר!

ארבע האחרונות בטבלה ישחקו כבר היום בינן לבין עצמן: מכבי יפו (15) נגד בית"ר נתניה (16); הפועל לוד (13) מול מכבי יבנה (14).

משחק־צמרת יהיה מחר בכפר־סבא, בין הפועל כפר־סבא ושמשון ת"א; בבאר־שבע יתמודדו הפועל באר־שבע ובית"ר ת"א; בני־יהודה ת"א, הבלתי־מנוצחת, תשחק בחוץ נגד מכבי נתניה, ובפתח־תקוה, דרבי — הפועל נגד מכבי.

שבת מרתקת.

● קבוצות מכבי ת"א ומכבי חיפה יפתחו את "היום הגדול" בבלומפילד ב־1 בצהריים. מכבי ת"א, עם שני הפסדים רצופים, שרחקו אותה למקום ה־9, תשאף לנצל את חוסר היציבות של סגנית האלופה, מכבי חיפה, ולהותיר את הנקודות בידיה. סיכוייה טובים, אם־כי תצטרך להתעלות מול החיפנים. לשורותיהם יחזור המגן המורחק, ציון מרילי. ישפוט: יצחק בן־יצחק.

● בית"ר ירושלים דוהרת בביטחה בפיסגה. הפועל ת"א מנסה להתאושש מפתיחה צולעת. מאבק בין שתי קבוצות טובות שילחמו ללא־פשרות במשחק שיחל ב־3 בבלומפילד. לשני היריבים נוטוי המשחק הטובים בארץ: אורי מלמיליאן בבית"ר ירושלים, ומשה סיני בהפועל ת"א. המארחים מהפועל ת"א יצטרכו להיות במיטבם כדי לעצור את יריביהם ולחזור לתמונת המאבק הצמרת. משחק פתוח וסיכויים שקולים. ישפוט: עובדיה בן־ייצחק.

● דרבי בפתח־תקוה (2.30), בין קבוצות הפועל (3) ומכבי (7), כששתי נקודות מפרידות בין היריבים. במחזורים האחרונים זכו שתי הקבוצות בנצחונות. בין השאר גברה מכבי פ"ת בבלומפילד על מכבי ת"א (0:1), בעוד שהפועל פ"ת ניצחה פעמיים בחוץ בתוצאות מרשימות (4:0 נגד מכבי נתניה ו־2:5 ביבנה). בדרבי הכל יכול לקרות, אולם נראה כי שחקני מכבי פ"ת יתקשו לבלום את חלוצי היריב המפורים. ישפוט: צבי שריר.

● מאבק־צמרת יהיה בכפר־סבא (2.30), בין קבוצות הפועל כפר־סבא ושמשון ת"א, לכל אחת מהן 17 נקודות. שמשון לא נוצחה בשבעה מחזורים רצופים, אולם נראה שהפעם תאלץ להיכנע לקבוצה כפר־סבאית שאפתנית. תיקו לא יפתיע. ישפוט: רחמים דינצ'.

● כדורגלני הפועל באר־שבע, שגילו לאחרונה שיפור רב, יארחו בבירת־הנגב (2.30) את בית"ר ת"א. סיכויי באר־שבע, כמארחת, עדיפים. ישפוט: יהושע לויה.

● קבוצת בני־יהודה ת"א, הבלתי־מנוצחת, תצא לנתניה, למיפגש עם הקבוצה המאוכזבת של מכבי נתניה (2.30). נתניה, עם ארבעה משחקים ללא נצחון ועם שני הפסדים רצופים, תתקשה לגבור על בני־יהודה. אם תצליח בכך תהיה זו הפתעה. ישפוט: יוסף דיאמנט.

● קבוצת הפועל לוד, מעודדת מנצחונה המכריע בשבת על בית"ר נתניה 0:5, תארח היום ב־2 אחה"צ את מכבי יבנה, הצולעת העונה. כל תוצאה, לבד מנצחון ביתי ראשון העונה של לוד, תהיה הפתעה. ישפוט: יעקב שיינר.

● אחרי תשעה מחזורים רצופים ללא נצחון תצליח, כנראה, קבוצת מכבי יפו לנצח היום ב־2.30 במשחקה הביתי באיצטדיון גאון ביפו, את סוגרת הטבלה, בית"ר נתניה. את היפואים ינהל עדיין שחקן־העבר משה אוננה לפני שהבולגרי נטקו וולב יטול את שרביט האימון. ישפוט: אריה פרוסט.

● טבלה לאומית

(אחרי עשרה מחזורים)

1.	בית"ר ירושלים	11"24	21
2.	בני־יהודה ת"א	9"14	18
3.	הפועל פ"ת	6"15	17
4.	שמשון ת"א	4"10	17
5.	הפ. כפר־סבא	10"14	17
6.	מכבי חיפה	7"10	17
7.	מכבי פ"ת	8"11	15
8.	בית"ר ת"א	14"12	14
9.	מכבי ת"א	7"12	13
10.	הפועל ת"א	9" 8	12
11.	מכבי נתניה	13" 8	12
12.	הפ. באר־שבע	8" 5	11
13.	הפועל לוד	8"10	10
14.	מכבי יבנה	12" 6	8
15.	מכבי יפו	18" 7	6
16.	בית"ר נתניה	25" 3	4

★ ★ ★

משחקי המחזור

היום
● הפועל לוד — מכבי יבנה.
● מכבי יפו — בית"ר נתניה.

מחר
● הפ. באר־שבע — בית"ר ת"א.
● הפ. כפר־סבא — שמשון ת"א.
● הפועל ת"א — בית"ר י־ם.
● מכבי ת"א — מכבי חיפה.
● מכבי נתניה — בני־יהודה.
● הפועל פ"ת — מכבי פ"ת.

הפועל רמת־גן רוצה להפתיע גם את הפועל חיפה

● ארצית

המובילה בליגה הארצית בכדורגל, קבוצת הפועל חיפה, תיתקל מחר ב־2.30 באיצטדיון בקרית־אליעזר ביריבה שאפתנית הפועל רמת־גן, שניצחה בשלושת משחקיה האחרונים.

הרמת־גנים ינסו להפתיע גם את החיפנים במשחק החוץ, אולם המו־בילים ישתדלו לנצל את ביתיותם ולהותיר את הנקודות בידיהם.

● משחק מעניין יהיה מחר (2.30) בטבריה כשקבוצת הפועל טבריה תארח את הפועל חולון. שתי הקבוצות שהיו בפתיחת הליגה בצמרת נסוגו למרכז הטבלה.

● הפועל ירושלים, עם מאמנה המצליח שייע פייגנבוים, תשתדל לקצור נצחון חמישי רצוף כשתשחק בימק"א (2.30) עם הפועל בית־שאן.

משחקים נוספים מחר:
● מכבי שעריים־בית"ר נהריה (2.30).
● מכבי רמת־עמידר—הפועל יהוד (2.30).
● שלושה משחקים ייערכו כבר היום ב־2.

● במאבק המעניין של היום תארח קבוצת הפועל עכו את הפועל חדרה, השנייה בטבלה. רק נצחון יחזיר את עכו לצמרת.
● משחק־תחתית יהיה באיצט־דיון וינטר ברמת־גן, בין הכח רמת־גן והפועל דימונה.
● בית"ר רמלה תארח היום במגרשה את הפועל מרמורק.

הטבלה הארצית
(אחרי עשרה מחזורים)

1.	הפועל חיפה	7"15	18
2.	הפועל חדרה	11"18	19
3.	מכבי שעריים	7"13	17
4.	הפועל יהוד	12"16	17
5.	הפועל חולון	6"10	16
6.	הפועל עכו	11"15	16
7.	הפועל רמת־גן	5" 6	16
8.	מכבי עמידר	11" 8	14
9.	הפועל טבריה	16"17	13
10.	הפועל ירושלים	13"11	13
11.	הפועל בית־שאן	12" 9	12
12.	בית"ר רמלה	13" 9	12
13.	הפועל מרמורק	16"11	10
14.	הכח רמת־גן	15" 8	10
15.	בית"ר נהריה	8" 3	8
16.	הפועל דימונה	12" 6	6

מאבקי חוץ למובילות בליגה א'

שתי המובילות בליגה א' בכדורגל ייצאו מחר, במחזור ה־11, למשחקי חוץ קשים.

המובילה הצפונית, הפועל רעננה, תשחק נגד הפועל בני־טמרה, והמוליכה הדרומית, הפועל קרית־אונו, תתמודד עם הפועל רמת־השרון.

שאר המשחקים:
צפון: הפועל קרית־אתא — מכבי עפולה; הפועל טירת־הכרמל — מכבי אור־עקיבא; הפועל טייבה — מכבי טמרה; הפועל טירה — הפועל קרית־שמונה; בית"ר חיפה — הפועל עליה כפר־סבא; מכבי חדרה — מכבי אח"י נצרת.
דרום: הפועל רמלה — בית"ר באר־שבע; הפועל אזור — הפועל קרית־מלאכי; הפועל בת־ים — מכבי קרית־גת; הפועל אשקלון — הפועל ראשל"צ; הפועל אור־יהודה — הפועל בית שמש; הפועל ירוחם — לורוס חולון.

● כדורעף

מחר – משחקים בסיבוב השני בגביעי־אירופה

בת־ים נגד סטיאווה בוקרשט

קרית־אתא תארח אסנייר צרפת

שתי קבוצות הכדורעף הישראליות שעלו לסיבוב השני בגביעי־אירופה יקיימו במוצאי־שבת משחקים ראשונים עם יריבים מרומניה וצרפת.

קבוצת הפועל בת־ים תתמודד מחר באולמה ב־7 בגביע־אירופה לאלופות עם הקבוצה הרומנית החזקה, סטיאווה בוקרשט. סיכויי הישראלים קלושים. ישפוט: אקיס מקפריסין.

כדורעפני הפועל קרית־אתא יארחו ב־7.30 באולם גושן בקרית־מוצקין את קבוצת אסנייר־ספורט מצרפת בגביע הקונפדרציה. במשחק, בו ישפוט ההונגרי ואסילה, ישתדלו הישראלים להוות יריב שקול.

מחזור 7 בליגה לנשים

משחקי המחזור ה־7 בליגה הלאומית לנשים בכדורעף ייערכו הערב ומחר: הפועל עמק־יזרעאל הפועל כפר־סבא (שישי, 6); הפועל עין־התורש הקרייתים קרית־חיים (שבת, 7); הפועל רמת־אביב הפועל בת־ים (שבת, 7); אליצור יבנה אס"א באר־שבע (שבת, 8).

ראגבי: בליגה הלאומית: כפר־הנשיא יזרעאל; אס"א ירושלים אס"א ת"א; הגליל־העליון הטכניון

● האבקות: אליפות הפועל בסגנון סאמבו, לקדטים ונוער, תיערך מחר ב־10 בבוקר באולם הפועל ראשון־לציון.

● כדורגל: קבוצות נאות־מרדכי והגושרים יתמודדו מחר ב־3 בנאות־מרדכי בגמר גביע אבני לקבוצות הגליל־העליון.

● אופניים: הקפת הכנרת ב־9 תתקיים מחר. הזינוקים מ־7 בבוקר. הגומרים בכל שלושת המסלולים יהיו ליד המועצה האיזורית עמק־הירדן בצמח.

אופק הוזמן לפולין

מזכ"ל הפועל ויו"ר הוועדה המארגנת של משחקי הפועל ה־13, יצחק אופק, הוזמן אתמול לבקר בפולין כדי לדון בהשתתפות ספור־טאי פולין במשחקי הפועל שייער־כו במאי 1987.

יש לציין כי זו הפעם הראשונה, לאחר ניתוק הקשרים הדיפלומטיים עם פולין, שנוצר קשר ישיר בין הוועד האולימפי של פולין עם מוסר ספורט בישראל.

ההזמנה שהגיעה בטלקס ישיר למרכז הפועל תתומה על ידי מזכ"ל הוועד האולימפי הפולני, גאגון פוולוק.

לורד רוטשילד מבקש לטהר שמו מחשד שהיה סוכן סובייטי

לונדון. — לורד רוטשילד, אשר נימנה על חברי משפחת הבנקאים העשירה, ושביהן בעבר כסוכן של השרות החשאי, ביקש אתמול שהשלטונות יטהרו את שמו ויודיעו בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שלא היה מרגל סובייטי.

במכתב ששלח לעתון „דיילי טלגראף" מציין הבנקאי בן ה־76, כי היו רמזים בעתונות במהלך השנים האחרונות, כי הוא נימנה עם „רשת הריגול הידועה לשמצה של אנשי קיימברידג'", שכללה את קים פילבי, גיא בורגס, דונאלד מקלין, ואנטוני בלאנט.

פילבי, בורגס ומקלין, נמלטו לבריה"מ לאחר שנתגלו כסוכנים של הקרמלין. בלאנט, שהיה אחראי לאוסף חפצי האמנות של המלכה, מת כאיש מנודה לאחר שתפקידו כמרגל סובייטי נחשף ב־1979.

רוטשילד שהיה בעבר קצין בכיר בשירות הריגול הנגדי אם.איי.5, פנה בקריאה למי שעומד עתה בראש הסוכנות, לפרסם הודעה פומבית המטהרת את שמו.

„על המנהל הכללי של האם.איי.5 להצהיר בפרהסיה, כי בידי שירות זה ראיות שאינן משתמעות לשתי פנים, שאינני ומעולם לא הייתי סוכן סובייטי", כתב הלורד במכתבו לעתון.

יצויין, שרוטשילד היה איש אמונם של כמה ראשי ממשלה ומילא את התפקיד של ראש „טראסט המוחות" בתקופת כהונתו של אדוארד הית. הוא היה מיודד עם בלאנט והכיר את בורגס.

האשמות נגד רוטשילד הועלו שוב במהלך השבוע שעבר, בקשר עם דיון משפטי המתנהל באוסטרליה. שם מנסה ממשלת בריטניה למנוע פירסום ספר שנכתב על־ידי מי שכיהן כקצין באם.איי.5, פיטר רייט. (רויטר עתי"ם)

ביקורת על בון שאינה מפצה קבוצות מסויימות של נפגעי נאצים

בון. — המפלגה הסוציאל־דמוקרטית הגרמנית, הצטרפה אתמול למאבקם של אסירי מחנות ריכוז לשעבר וגינתה את ממשלת גרמניה המערבית על שלא שילמה פיצויים לאו־אלו ניצולים מתקופת הנאצים.

קלאוס היינץ רוזן, אחד מעוזריו של יו"ר המפלגה הסוציאל־דמוקראטית ווילי ברנדט, אמר במסיבת עתונאים, כי נתגלתה עובדה מזעזעת, ש־40 שנה לאחר סיום המלחמה, עדיין לא נמצא פתרון כולל לבעיית הפיצויים לקורבנות הנאצים.

בין אלה שלא קיבלו עד כה פיצויים — אנשים שעוקרו בניגוד לרצונם במחנות המוות, תאומים יהודים שנפלו קורבן לניסיונות מזעזעים של הרופא הנאצי יוזף מנגלה, הומוסקסואלים וצוענים.

הפרקליט הישראלי אריאל בן־טוב, שהיה אסיר במשך 18 חודשים באושוויץ, והמייצג עתה ועד של ניצולי המחנות, אמר, כי הניפגעים מזועזעים בעיקר לא בגלל אי תשלום הכסף, אלא מפני שמדובר כאן בשאלה עקרונית. (רויטר)

סרט מזעזע על מיידנק — הוקרן לראשונה

בון. — זו הפעם הראשונה, הוקרן אתמול לעיתונאים סרט מזעזע המתאר את החיים והמוות במחנה הריכוז מיידנק. הסרט כולל חומר ארכיוני מיוחד במינו, שצולם זמן מה לאחר שחרור המחנה.

כשני מיליון אנשים, וביניהם שבויי מלחמה סובייטים ופולנים, לוחמי כוחות ההתנגדות ויהודים, נרצחו במיידנק, בקירבת העיר לובלין שבפולין.

הסרט, הנמשך כשעה, כולל צילומים של „חדרי המקלחת", שבהם נירצחו אלפי אסירים ע"י הרעלה בגאזים. הוא כולל גם עדויות של אנשי ס.ס. לשעבר וניצולים, שהופיעו בפני בית משפט למשפטי מלחמה בלובלין באוגוסט 1944.

צוותא לתרבות מתקדמת
אבן גבירול 30 ת"א
הערב 5.12 ב־21.30 ובהצגות וביום ד' 10.12 ב־21.00
מאמי
פנטזיית רוק
מאת הלל מיטלפונקט ובבימויו
תיאטרון
„קידוש" — מוצאי־שבת 6.12 ב־22.00
„החילוני האחרון" — יום ג' 9.12 ב־20.30
„המוקיון" — יום ה' 11.12 ב־21.00
מוסיקה
עיון
— יום ג' 9.12 ב־16.30
בצוותא מוצגת תערוכתה של רות נצר

מועצה מקומית ירוחם
מכרז 5/86

המועצה המקומית ירוחם מכריזה בזה על קבלת הצעות פיתוח ג'רסקטור ירוחם:

1. פרטים, תוכניות, טופסי הצעה אפשר לקבל במשרד מהנדס המועצה, בכל יום בשעות 12—9, תמורת תשלום של 50 ש"ח, שלא יוחזר.
2. רשאים להשתתף במכרז רק קבלנים רשומים על־פי חוק — רישום הקבלנים לעבודות הנדסה, בניות תשכ"ט 1969, בענף ובהיקף עבודה מתאימים ועליהם לצרף תעודות רישום כנ"ל.
3. על מגישי ההצעה לצרף המסמכים הרשומים:
   א. אישור מפקיד השומה, או ממנהל המכס, או מרואה־חשבון על ניהול ספרי חשבונות.
   ב. אישור עוסק־מורשה לצורכי מ.ע.מ.
   ג. לצרף במעטפה נפרדת ערבות בנקאית לתקופה של שלושה חודשים מיום הגשת ההצעה על סך 5% מערך ההצעה. (הוראת עיכוב כספים מגזבר המועצה לא תתקבל כערבות).
   ד. חוזה, מישרת כתב כמויות ותוכניות חתומים.
4. סיור קבלנים ייערך ביום 10.12.86 בשעה 10.00, הפגישה במחלקת ההנדסה בבניין המועצה.

את ההצעות יש לשלוח בדואר רשום בלבד לפי הכתובת:

המועצה המקומית „ירוחם" — ת.ד. 1 — מחלקת ההנדסה

● מועד אחרון להגשת ההצעות 21.12.86 בשעה 12.00.
● אין המועצה המקומית מתחייבת לקבל את ההצעה הזולה או כל הצעה שהיא.

ברוך אלמקייס
יושב ראש המועצה

נציג ישראל בסרילנקה התנצל על שרשם תוכן דיוני הפרלמנט

קולומבו. — הדיפלומט הישראלי הבכיר בקולומבו התנצל בפני הפרלמנט של סריי־לנקה, על שהפר את תקנותיו בכך שרשם רשימות במהלך דיון.

יו"ר הפרלמנט א.ד. סהאיקה, אמר בתשובה על שאילתה של האופוזיציה, כי רק נציגי כלי התקשורת והסגל של הפרלמנט רשאים לרשום את הדיונים.

הוא אמר, כי הדיפלומט הישראלי חיים דיבון שלח התנצלות בכתב על שרשם רשימות, כאשר הפלמנט דן ביום שישי שעבר בענייני מדיניות חוץ. במהלך אותו דיון מתחה האופוזיציה ביקורת על הקשרים המתהדקים בין סרי־לנקה לבין ישראל, כולל ביקור שנוי במחלוקת שערך לפני שבועיים נשיא המדינה חיים הרצוג. (ע"ד)

זכו בפיס — רב־פרס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 49/86 שהתקיימה ביום 4/12/86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך — 180,000.00 ש"ח זכה המספר 645754.

הפרס המצטבר בסך 400,000.00 ש"ח יתחלק בהגרלה הקרובה.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 280,000.00 ש"חים (כולל צבירה).

(מינימום פרס ראשון 180,000.00 ש"חים).

בסך — 12,000.00 ש"ח זכה המספר: 042790.

בסך — 6,000.00 ש"ח זכו המספרים: 357434, 788572.

בסך — 300.00 ש"ח זכו המספרים: 011257, 064916, 088155, 092080, 162155, 232482, 239261, 260003, 290821, 295586, 315806, 360738, 371143, 378334, 383513, 391912, 438360, 458812, 472098, 475274, 491553, 594742, 616106, 687299, 697902, 704744, 746193, 760839, 829337, 883971, 887636, 888788.

בסך — 150.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 3468, 4098.

בסך — 25. ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 264, 760.

בסך — 16.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 424, 817, 911.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 7 זכו בסך של — 2.50 ש"ח.

בסך — 5.00 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 046, 069, 072, 080, 101, 124, 164, 221, 271, 272, 276, 347, 366, 371, 423, 461, 508, 523, 572, 592, 612, 701, 703, 844, 933, 951.

בסך — 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 00, 01, 06, 18, 26, 27, 28, 31, 37, 40, 50, 61, 69, 76, 80, 81, 82, 84, 85, 88.

הסכם ישראלי־איטלקי למלחמה בטרור ובפשע

הסכם לשיתוף פעולה במלחמה בטרור, סמים ובפשיעה החמורה — נחתם אתמול בין איטליה לישראל. על ההסכם חתמו שר הפנים של איטליה אוסקר לואיג'י סקלפארו ושר המשטרה חיים בר לב, במעמד מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס.

על־פי ההסכם, תוקם ועדה משותפת שתפעל בראשות שני השרים לשיתוף פעולה בשלושת נושאים אלה. בנושא הטרור סוכם על חילופי מידע בקשר לקבוצות טרור, פעולותיהן וטכניקות הפעולה שלהן. זאת בגבולות המותרים על פי החוק בכל מדינה, תוך עידכון מידע לגבי איומים מצד קבוצות טרור וסיוע הדדי באבטחה, לרבות אבטחת מוסדות ציבוריים ואמצעי תחבורה בשתי המדינות.

כן סוכם על חילופי מידע בנושא סחר בסמים ונקיטת אמצעים משותפים למניעת מיחזור של הון שחור.

במסיבת עתונאים שהתקיימה במשרד החוץ עם שני השרים, אמר סקלפארו, כי החולשה של הקהיליה האירופית בלחימה בטרור הניעה את איטליה לפעול בצורה עצמאית ולחתום על הסכמי שיתוף פעולה כדוגמת הסכם זה עם שמונה מדינות.

הוא אמר, כי המידע יזרום בין המדינות, אלא אם כן יהיה זה מידע ספציפי לשתי המדינות בלבד, על פי המגבלות החוקיות בכל מדינה.

השר הוסיף, כי על פי ההסכם יזרום מידע על פעולות טרור מכל מקור שהוא. לשאלה, אם הדבר יכלול גם מידע שמקורו למשל בשגרירות איטליה בתוניס או בבגדאד, השיב סקלפארו בחיוב. שני השרים היו תמימי־דעים, כי יהיה שיתוף במידע על כל פעולת טרור אלימה ללא קשר למניעיה הפוליטיים. „אנו מצפים שכאשר יש הפרה של החוק תהיה העברת מידע מלאה ללא קשר לסיבות הפוליטיות המניעות את הטרור", אמר בר־לב.

סקלפארו אמר כי לקהיליה האירופית יש עוד דרך ארוכה, עד שיושג הסכם כללי לשיתוף פעולה נגד הטרור, וכי אין די בהבעת סולידריות עם מדינות שנפגעות מטרור, אלא יש צורך בפעולה של ממש.

בר־לב העריך כי רק בעוד שנים, ולאחר שילמדו זאת בדרך הקשה, יסכימו מדינות אירופה לשיתוף פעולה במלחמה בטרור. לדעתו, אין העולם החופשי מוכן כיום למאבק כזה.

בוררות טאבה נפתחת ביום ב' במעון פרטי של עירית ז'נבה

מאת יוסף אלפרן, כתבנו בשווייץ

ז'נבה. — יו"ר חבר הבוררים בעניין טאבה, המשפטן השוודי גונר לגרגן, הגיע אתמול לז'נבה וכבר נפגש לשיחות בלתי רשמיות עם שגרירי ישראל ומצרים בברן, לרגל הפתיחה הרישמית של הבוררות ביום ב'.

מקור דיפלומטי אמר, שכנראה יעמוד בראש המשלחת המצרית לתהליך הבוררות, שר־המדינה בוטרוס ראלי.

„מלבד העובדה שראלי הוא פרופסור למשפטים בינלאומיים, מבקשת מצרים להדגיש בנוכחותו את החשיבות שהיא מייחסת לעניין טאבה", אמר המקור.

הסיבוב הראשון יימשך כשבוע ואז ייקבע תאריך חדש לפגישה הבאה. מעריכים, שהשיחות ייערכו לפחות שנה וחצי.

הפגישות יתקיימו כולן בז'נבה. המשתתפים ישובו לארצותיהם להתייעצויות ולאחר מכן ישובו לז'נבה.

תחילה אמורות היו הפגישות להתקיים במרכז הקונגרסים, אולם מטעמי בטחון הוחלט לנהל אותן במעון פרטי השייך לעיריית ז'נב, מחוץ לעיר. לפי שעה נשמר מקום זה בסוד.

הטקס הרשמי של החלפת מכתבי האישור יתנהל בבנין העירייה, בחדר „אלאבאמה" המפורסם, חדר היסטורי שבו ערכו פגישות רשמיות רבות, בין היתר את הבוררות הבינלאומית הראשונה ב־1872 — סיכסוך ימי בין ארה"ב ואנגליה. בסך הכל נערכו באולם זה 12 בוררויות בינלאומיות.

(שעה, עסקרא)

מדענים ומתנדבים בעלי מצפון נאבקים בלווייתן, כדי להניעו לשוב מחוף במסצ'וסטס ללב ים על מנת למנוע את הכחדתו. (צילום: א.פ.)

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 4.12.86

	היחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
סל מטבעות	1	—	—	1.4840	1.5025	1.4939
דולר אמריקני	1	1.44	1.51	1.4738	1.4922	1.4835
מרק גרמני	1	0.73	0.77	0.7458	0.7551	0.7504
לירה שטרלינג	1	2.07	2.17	2.1053	2.1316	2.1236
פרנק צרפתי	1	0.22	0.23	0.2274	0.2303	0.2290
ין יפני	100	0.89	0.93	0.9081	0.9194	0.9133
גילדן הולנדי	1	0.65	0.68	0.6590	0.6672	0.6638
פרנק שווייצרי	1	0.88	0.92	0.8938	0.9049	0.8999
כתר שבדי	1	0.21	0.22	0.2143	0.2170	0.2157
כתר נורווגי	1	0.19	0.20	0.1969	0.1993	0.1982
כתר דני	1	0.19	0.20	0.1975	0.2000	0.1989
מרק פיני	1	0.29	0.31	0.3019	0.3057	0.30
דולר קנדי	1	1.05	1.10	1.0652	1.0785	1.0733
דולר אוסטרלי	1	0.93	1.00	0.9635	0.9755	0.9698
ראנד דר' אפריקני	1	0.40	0.68	0.6673	0.6757	0.6718
פרנק בלגי	10	0.35	0.37	0.3582	0.3627	0.3608
שילינג אוסטרי	10	1.04	1.09	1.0585	1.0717	1.0688
לירה איטלקית	1,000	1.05	1.12	1.0748	1.0882	1.0819

טלקס

● קשרי מסחר עם השטחים

איגוד לשכות המסחר בישראל יקיים פעולות משותפות עם איגוד לשכות המסחר בשטחים, ובכלל זה הקמת שותפויות וקשרי מסחר בין אנשי עסקים – על כך סוכם בעת ביקור של ראשי לשכות המסחר מטול־כרם וקלקיליה ונשיאי איגוד לשכת המסחר תל־אביב.

הלשכות החליטו על הקמת צוות קשר משותף שידאג ליצירת קשרים בין בעלי העסקים.

הביקור של ראשי הלשכות מהשטחים היה ראשון מסוגו ונערך כביקור גומלין לביקור שנערך לפני מספר חדשים נשיא האיגוד הישראלי, דני גילרמן, ומנכ"ל צבי עמית.

האורחים העלו בעיות הנוגעות לפיתוח הכלכלי של השטחים ולאיסור שהוטל על יצוא תוצרת חקלאית ערבית לחו"ל. גילרמן הבטיחו לאורחיהם כי הבעיות שהועלו ייבדקו לגופן. בימים הקרובים יתקיימו מפגשים נוספים עם ראשי לשכות המסחר בערים אחרות בגדה המערבית.

חיים מרגלית

● יו"ר הכנסת – אורח נצרת

יו"ר הכנסת, שלמה הלל, התארח אתמול בנצרת וענה על שאלות תלמידים בבית־הספר „שרת". בהתייחסו לנושאים שעל סדר היום אמר הלל, כי הזנחת עיירות הפיתוח היא מהשגיאות הגדולות בנגב ובכוונתו לנצל את יום נטיעת החל בטו בשבט כדי להזמין את ראשי עיירות הפיתוח בנגב ולהדגיש בדרך זו את חשיבות הנושא.

באשר לפעולת הצנזורה ופסילת המחזה „החילוני האחרון" אמר יו"ר הכנסת, כי אנו מצויים במצב מיוחד וכל עוד לא נלמד את מידת האיפוק העצמי אין מנוס משימוש בכלי זה.

עוד נמסר, כי בכוונת יו"ר הכנסת להעביר את גליונות הנוכחות של ועדי הבית לראשי הסיעות השונות ולאפשר להם, במידה וירצו, לפרסמם ברבים.

שלמה גלזר

● „סובארו" בוחנת רכש גומלין מישראל

אחד הסעיפים המרכזיים בהגברת היצוא הוא רכש גומלין. יצרני המכוניות בעולם חייבים להגדיל את היקף רכישותיהם מהתעשייה הישראלית במסגרת קניות הגומלין – אמר אתמול שר־התעשייה והמסחר, אריאל שרון, בפגישה עם איגוד יבואני הרכב.

שרון אמר ליבואנים, שישראל נוקטת בצעדים להגברת היצוא מארצות רכש גומלין על בסיס מסחרי ומסחרי.

ישראל הוציאה בשנה שעברה כ־222 מיליון דולר על יבוא מכוניות וחלפים. אך היקף רכש הגומלין של תעשיית המכוניות היה 7 מיליון דולר בלבד. לאחרונה ביקרה בארץ משלחת טכנית מהמפעל היפני המייצר את „סובארו", כדי לבחון אפשרויות של קניות גומלין מהתעשייה הישראלית.

אודי נחשון

● „סרט לילה" – פרס שני בפסטיבל שיקאגו

„סרט לילה" של הבמאי גור הלר, זכה בפרסים רבים בפסטיבלים בארץ ובעולם. זכה בפרס השני בפסטיבל הסרטים הבינלאומי של שיקאגו שהתקיים בתחילת נובמבר.

פסטיבל זה מתקיים זו הפעם ה־22 ונחשב לאחד הפסטיבלים החשובים בעולם.

הסרט התחרה בקטגוריה הכללית לסרטי דראמה קצרים במאות סרטים מרחבי העולם שהגיעו לוועדת השיפוט של הפסטיבל ומהם הגיעו רק שבעה לקו הגמר (הקרנה בפסטיבל).

הפרס השני הוא פסלון מצופה כסף הנקרא „הוגו הכסף" והוא ניתן לבמאים של כשרון קולנועי חדש וסכויות. הנהלת הפסטיבל מתארת ברשימה ארוכה של במאים מפורסמים שנתגלו ב„פסטיבל שיקאגו".

(שעת)

3 פקידי ביהמ"ש בעכו נעצרו כחשודים בשוחד

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

שלושה פקידים מבית־משפט השלום בעכו נעצרו אתמול בבית־משפט השלום בחיפה כחשודים בקבלה ומתן שוחד ובלקיחת כספים המיועדים לקופת המדינה.

החשודים הם עזאם חוסיין בן 33 מדיר־חנא, לוטוף נמרנה בן 27 מעראבה ואנטור מועדי בן 25 מכפר ירקא. ולטענת המשטרה הם כמעורבים בפרשת שוחד שנמשכה כשש שנים.

בא־כוח המישטרה טען, כי השלושה חשודים בקבלה ומתן שוחד, במירמה ובהפרת אמונים. הוא סיפר כי הם נהגו לקבל שוחד מאנשים ולשלשל את כספי קנסות שהיו מיועדים לקופת המדינה לכיסיהם. לדבריו, נתפסו עד כה 150 תיקים פליליים ואזרחים הקשורים לפרשת השוחד והעלמת התשלומים.

בפרשה זו נחקר גם עורך־דין, שאינו נמנה עם עובדי בתי־המשפט, שהודה במעורבות בחמישה מקרים של מתן שוחד לפקיד בית־המשפט.

החשוד העיקרי בפרשה הוא עזאם חוסיין והשופט מרדכי הס האריך את מעצרו ב־15 יום.

סניגוריהם של שני החשודים האחרים טענו, כי כל אשר המשטרה מייחסת להם הוא שהם היו סמוכים על שולחנו של החשוד העיקרי, שנהג להזמינם מפעם לפעם לאכול ולשתות. השופט הורה לעצור את לוטוף לעשרה ימים ואת ענטור לחמישה ימים.

הותר פרסום שמו של החשוד ברצח התיירת לוסי איימוס

מעצרו של מוחמד אל־גרנאווי מכפר רהט הוארך בארבעה ימים

מאת רפאל גאון, כתב „על המשמר"

בית־משפט השלום באשקלון הסיר אתמול את האיסור על פרסום שמו של החשוד ברצח התיירת לוסי איימוס.

מעצרו של החשוד, מוחמד אל־גרנאווי בן 31 מכפר רהט, הוארך אתמול בארבעה ימים בהסכמת פרקליטתו, עו"ד סוזי שלו.

החשוד, אב ל־11 ילדים ועובד „מקורות", נעצר כזכור לפני למעלה משבועיים בעקבות משדר הטלוויזיה „בשידור חוקר".

במהלך חקירתו הכחיש גרנאווי מכל וכל את החשד המיוחס לו ומיסדר הזיהוי שערכה המשטרה לא העלה כנראה כל תוצאות.

בדיון שהתקיים בבית־המשפט טען ב"כ המשטרה, פקד נדר גל, שיש להאריך את המעצר כדי לאפשר למשטרה לבצע פעולות מסויימות בהמשך החקירה.

הפרקליטה הודיעה על הסכמתה להארכת המעצר, והוסיפה שקיבלה הבטחה מהתביעה של מרחב לכיש שהחשוד ישוחרר עוד לפני המועד, אם בדיקות המשטרה יעלו תוצאות שליליות. בזמן הדיון לא פורט באיזה סוג פעולות מדובר והמשטרה סרבה להוסיף פרטים.

השופט צבי נריב אישר את ההסכם בין הפרקליטה לבין צוות החקירה של מטה מרחב לכיש.

דו"ח המבקר: הטבות חריגות לעובדים שפרשו בקריית־מלאכי

מאת רפאל גאון, כתבנו בדרום

23 עמודי דו"ח מבקר המדינה — הביקורת בשלטון המקומי — המוקדשים למועצה המקומית קריית־מלאכי, עוסקים בין היתר בעבירות על חוקי הבנייה, על אי־העברת כספים (7.7 מיליון ש"ח) למס־הכנסה ולמע"מ, מחדלים בגביית מסים והטבות לעובדים — בעיקר לבכירים שבהם.

כך למשל מתברר, כי ל־15 מבין 37 עובדים שפרשו מינואר עד אוקטובר 84 ניתנו תנאי פרישה שחרגו מן ההוראות. לשישה מהם הוגדלו שיעורי הפרישה בחמישה אחוזים, שכונו „קידום פרישה", וכן ניתן להם מענק מיוחד של 2־3 משכורות, שכונה „חודשי הכשרה".

מזכיר המועצה, שהיה גם הגזבר שלה, הוצא לפרישה מוקדמת בהחלטת המועצה בשל מה שכונה „ריבוי חריגות בעבודה שוטפת". דבר שלא תועד ואין לו הוכחות. הוא קיבל הגדלת שיעור קיצבה בחמישה אחוזים בתור „קידום פרישה", ארבעה חדשי משכורת — „חודשי הכשרה", וכן מענק פרישה שנתי של 120 אחוז לכל אחד מ־20 שנות עבודתו.

משרד מבקר המדינה דרש מהמועצה לבחון דרכים להחזיר לקופתה את הכספים שניתנו לעובד שלא כדין והביא את העניין לידיעת משרד־הפנים ולטיפולו.

רק מניות ההסדר עלו אתמול

מאת אלחנן הורוביץ

שבוע המסחר בבורסה נסתיים אתמול בירידות שערים במניות החופשיות ובעליות שערים במניות ההסדר ובאיגרות החוב. ערך השוק של כל המניות ירד אתמול ב־0.02% ובסיכום השבועי ירד ב־0.55%. ערך השוק של המניות החופשיות ירד אתמול ב־0.89% ובסיכום השבועי ירד ב־2.83%. מניות ההסדר עלו אתמול בממוצע ב־0.56% ובסיכום השבועי עלו בממוצע ב־0.91%. מלבד מניות ההסדר עלו השבוע רק מניות הבנקים שמחוץ להסדר — ב־0.87%, שבניגוד למניות ההסדר ירדו אתמול ב־0.47%.

אתמול היה עודף ביקוש של 7 מיליוני ש"ח לאיגרות החוב. מזה 6.6 מיליון ש"ח לצמודות למדד ו־0.4 לצמודות למט"ח.

בקרנות הנאמנות התאזנו אתמול הפדיונות וההשקעות החדשות של הציבור.

החלטה „מהפכנית" קיבל אתמול דירקטוריון הבורסה בנושא בטחונות באיגרות חוב להמרה: על מנת לעודד חברות להגדיל את הונן הוחלט לא לדרוש עוד בטחונות להבטחת פרעונן של איגרות החוב ולהשאירן למשא ומתן ישיר בין המנפיקים לבין החותמים.

בתשקיפים בהם מונפקות איגרות חוב תיכלל הפיסקה הבאה: „אין לראות בהסכמת הבורסה משום אימות הפרטים המובאים בתשקיף או אישור מהימנותם או שלימותם ואין בה משום הבעת דעת על טיבם של ניירות הערך המוצעים והבטחונות שניתנים לטובת מחזיקי ניירות ערך".

גלגלי הבורסה

בחתימות יתר נסתיימו אתמול שתי ההנפקות הנוספות של בנק ישראל: להנפקת הצמודות למדד מסוג „שגיא" בערך נקוב של 20 מיליון ש"ח הוגשו הזמנות בסך 55.2 מיליון ש"ח. נמכרו במחיר 89.5% מערכן הנקוב, בעוד ששער המינימום היה 88.5%. להנפקת הצמודות למדד מסוג „גליל" בערך הנקוב של 10 מיליוני ש"ח הוגשו הזמנות בסך של 22 מיליון ש"ח ונמכרו בשער 82.5 מיליון ש"ח, אחרי ששער המינימום היה 82% מע"נ.

סל המניות עלה אתמול ב־0.02% ל־1.4939 ש"ח, בעוד ששער הדולר היציג ירד ב־0.03% ל־1.4835 ש"ח. הדולר לנוסעים לחו"ל ירד ל־1.7535 ש"ח.

בשוק המניות ירדו אתמול 168 שערים, לעומת 87 שעלו ו־125 שנשארו בלי שינוי. מהם ירדו 24 ב־5% ויותר, ו־9 עלו ב־5% ויותר. נרשמו 2 „מוכרים בלבד" ו־2 „קונים בלבד". ב־39 ני"ע היתה הפסקת מסחר.

המחזור בשוק המניות הסתכם ב־9.4 מיליון ש"ח. מזה כ־2.3 מיליון ש"ח במניות ההסדר.

במניות ההסדר היתה רק אחת יוצאת מן הכלל, שירדה ב־0.8% — אי די בי א'. לעומתה עלו ב־%: אי די בי רג' — 0.7; דיסקונט ב' — 0.9; דיסקונט א' — 0.7; מזרחי ש' — 0.9; מזרחי מ' — 1.3; פועלים ש' — 0.4; פועלים מ' — 0.8; כללי — 1.4; בל"ל — 0.6; מימון סחר 5 — 5.1. תשואותיהן השנתיות במונחים דולריים נעו בין 15.39% (המזרחי ש') ל־15.54% (אי די בי רג', דיסקונט א', בל"ל), הפועלים ש' — 15.52%, הפועלים מ' — 15.50%. עודפי הביקוש למניות ההסדר הסתכמו אתמול ב־3 מיליוני ש"ח.

במניות החופשיות בלט ביותר הביקוש האדיר למניות אינקובה 5 — „פי 11 יותר, מאשר כל ערך השוק שלהן" — ושערן נרשם „קונים בלבד". הבורסה עומדת לברר גורמי ביקוש זה. גם לאינקובה 1 נרשם שער „קונים בלבד". ב־10% עלו: בבין, סחף 5, עוז. ב־10% ירדו: ליסינג 0.5, אמנונים 1, תאת 1, נקה, התכוף 1. התכוף 5 ירדה ב־10.9%.

במניות הבנקים המסחריים שמחוץ להסדר נרשמו אתמול רק ירידות שערים (ב־%): אוה"ה — 1.7; הספנות 0.1 — 2.0; כללי מ"ר 1 — 3.0; פי בי — 0.8. למניות הבנק הבינלאומי היה עודף ביקוש, שסופק ללא שינוי בשערן.

בשוק איגרות החוב עלו אתמול הצמודות למדד ב־0.12% והצמודות למט"ח עלו ב־0.17% בממוצע. המחזור בשוק אג"ח עלה ל־5.8 מיליון ש"ח. מזה כ־2 מיליוני ש"ח בסוג „ברירה כפולה צמודה".

מתחילת השנה עלה ערך השוק של הצמודות למדד ב־16%, בעוד שערך השוק של הצמודות לדולר ירד ב־6%. המילוות הממשלתיים ירדו מתחילת השנה ב־9% בערך.

במילווה קצר מועד נעו התשואות החודשיות בין 1.53% ל־1.64% והתשואות השנתיות — בין 20.00% ל־21.50%, תוך מחזור של 1.6 מיליון ש"ח. לסדרה אחת — ל־61 יום — לא הוגשו פקודות.

בפלילים

העליון הורה לשחרר הנאשמים ברצח אלעזרוב

בית־המשפט העליון סמך אתמול את ידיו על ההחלטה לשחרר בערבות את הנאשמים ברצח הנער גיל אלעזרוב מכת"ים, ובכך נדחה ערעור המדינה על החלטת בית־המשפט המחוזי בעניין זה.

ביום ג' הורה שופט בית־המשפט המחוזי בת"א, איתמר פילפל, לשחרר בערבות את שני הנאשמים — אלי מלכה, בן 20, וקטין בן 15 ששמו אסור לפרסום. נגד השניים הוגש כתב אישום והמדינה ביקשה לעצרם עד תום ההליכים.

בעקבות החלטה זו ערערה המדינה לבית־המשפט העליון וביקשה לבטל את החלטת בית־המשפט המחוזי בתל־אביב ולהורות על מעצרם עד תום ההליכים.

השופט אהרון ברק קבע בהחלטה קצרה ביותר: „לאחר ששמעתי את הצדדים ועיינתי בחומר הראיות לא מצאתי מקום להתערב בהחלטת הערכאה הראשונה". השופט קבע כי השניים ישוחררו בתנאי הערבות שקבע בית־המשפט המחוזי בתל־אביב. (עתי"ם)

חבורת בריונים אלימה נעצרה בכפר ג'ת

מאת שלמה גלזר, כתב „על המשמר"

חבורת בריונים אלימה, שהטילה את מוראה על תושבי הכפר ג'ת במשולש, נעצרה על־ידי המשטרה בעקבות חקירה מקיפה ומאומצת.

עד עתה עצורים בפרשה 11 חשודים ונגד שניים מהם, אחמד סאלים ותד וסמיר עבדל חלקגרה, הוגשו כבר כתבי־אישום.

בכך הגיעה לסיומה חקירה קשה ומאומצת, בפיקוד ממ"ש דור מעיין, בפרשת הצתות כלי רכב ומעשי בריונות לשמה.

החקירה היתה מסובכת במיוחד מאחר והנפגעים מפעולות ההצתה וההבלה האחרות פחדו להתלונן נגד חברי הכנופיה. תושב הכפר תיחיר שהעז להתלונן הוכה באכזריות ונפצע קשה.

פעילותה של הכנופייה גרמה נזק של עשרות אלפי שקלים חדשים לתושבי הכפר.

אסיר בטחוני נדקר בבית המעצר ברמלה

מאת זהבה מוזס, כתבת „על המשמר"

אסיר בטחוני, מחמר סלימן בן 26, נדקר אור לאתמול בבית־המעצר ע"ש רוני ניצן ברמלה.

האסיר הותקף על־ידי אסיר בטחוני אחר בן 22 מעזה, שתשר בו כנראה בשיתוף פעולה עם שלטונות שירות בתי־הסוהר.

בזמן האחרון ארעו מספר מקרי דקירה של אסירים בטחוניים בבתי־הכלא בשל החשד כי הנתקפים שיתפו פעולה עם השלטונות ואחד מהם הסתיים במוות.

2 חיילים נאשמים בשוד והכאה במוט ברזל

שני חיילים בשרות חובה, שניהם תושבי אשדוד, הואשמו אתמול, בבית־המשפט המחוזי בבאר־שבע בשוד ובהכאת קורבנם במוטות ברזל.

בכתב־האישום על ביצוע השוד הוגש נגד מישל אלוש (20) ויצחק אבו (19), שניהם מאשדוד ובעלי עבר פלילי, כפי שהודו בעצמם בפני השופט.

הם נאשמים בכך שלפני כשבוע וחצי גנבו מאלון אלפונטה, באחר מרחובות אשדוד, עגלת תינוק עמוסה בתיקים. לאחר מכן, טוענת התביעה, משהבחין אלפונטה בשניים כשהם מסיעים את עגלתו וביקש מהם את רכושו חזרה, היכו אותו בידיהם ואחר כך המשיכו להכותו במוטות ברזל. כתוצאה מכך נחבל אלפונטה בכל חלקי גופו ונגרם לו גם חתך בפניו. בתוך כך, טוענת התביעה, קרעו השניים מצווארו של הנשדד שרשרת זהב ששוויה 650 שקל.

עם הגשת כתב האישום נגד שני החיילים, בקשה התביעה לעצור אותם עד תום ההליכים המשפטיים נגדם. במהלך הדיון בבקשת המעצר הכחישו הנאשמים את עובדת השוד ותקיפתו של אלפונטה. (עתי"ם)

עם חנה קאלי
אנו משתתפים בצער על
מות
האם
קיבוץ יקום

לתלמה, אברהם, אבנר ויונתן אופק
כואבים אתכם באסונכם הכבד
במות
אפרת
חברים בהמעפיל

לבנצי וכל המשפחה
אתכם באבלכם על מות האם
חוה שניידר
ההלוויה תתקיים בקיבוצנו היום, יום שישי, 5.12.86
בשעה 13.30.
קיבוץ רבדים